9
Şiir
yevgeniy onegin
Puşkin
964

Puşkin
yevgeniy onegin

Rusça'dan Çevirenler: Kanşaubiy Miziev - Ahmet Necdet

AYRINTI

ŞİİR

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin

Rus tarihinin en ünlü şairi, yazarı. Yeni Rus edebiyatı ve edebiyat dilinin kurucusu kabul edilir. 6 Haziran 1799'da Moskova'da doğdu. Çocukluk yılları Moskova'da ve babasının çiftliği olan Moskova civarındaki Zaharovo köyünde geçti. Mükemmel bir ev eğitimi gören Puşkin erken yaşlarda birçok Avrupa dilini öğrendi, Rus halk masallarını ve Avrupalı önemli yazarları okudu. 1811'de Petersburg'da aristokrat ailelerin çocuklarının eğitim gördüğü Çar Köyü Lisesi'ne kaydoldu. Şair olduğunun farkına varışı bu dönemdedir. Dönemin Avrupası'nı derinden etkileyen aydınlanmacı, devrimci fikirlerle de çocuk denecek yaşta, bu lisede tanıştı. 1817'de liseyi bitirdikten sonra Dışişleri Bakanlığı'nda bir göreve atandı. Bu yıllarda kaleme aldığı, toplumsal duyarlıklara yönelen ilk şiirleri ("Özgürlük", "Çaadaev'e", "Arakçeev İçin") basılıp yayımlanmadığı halde, kopyaları elden ele dolaşmaya başladı. İlk uzun şiiri "Ruslan ve Ludmila" yayımlandı. Gizemci ve romantik eğilimlere karşı duran yalın, lirik, atak şiirleriyle genç kuşaklar arasında beğeni topladı. 1820'de isyankâr şiirleri nedeniyle önce Kafkasya'ya, sonra Moldova'ya sürüldü. Kafkasya'nın doğası genç şair üzerinde yeni dönem şiirlerini de belirleyen derin etkiler bıraktı. Sürgün yılları boyunca *Kafkas Tutsağı*, *Bahçesaray Çeşmesi* poemalarını, "Mahpus", "Kara Şal" gibi şiirlerini, *Çingeneler* poemasını, *Yevgeniy Onegin* şiir-romanının ilk bölümlerini kaleme aldı. Eylül 1826'da Çar I. Nikola, Puşkin'i Moskova'ya çağırdı ve bütün yazılarını kendisinin denetleyeceğini belirtti. Bu durum polis takibine yol açtı, Çar'ın okumadığı hiçbir yapıtını yayımlayamadı. *Boris Godunov* adlı tragedyasının sahnelenmesi yasaklandı. Bu dönemde *Büyük Petro'nun Arabı* adlı tarihsel romanını yazmaya başladı. İzinsiz gittiği Kafkasya Cephesi'nde Dekabristlerle görüştü. 18 Şubat 1831'de yüksek sosyeteden Natalya Gonçarova'yla evlendi ve Petersburg'a taşındı. Devlet Arşivi'ndeki çalışmaları sayesinde *Pugaçov Tarihi*, *Yüzbaşının Kızı* düzyazıları ile *Bakır Atlı* poemasını yazdı. 1836 yılı başında ünlü *Sovrememnik* (Çağdaş) adlı dergiyi yayımlamaya başladı. 1837 kışında uğradığı iftiralar yüzünden düelloya mecbur kaldı, Petersburg'daki düelloda ağır yaralandı ve iki gün sonra, 29 Ocak 1837'de öldü. Halkın yürüyüşünden korkan Çar, şairin naaşının Petersburg'dan gizlice çıkarılmasını emretti. Cenazesi aile çiftliğinin bulunduğu köyün yakınlarındaki bir manastırda toprağa verildi.

Kanşaubiy Miziev

1951'de SSCB-Kazakistan'ın Türkistan şehrinde doğdu. Lise öğrenimini Rusya'nın Kabardin-Balkar Cumhuriyeti'nin Yanikoy köyünde tamamladı. Moskova Üniversitesi Doğu Dilleri Enstitüsü Türk Dili Bölümü'nden mezun oldu. SSCB Bilimler Akademisi Dilbilim Enstitüsü'nde uzmanlık eğitimi gördü. Karaçay-Balkar ve Türk dilleri üzerine yaptığı bilimsel araştırmaları ile şiir ve denemeleri Rus dergi ve gazetelerinde yer aldı. *Balkar Şiiri Antolojisi*'ni (2001) ve *Düello Tarihi* (2008) adlı kitaplarını yayınladı. Tek başına ve Türk çevirmenlerle birlikte, Kaysın Kuliev'den *Yaralı Taş* (1997) ve *Kafkas Şiirleri* (2001), Lermontov'dan *Şairin Ölümü* (2000), Boris Pasternak'tan *Doktor Jivago'nun 17. Bölümü/Şiirler* (2001), Yesenin'den *Bir Çift Kuğudur Yarin Elleri* (2003), Puşkin'den *Aşk Şiirleri* (2003) gibi yapıtları ve *Rus Şiirinin Gümüş Çağı* (2004) adlı antolojinin de aralarında bulunduğu birçok kitabı Türkçe'ye kazandırdı. Mutalip Beppaev ile birlikte Ahmet Necdet'in yapıtlarından bir derlemeyi *Klin juravliny nad Stambulom* (*İstanbul Üzerinde Turna Üçgeni*) adıyla 2008'de Rusça olarak Rusya'da yayınladı. Rusya Yazarlar Birliği üyesi ve Uluslararası Türk Akademisi onursal üyesi olan Miziev, 2004-2012 yılları arasında Rusya Federasyonu'na bağlı Başkortostan Cumhuriyeti'nin, 2012-2013 yıllarındaysa Dağıstan Cumhuriyeti'nin Türkiye temsilciliklerinde çeşitli görevlerde bulundu.

Ahmet Necdet (Sözer) (1 Mart 1933 - 5 Mayıs 2010)

Prof. Dr. Ahmet Necdet (Sözer) 1933'te İnegöl'de doğdu. Çapa Yüksek Öğretmen Okulu'nu ve İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli Anadolu kentlerinde öğretmenlik yaptı, uzun yıllar beşeri ve iktisadi coğrafya profesörü olarak hizmet verdi. Şiirlerini *Uzuneşek* (1977), *Ne Çok Enkaz* (1988), *Sana Bunca Yangından* (1991), *İnegöl Hey İnegöl* (1992), *Gün Yüzleri* (1992 / Türk Dil Kurumu 1994 Şiir Ödülü), *Kün* (1994), *Ay Kasidesi* (1995), *Zümrüt Longa* (1998) ve *Aşk Ey* (2001 / Yunus Nadi 2002 Şiir Ödülü) ve *Haiku Kuşu* (2004) adlı kitaplarında bir araya getirdi. *Kraliçe Stratonike* (2002) adlı şiirli oyunu ve deneme-incelemelerden oluşan *Bir Bölük Ankâ* kitapları ve geniş kapsamlı *Türk Şiiri* (Tekke, Divan, Modern) antolojileri yayımladı. Ahmet Necdet 1950'lerin sonlarından başlayarak birçok Fransız şairini Türkçe'ye kazandırmış, *Çağdaş Fransız Şiiri* (1959) ve *Baudelaire'den Günümüze Fransız Şiiri Antolojisi* (1997) adlı antolojilerinde yayımlamıştır. Çok sayıda dünya şairini ortak çalışmalarla şiir okurumuza tanıtmış olan Ahmet Necdet'in Kanşaubiy Miziev'le yaptığı çevirilerin yanı sıra bazı ortak çalışmaları şunlardır: Gertrude Durusoy'la birlikte, Paul Celan'ın *Bademlerden Say Beni* (1983), *Haşhaş ve Bellek* (1994), *Zaman Kırmızısı Dudaklarla* (1996), *Hiçkimsenin Gülü* (1996) ve *Dil Kafesi* (1999) adlı kitapları, Apollinaire'den *Alkoller* (1997), George Trakl'den *Akşamları Kalbim* (1990); Mırbatır Husanov'un da katkılarıyla Voznesenski'den *Telefon Kulübesi* (1997); Jean-Louis Mattei ile birlikte, *Latin Şiiri Antolojisi* (1998). Baudelaire'in ünlü *Kötülük Çiçekleri* (2001) ve Aragon'dan *Mutlu Aşk Yoktur* (1998) seçkisi de Ahmet Necdet'in dilimize kazandırdığı yapıtlar arasındadır.

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin

Yevgeniy Onegin

Ayrıntı: 964
Şiir Dizi i: 9

Yevgeniy Onegin
Aleksandr Sergeyeviç Puşkin

Kitabın Orjinal Adı
Yevgeniy Onegin

Rusça'dan Çevirenler
Kanşaubiy Miziev - Ahmet Necdet

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Resmi
Puşkin'in Karadeniz'e Veda ı, Ayvazovski

Kapak Tasarımı
Petek Yılmaz

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Yayına Hazırlık ve Uygulama
Derviş Aydın Akkoç, Zeynep Gençosmanoğlu
Kâni Kumanovalı

Baskı ve Cilt
Yazın Basın Yayın Mat. Tur. Tic. Ltd. Şti.
Çevre Sanayi Sitesi 8. Blok No: 38-40-42-44
Başakşehir - İstanbul
Sertifika No: 12028

Birinci Basım: *İstanbul, Ocak 2016*
Baskı Adedi *1000*

ISBN 978-605-314-070-2
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No.:3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi facebook.com/ayrintiyayinevi instagram.com/ayrintiyayinlari

Aleksandr Sergeyeviç Puşkin

Yevgeniy Onegin

Rusça'dan Çevirenler:
Kanşaubiy Miziev - Ahmet Necdet

Sunuş

Modern Rus edebiyatının kurucusu sayılan Puşkin, *Yevgeniy Onegin* şiir-romanını yazarken yepyeni bir şiir kıtası yaratmıştır. Edebiyatçılar bütünüyle kendine özgü bu formu "Onegin Kıtası" diye adlandırmaktadır. Kitap, bu forma göre yazılan 366 kıtanın yanı sıra, form dışı yazılmış dört kısa alt bölümle birlikte toplam 5200 dolayında dizeden oluşmaktadır.

Yevgeniy Onegin, basıldığı tarihten itibaren Rus edebiyatının eşsiz yapıtlarından biri olarak hem okurların hem edebiyatçıların yoğun ilgisine konu oldu. XIX. yüzyıl maddeci Rus eleştirisinin seçkin ismi Belinski, geniş toplumsal kesimlerin yaşam kesitlerinin gerçekçi bir gözle ve parıltılı bir biçimde aktarıldığı bu şiir-romanı "Rus hayatının bir ansiklopedisi, tam anlamıyla tarihsel ve olağanüstü bir yapıt"* olarak nitelemişti.

Yevgeniy Onegin'in ele aldığı temalar evrensel, temaların işlenişi de son derece yalındır. Bu gibi niteliklerinden ötürü zamanla evrensel bir karakter kazanmıştır. Nitekim Fransız sanat tarihçisi Émile Haumant, geçtiğimiz yüzyılın başlarında yayımladığı Puşkin biyografisinde "kültür tarihinin *Yevgeniy Onegin* ile birlikte edebiyata giriş yaptığını ve bundan böyle de onun vaz-

* V. G. Belinsky, *Selected Philosophical Works*, Foreign Languages Publishing House, Moscow, 1956, s. 294.
** Emile Haumant, *Pouchkine*, Paris, Bloud & Cie, Éditeurs, Paris, 1911, s. 14.

geçilmez bir konusu olarak kalacağını"* belirtmişti. Zaman bu gözlemi doğruladı. *Yevgeniy Onegin* şiir-romanının doğrudan kendisi bu kültür tarihinin parçası haline geldi, dünya edebiyatının en önemli yapıtlarından biri olarak dünya kültüründeki yerini aldı.

Başka dünya dillerine layıkıyla çevrilip çevrilemeyeceği çokça tartışılmış olan *Yevgeniy Onegin*, bazı dillerde hem uyak düzeni korunarak hem hece sayısına uyularak, bazı dillerde de uyak düzeni korunarak ama hece sayısına uyulmadan, bazı dillerde ise düzyazı halinde aktarılmıştır. *Yevgeniy Onegin* Türkçe'de Kanşaubiy Miziev ve Ahmet Necdet'in uzun yıllara yayılan özenli çeviri çalışmasının ürünü olarak ilk kez 2003 yılında yayımlanmıştır. Çevirmenlerimiz ortak çalışmalarında, yukarıda sözünü ettiğimiz ünlü "Onegin Kıtası"nın tüm özelliklerine bağlı kalarak, metni hem uyak düzenini koruyarak hem de hece sayısına uyarak dilimize aktarma yoluna gitmişlerdir.

Yevgeniy Onegin'in bu yeni basımında sayfa tasarımı ve metin düzenindeki kısmi değişiklikler dışında ilk basıma tümüyle uyulmuş; yapıtın isminden başlayarak metnin gövdesindeki tüm ilgili yerlerde Rusça özel isimlerin yazılışı konusunda çevirmenlerimizin önerdiği ve kullandığı biçim korunmuştur.

Bu basımda, metin sonundaki notlar bölümüne eklemelerde bulunduk. İlk basımda yer alan Puşkin'e ait 44 dipnota, İvan Turgenyev'in 1863 tarihli Fransızca çevirisinde* kullandığı dipnotlar eklenmiş, ortak dipnotlar elenerek yeni bir kurguya gidilmiştir.

Dostoyevski'nin 1880'de Puşkin Anıtı'nın açılışı vesilesiyle yaptığı ünlü konuşmayı da, bu basımda metnin

* Alexandre Pouchkine, *Eugène Onéguine 1825-1832*, İvan Turgenyev ve Louis Viardot çevirisi, *Revue nationale et étrangère*, cilt 12-13, 1863.

sonuna ekledik. Büyük romancının şaire atfettiği "Rus bilincinin kuruculuğu" vasfı, ağırlıkla Puşkin'in *Yevgeniy Onegin* metni üzerinedir.

Çevirmenlerimiz, *Yevgeniy Onegin*'in 2003'teki ilk baskısına yazdıkları sunuşu, "Eğer okurlar romanı okuduktan sonra, aynı zamanda romanın da bir kahramanı olan Puşkin ruhunu kavrayabildiyse, Onegin'in, Tatyana'nın ve diğer roman kahramanlarının iç dünyasıyla tanışabildiyse ve bunu da şiir diliyle okumaktan sıkılmadıysa, görevini yerine getirmiş insanların o büyük mutluluğunu yaşayacağız" diye bitirmişlerdi. *Yevgeniy Onegin* çevirisi okurların ve edebiyat çevrelerinin haklı ilgisine konu oldu, yayımlandığı yıl *Dünya Gazetesi* Kitap Dergisi'nin Dünya Kitap Ödülleri'nde "Yılın Çeviri Kitabı" ödülüne layık görüldü.

Yevgeniy Onegin'i gözden geçirilmiş yeni basımıyla okurların ilgisine sunarken, 2010 yılında aramızdan ayrılan kıymetli şair, yazar ve çevirmenimiz Prof. Dr. Ahmet Necdet Sözer'i bir kez daha saygıyla anıyoruz...

Ayrıntı Yayınları

Önsöz

Puşkin'in *Yevgeniy Onegin* şiir-romanını Rusça aslından Türkçe'ye çevirmek için rahmetli hocam Ahmet Necdet ile beş yılı aşkın bir süre çalıştık.

En önemli aşama Ahmet Necdet'i bu çalışmaya ikna etmek olmuştu. Çünkü üzerine çalışacağımız eser çok kapsamlıydı. O dönemin tarihsel özelliklerini, iktisadi ve toplumsal yapısını, kişilerini, sanatçılarını, müzisyenlerini, balecilerini tanımak; Puşkin'in felsefi, şiirsel düşüncesini, aşklarını bilmek çok önemliydi. Kendine özgü tarzda yazılmış 366 kıtanın bütününü, bunların kafiyelerini, hece sayılarını, müziğini göz önüne alarak çevirmek çok zahmetli, çok titiz bir çalışmayı gerektiriyordu.

Yevgeniy Onegin şiir-romanının başka bir dile tüm özellikleriyle çevrilip çevrilemeyeceği çok tartışılmıştır. Titizliği ve disiplinli çalışmasıyla bilinen Ahmet Necdet'le bu zor hedefe ulaşmak için tam anlamıyla kolektif bir çalışma gerçekleştirdik. İlk hallerinden son hallerine gelinceye kadar her bir kıtanın üzerinden defalarca geçtik, en doğru ve en güzel çeviriye ulaşmaya çalıştık.

Yıllara yayılan uzun emekler sonunda tamamlanan *Yevgeniy Onegin* çevirimiz yayınlandığı andan itibaren şiirseverlerin ilgisini kazandı. Bu ilgi bizi başka

Rus şairlerini de Türkçe'ye çevirmek konusunda cesaretlendirdi, mutlu etti.

Hocam Ahmet Necdet'i bir kez daha saygıyla anarken, kitabımızın bu yeni basımını gerçekleştiren ve böylece Türkiye ile Rusya toplumları arasındaki kültürel ilişkilerin iyileşmesine ve gelişmesine katkıda bulunan Ayrıntı Yayınları'na teşekkürlerimi sunuyorum.

Kanşaubiy Miziev
27 Aralık 2015, Nalçik

Birinci Basıma Önsöz

Rusya tarihinin dâhi şairi, yeni Rus edebiyatı ve yeni Rus edebiyat dilinin kurucusu Aleksandr Sergeyeviç Puşkin'in (6 Haziran 1799-29 Ocak 1837) başyapıtı sayılan *Yevgeniy Onegin* şiir-romanı, yedi yılı aşkın bir süre içinde yazıldı. İlk bölümlerini Güney'in sürgün yeri Moldavya'da yazmaya başlayan Puşkin, yakın şair dostu ve aynı zamanda romanın birinci bölümüne epigraf olarak şiirinden bir dizesine başvurduğu P. Vyazemskiy'e yazdığı mektubunda, "Ben şimdi bir roman değil, şiir-roman yazıyorum; cehennemî bir fark var aralarında!" diye yakınır.

Puşkin, romanın bölümlerini okura ayrı ayrı kitaplar halinde sunar. Birinci bölümden oluşan kitap 1825'te, ikincisi 1826'da, üçüncüsü 1827'de, dördüncü ve beşinci bölümler 1828'in başında, altıncı bölüm 1828'in Mart ayında, yedinci bölüm 1830'da ve sekizinci bölüm 1832'de yayımlanır. Bu dönem içinde romanın yapısıyla ilgili ilk düşünceler değişime uğrar. Örneğin, Puşkin ilk aşamada romanın dokuz bölümden oluşacağını planlamıştır. Ancak tam olarak basılan ilk baskısına sekiz bölüm ile Onegin'in gezilerinden parçaları alır. Böylelikle şair, sekizinci bölümün yerine dokuzuncu "Yüksek Sosyete" bölümünü kullanır. 26 Eylül 1830'da (bazı verilere göre 5 Ekim 1831'de) romanı bitirdiği Boldino köyünde onuncu bölüme de başlar. Şair, 1825 Aralıkçılar (Dekabristler) isyanı arifesini anlattığı için, sansür

korkusuyla bu bölümün elyazmalarını yakar, elinde kalan müsveddeleri ise şifreler. (Edebiyatçılar bunlardan ancak 16 kıtayı çözebilmiştir.) Son noktayı koyduğu zaman, romanın yazıldığı ana tarihleri belirler ve bu esere tam tamına 7 yıl, 4 ay, 17 gün emek verdiğini kaydeder.

Puşkin, *Yevgeniy Onegin* şiir-romanını yazarken yepyeni bir şiir kıtası yaratır! Edebiyatçılar bunu, "Onegin Kıtası" diye adlandırırlar. Söz konusu kıtaya belirli bir ölçekle yazılan, çeviride bizim de bağlı kaldığımız: ABAB CC DD EFFE GG uyak şeması ve hece sayısına bağlı olan 14 dize girmektedir. Örneğin:

A/9 "Amcam katı kuralcı idi,
B/8 Hastalık vermedi aman,
A/9 Saygı gösterilsin istedi,
B/8 Bir bunu düşündü o an.
C/9 Örnek olsun başkalarına;
C/9 N'olur Tanrım, sabır ver bana,
D/8 Gece gündüz hasta ile,
D/8 Uğraşmak bir büyük çile
E/9 Ne kadar sinsi ve haince
F/8 Yarı-ölü eğlendirmek
F/8 Asık yüzle ilaç vermek,
E/9 Yastıklarını düzeltmek ve
G/8 Oh çekip fikir üretmek:
G /8 Azrail'i davet etmek!"

Sekiz bölümlü roman bu şemaya göre yazılan 366 kıtadan ve şemaya uymayan "Giriş", "Tatyana'nın Onegin'e Mektubu", "Onegin'in Tatyana'ya Mektubu", "Kızların Türküsü"yle birlikte toplam 5200'e yakın dizeden oluşmaktadır.

"Onegin Kıtası", anlam yapısı itibariyle önce bir fikir verir, sonra onu geliştirir, zirve noktasına ulaştırır ve son iki dizesiyle bağlar, böylelikle, başlangıçta ileri

sürülen fikrin sonuna kadar, nasıl hareket ettiğini gösterir. Kıtalar, kendi içinde bütünlük sağlamakla kalmaz, aynı zamanda aralarındaki bütünlükle bir romanın örgüsünü oluşturur. Gerçi, dönemin eleştirmenleri böyle düşünmüyorlardı. Bazıları (N. Polevoy) *Yevgeniy Onegin*'i, "organik bütünlük içindeki bir varlık değil, epigraflar için bir maden ocağı" olarak görüyorlardı, bazıları ise (N. Nadejdin) onu romandan bile saymıyordu. Ama Puşkin, ilk bakışta buna benzer söylentilere fırsat vermiş görünse de (bkz. "Giriş": *Topla renkli bölümünü./Halk için ne varsa tümünü/Hem ağlatan, hem güldüren/Uykusuz gecemi, ilhamımı/Zevkimin sade ürününü*), *Yevgeniy Onegin*'in eleştirmenlerce fark edilmeyen yeni türde bir roman olduğunu iyi biliyordu. Romanın sanatsal yapısı için ilke olarak yepyeni yasalar ileri süren şair, bunu yazar A. Bestujev'e, "Roman gevezeliği gerektiriyor" diye açıklar. Okurla rahat ve samimi bir havada sohbet ve hareket etmek için, şaire düzyazıda uzun uzun anlatabileceği fikirleri dar kalıplar içinde sıkılmadan sonuna kadar götürebilme imkânını vermektedir. Bu yöntemle şair zaman ve mekânları rahatça değiştirmekte, şiirsel imgelerle hem kendine, hem de topluma ait genel yasalardan söz etmektedir. "Olağanüstü gevezece laf ederken" (Puşkin'in Delvig'e mektubu) şair her şeyden söz açabilmektedir: Rus tiyatrosu ve dönemin ünlü balerinlerinden, Fransız yazarlarının eserlerinden ve Fransız şaraplarının kalitesinden, Lord Byron ve Adam Smith'ten, Napoleon ve amcaoğlu Buyanov'dan, köy ve şehir hayatından, doğa manzaralarının güzelliğinden... Şairin dünyası sonsuzdur ve roman kahramanlarının aşkı bunun bir parçasıdır. Böyle olmasaydı, bu aşk ancak sıradan bir melodram, ümitsiz ve kırık bir aşk hikâyesi olarak kalırdı. Bundan dolayıdır ki Puşkin'in kendisi de roman kahramanlarından biridir. Ayrıca birçok eleştirmene göre, kendi kişiliğinin

bir kısmını Onegin imgesinde, diğer kısmını şair olan Lenskiy'de sergilemiştir. Lenskiy'in düellosu da şairin 1837'de hayatını kaybettiği düellonun bir habercisidir. Puşkin'in düello tanıkları, Lenskiy'in ölümünü canlandıran dizelerde ne varsa, aynen onu söylüyorlardı:

Bir kurşun göğsünü delmişti,
Yaradan kan tütüyordu.

Yevgeniy Onegin şiir-romanı, basıldığı andan itibaren Rus edebiyatının eşsiz yapıtlarından biri olarak hem okurların hem de edebiyatçıların ilgi odağı haline geldi. Romanı, roman değil de fantezilerle dolu özgür bir yapıt olarak nitelendirenlere karşı çıkan usta eleştirmen V. Belinskiy, romanın önemini ilk anlayanlardan biriydi: "Öncelikle bu romanda biz, Rus toplumunun gelişmesindeki en ilginç dönemlerden birinin şiirsel manzarasıyla buluşmaktayız. *Yevgeniy Onegin,* kahramanları arasında tarihten alınmış hiçbir kişilik olmamasına rağmen, tam anlamıyla *tarihsel* bir yapıttır. Kendi yapıtında şair o kadar çok şeye temas etmiş, o kadar çok şeyi ima etmiştir ki, o yalnızca Rus doğasına ve Rus toplumsal hayatına ait bir yapıttır!"

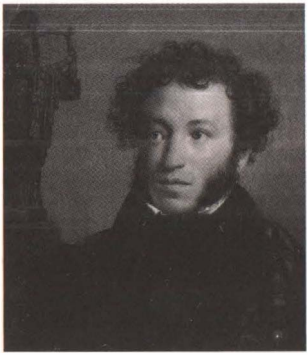
Ayrıca, sonraki bütün eleştirilere ve yazılara zemin oluşturacak bir iddiada bulunur V. Belinskiy: "Diyebiliriz ki *Yevgeniy Onegin* romanı, Rus hayatının bir ansiklopedisidir."

Yevgeniy Onegin şiir-romanı, dünya edebiyatının en önemli yapıtlarından biri sayılır ve çok sevilir. Rus müziğinin ustası Pötr İlyiç Çaykovskiy tarafından bestelenen (1878), günümüzde de dünyanın dört bir tarafında sergilenen opera bunun bir kanıtıdır. *Yevgeniy Onegin*, hem Rus, hem de İngiliz yönetmenler tarafından sinemaya da taşınmıştır.

Romanın dünya dillerine çevirisi ayrı bir konudur. Bazı edebiyatçıların düşüncesine göre yalın bir Rusça'yla yazılan roman başka dillere çevrilemez. Bu düşüncelere, Rus asıllı bir yazar ve şair olan Vladimir Nabokov da kısmen katılmaktadır. Nabokov'un çeviri-şiir konusunda özet olarak söylediği şudur: "*Yevgeniy Onegin* romanında mevcut olan uyaklı şiir, gerçekten de bu uyaklar korunarak çevrilebilir mi? Sorunun cevabı, tabii ki hayır'dır. Kafiyeyi yeniden üretmek ve aynı zamanda tüm şiiri kelimesi kelimesine çevirmek matematiksel olarak mümkün değildir." Ünlü yazar bu romanın İngilizce'ye çevirisi ve yorumu için hayatının 15 yılını vermiştir ve sonunda şiir-romanı düzyazıyla çevirerek, buna 1100 sayfalık bir yorum eklemiştir. Roman bazı dillerde hem uyak düzeni korunarak, hem hece sayısına uyularak, bazı dillerde uyak düzeni korunarak ama hece sayısına uyulmadan, bazı dillerde ise düzyazı halinde çevrilmiş ve dünya edebiyatındaki hak ettiği yeri almıştır.

Türkçe'ye ilk kez çevrilen bu büyük eseri okura sunarken, anadili hem İngilizce hem Rusça olan dünyaca ünlü şair ve yazar Nabokov'un İngilizce'de yapamadığını, Türkçe'de yapmayı başardık demek istemiyoruz. Ama romanı okuduktan sonra okur, aynı zamanda romanın da bir kahramanı olan Puşkin ruhunu kavrayabildiyse, Onegin'in, Tatyana'nın ve diğer roman kahramanlarının iç dünyasıyla tanışabildiyse ve bunu da şiir diliyle okumaktan sıkılmadıysa, görevini yerine getirmiş insanların o büyük mutluluğunu yaşayacağız.

Kanşaubiy Miziev - Ahmet Necdet
Şubat 2003, İstanbul

Yevgeniy Onegin

Giriş

İçine şöhret düşkünlüğü işlemekle beraber,
kendine özgü bir gururu da vardı ki çok
zaman onu aynı ilgisizlikle hem iyi, hem
kötü davranışlara yöneltiyordu, belki de
düşsel bir üstünlük duygusunun sonucuydu bu.

(Özel bir mektuptan)[1]

Pötr Aleksandroviç Pletnev'e

Ekâbir zevk alsın demeden,
Yakın durup dostluğuna,
Sevgiyle sunmak isterim ben,
Uygun bir armağan sana,
Yetkin bir gönül diye yeri,
Kutsal düşle donatılan,
Bu arı duru şiirleri,
İncelikli, yalın kılan;
Yandaş elinle olsun bari,
Topla renkli bölümünü,
Ağlattığı kadar güldüren,
Sade halk için, gurur veren,
Eğlencemin ürününü,
Mahmur gecemin ilhamını,
Solgun geçen demlerimi,
Dertli kalbimin encâmını,
Ussal izlenimlerimi.

Birinci Bölüm

Hem yaşama telaşı var
Hem de duygusal'a koşar

(Prens Vyazemskiy)

I

"Amcam katı kuralcı idi,
Hastalık vermedi aman,
Saygı gösterilsin istedi,
Bir bunu düşündü o an,
Örnek olsun başkalarına;
N'olur Tanrı'm sabır ver bana,
Gece gündüz hasta ile
Uğraşmak bir büyük çile!
Ne kadar sinsi ve haince
Yarı ölü eğlendirmek,
Asık yüzle ilaç vermek,
Yastıklarını düzeltmek ve
Oh çekip fikir üretmek:
Azrail'i dâvet etmek!"

II

Böyle düşünüyor genç hayta,
Kupasında uçar iken,
Zeus Baba'nın fermanıyla
Ailede miras yiyen.
Ey Ludmila ve Ruslan[2] dostu!
Roman kahramanımı, onu
Sunmaya gerek görmeden
Size tanıtayım hemen:
Onegin, iyi bir dostumdur,
Doğdu Neva kıyısında,
Belki siz de doğup orda
Bir yıldız oldunuz, ey okur;
Orda ben de gezdim ama
Kuzey zarar verir bana,[3]

III

Babası iyi bir memurdu,
Yaşadı borç batağında,
Bir yılda tam üç balo verdi
Fakir düştü en sonunda.
Tanrı Yevgeniy'i korurdu,
Madame ardından koştu durdu.
Monsieur şekil verdi sonra
Bu haşarı yavrucuğa.
L'abbé cahil bir fransızdı,
Ezilmesin diye çocuk,
Onu şakayla karışık
Eğitirdi ve hiç sıkmazdı,
Azarlar, öğüt verirdi,
Letniy Park'ta gezdirirdi.

IV

Yevgeniy'in âsi olduğu
Günler gelir gelmez hemen,
O ümit ve hüzün çağı,
Monsieur'yü kovdular evden.
Onegin özgürlüğü tattı;
Kendini *Dandy*'ye[4] eş tuttu,
Saçı son derece şıktı:
İlk kez sosyeteye çıktı.
Fransızcası mükemmeldi,
Konuşurdu ve yazardı;
Selam verir, bel kırardı,
Mazurkaya hep evet derdi.
Ve sosyete karar aldı:
O, akıllı ve güzeldi.

V

Şöyle böyle, yarım yamalak,
Az öğrenip çok bilmişiz,
Bizde kolaydır hava atmak,
İyi ki eğitilmişiz.
Oneğin çok kişiye göre
Ukalâ dümbeleğiydi ve
Talihi yâver giderdi,
Üstünkörü lâf ederdi,
Her sohbette zora düşmeden
Ondan bundan söz açardı,
Suskunluğa da kaçardı
O bilgiç edâsıyla bazen,
Sivri nükteleri vardı,
Boy hedefi hanımlardı.

VI

Latince artık moda değil:
Ne var ki şu da bir gerçek,
Onun için çok kolay bir dil,
Söz gelimi yazıt çözmek,
İuvenalis'de karar kılmak
Ve mektup yazıp hoşça kalmak,
Hatırlamak arada bir
Aeneis'den iki şiir.
O, karıştırmak istemezdi
Zaman-dizin tozlarında
Dünya yaşamını aslâ;
Geçmişin nüktelerini
Koruyordu onda bellek
Romulus'dan bugüne dek.

VII

Tutkusu yoktu, veremezdi
Hayatını o ses'lere,
Veznin farkını göremezdi
Öğretmek istedikse de.
Homeros'u, Theokritos'u
Sevmez; Adam Smith okurdu.
Derin bir iktisatçıydı,
Cevap aradığı şuydu,
Devlet nasıl zenginleşiyor,
Neyle geçiniyor, neden
Eldeki ürüne rağmen
Altına hiç gerek yok diyor.
Baba onu anlamazdı,
Aklını icarla bozdu.

VIII

Yevgeniy daha neler bilir,
Aktarmaya hiç vaktim yok;
Hangi dalda o bir dâhidir,
Hangisinde bilgisi çok,
Hem nedir, küçük yaştan beri,
Emeği, sevinci, kederi,
Gün boyu neyle uğraşır,
Tembellik ne anlam taşır
Dersen, aşk-bilim'dir tutkusu,
Naso bunu şakımıştı,
Çile çekip bitirmişti,
Âsi bir ömrün sonuydu bu
Moldavya'da, bozkırlarda,
İtalya'dan uzaklarda.

IX

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....[5]

X

Erken yaşta da riyakârdı,
Kıskançlıktaydı tüm aklı,
Caydırırdı, zora koşardı,
Soğuk yüzlü, ağlamaklı,
Gururlu ve uysal geçinen,
Hem ilgisiz, hem ilgi çeken!
Baygın gözlerle susardı,
Ateşli sözleri vardı,
Alaycıydı aşk mektubunda!
Sevdiğiyle bir olurdu
Ve kendini unuturdu!
Hareket onda, şefkat onda,
Utangaç, cesur bakışlı,
Uysal, parlak, gözü yaşlı!

XI

Bilirdi yeni görünmeyi,
Hayran etmeyi şakadan,
Övgüyle neşe sunmayı,
Korku vermeyi çoğu zaman,
Kollamayı duygulu ânı,
Geçmişin önyargılarını
Akla sığınıp yenmeyi,
Şefkat yoluna inmeyi,
Yalvar yakar göze girmeyi
Ve kulak vermeyi kalbe,
Aşkı takip etmeyi ve
Gizli randevu koparmayı,
Bunu sağladığı zaman
Ders vermeyi aman aman!

XII

Cilveli kadının kalbine,
Nasıl da coşku verirdi!
Kendi rakiplerini ise
Fitleyip çekiştirirdi
Kaldırayım diye ortadan
Tuzaklar kurardı durmadan!
Alık kocalar, oysa siz
Onu bir dost bilirdiniz:
Hem Foblas'ın eski öğrencisi
Kurnaz koca okşardı onu,
Hem yaşlı kuşku tulumu
Ve hem de boynuzlunun teki,
Her zaman memnun görünen
Yemeklerden ve eşinden.

XIII, XIV

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....[6]

XV

O henüz yatağında iken
Gelirdi hep pusulalar.
Ne? Yine dâvet mi? Gerçekten
Üç evde akşam yemeği var:
Balo, çocuk bayramı filan.
Kime koşar bizim afacan?
Kimden başlar? Hem ne demek:
Zor mu hepsine yetişmek?
Şimdi de sabah giysisiyle,
Kafasında *Bolivar'ı*,[7]
Gitti, geziyor bulvarı
Onegin huzur içersinde,
Uykusuz *breget'nin* zili
Çalıncaya dek öğleyi.

XVI

Gün battı: kızağa atlıyor.
Duyuldu "Yol verin!" sesi;
Ayazda gümüşe çalıyor
Kunduz kürkünden yakası.
Talon'a[8] koştu, çokça emin,
Onu bekliyordu Kaverin.[9]
Girdi ve şişe açıldı,
Etrafa şarap saçıldı,
Ve önünde kanlı *roast-beef'i*,
Gençliğinin *trüfli*'si,
Fransızın mutfak keyfi,
Ayrıca Strassburg böreği,
Taze Limburg peyniri ve
Ananasın eşliğinde.

XVII

Susuzluk hâlâ kadeh ister
Bastırmaya pirzolayı;
Breget öter, verir haber,
Başlayan yeni baleyi.
Tiyatroyu hep moda sayan,
Gelgeç bir heveskâr, bir hayran
Gizemli artistler için,
Şeref konuğu kulisin,
Onegin uçtu tiyatroya,
Entrechat'ya çok tepki var,
Çekilmeye hazır yuh'lar
Fedra'ya, Kleopatra'ya,
Çağırırlar Moina'yı,
Severler hava atmayı.

XVIII

Mucize bir yer! O zamanlar
Parlardı yergi ilâhı,
Fonvizin[10] korkusuz bir yazar,
Knyajnin,[11] taklitçinin şâhı,
Orda Ozerov[12] diye biri,
Gözyaşlarını, alkışları
Paylaşırdı Semyonova[13] ile;
Canlandırırdı Katenin[14] de
Corneille'in yüce dehâsını,
Şahovskoy[15] imza attı ya
Güldürü kovanlarına;
Didelot[16] kazandı ünün hasını:
Perdenin altından benim
Geçti o gençlik dönemim.

XIX

Tanrıçalarım! Nerdesiniz?
Hüzünlü sesimi duyun
Siz misiniz? Yoksa yeriniz
Kızlara mı kaldı, deyin?
Koronuzu duyacak mıyım?
Terpsikhora, görecek miyim
Senin sahne uçuşunu?
Tanıdık sima bulur mu
Orada bu mahzun bakışlar?
Ve yabancı ışıklara
Sırt çevirip ara sıra
Saplı gözlüğüm ile bakar,
Çaktırmadan esner miyim,
Nerde o günler, der miyim?

XX

Tiyatro ful; parlıyor her yanı;
Kaynıyor parter ve koltuklar;
Paradi'de alkış tufanı,
Açılan perde sesi var.
Pırıl pırıl ve hafif çeken,
Sihirli yaya boyun eğen
Perilerin ortasında,
Bak duruyor İstomina,[17]
Bir ayağı yere değerken,
Dönüyor öbürü ile,
Ve uçuyor birdenbire,
Farkı yok Eolya tüyünden;
Bir bükülür, bir dik durur,
Ayacıklarını vurur.

XXI

Büyük alkış. Onegin girdi:
Yürüyerek baştan sona
Saplı dürbününü çevirdi
Kadınların locasına:
Bir bir taradı katları,
Yüzleri ve kıyafetleri,
Hiçbirinde o tat yoktu:
Bir de erkeklere baktı
Selam verdi, sonra sahneye
Dalgın dalgın bakıp döndü
Ve esneyerek söylendi:
"Ne varsa değişecek" diye,
"Baleleri bir şey sandım,
Didelot'dan bile usandım."[18]

XXII

Hâlâ koşuşturuyor sahnede
Aşklar, şeytanlar, yılanlar,
Girişte kürkler üstünde
Uyuyan hizmetçiler var;
Ayaklarını yere vuranlar,
Sümküren, yuh çeken, el çırpanlar;
Hâlâ dışarda, içerde
Parlak lambalar her yerde;
Atlar üşüyor, eşiniyorlar
Koşumlarından sıkılıp,
Arabacılar el çırpıp
Beylerine küfrediyorlar:
Onegin evine gider,
Tebdil-i kıyafet eder.

XXIII

Onun münzevi odasını
Gerçekten nasıl çizerim,
Giyimini, kuşamını
Nasıl örnek alın derim?
Bilir kapris gidermeyi,
Londra satıyorsa neyi
Ve getiriyorsa Baltık
Tomruk ve yağa karşılık,
Paris'te acıkmış zevk neyi,
Yararlı malı seçip de
Yaratıyorsa eğlence,
Lüks ve moda için o şeyi,
Bir süstü odası için,
On sekiz yaş bilgesinin.

XXIV

Türk çubuklarında kehribar,
Masada bronz, porselen ve
Hoş duyguların sevinci var,
Parfüm, kristal şişede;
Bir tırnak törpüsü, taraklar,
Hem düz, hem de eğri makaslar,
Ve otuza yakın fırça,
Dişlere ve tırnaklara.
Söyleyim, anlamadı Rousseau,[19]
Grimm tırnak temizlerdi,
Bu ona şaşkınlık verdi,
Konuşkan bir serseriydi o,
Hak hukuk savunucusu
Ama, haksızdı doğrusu.

XXV

İşbilir olmak ve düşünmek var
Tırnağın güzelliğini:
Yüzyılı yermen neye yarar?
Töre zora koşar seni.
Yevgeniy, ikinci Çadayev idi,
Kıskanç yargıdan çekinirdi,
Titiz kıyafeti vardı,
Herkes ona züppe derdi.
Bir günde tam üç saatini
Hasrederdi aynalara,
Odadan çıkardı sonra
Hafif meşrep bir Venüs gibi,
Erkek kılıklı Tanrıça
Sanki maskeli baloda.

XXVI

Son moda kıyafeti ile
Önce sizi oyalardım
Ve sonra bilim çevresinde
Bu kılığı tanımlardım;
Cüretkâr bir adım olurdu,
Zira benim mesleğimdir bu:
Ne ki *pantolon, jile, frak,*
Tüm bu sözler Rusçada yok;
Meselâ, görüyorum, lütfen,
Zira cılız sözlüğüme
Çok az yabancı kelime
Alabilirdim elbette ben,
Eskiden göz atsam bile
Akademi Sözlüğü'ne.[20]

XXVII

Konumuz bu değildi oysa:
Koşalım baloya haydi,
Zira kiralık bir kupayla
Onegin oraya gitti.
Karanlık evlerin önünde,
Belli bir sıra içersinde
Arabaların ışığı
Parlıyor ve gökkuşağı
Bu ışıkla yansıyor kara:
Ve çıralar alev alev,
Işıyor görkemli bir ev;
Pencerelerde en son moda
Hanım profilleri var,
Görünüp kayboluyorlar.

XXVIII

Koçum yaklaştı taraçaya;
Kapıcıyı bir ok gibi
Sollayıp çıktı yukarıya,
Saçını düzeltti, girdi.
Salon tıklım aklım doluydu;
Müziği usandıran buydu;
Herkes mazurkayla meşgul;
Sımsıkışık, dangul dungul;
Tıngırdayıp duran mahmuzlar;
Uçan hanım bacakları;
Tutsak düşerek onları
İzleyen ateşli bakışlar,
Kemanların böğürtüsü
Ve eşlerin kıskanç sesi.

XXIX

Neşeyle geçen günlerimin
Balo en hoş mekânıydı:
Mektup ve ilân-ı aşk için
Bilin ki en doğru yer buydu.
Siz, ey saygıya değer eşler!
Kulunuz hizmet sunmak ister;
Sözümü dinleyin, derim:
Uyarmayı borç bilirim.
Annecikler kızlarınızı
Sıkı şekilde izleyin:
Dürbünle iyi gözleyin:
Yoksa... Tanrı'm korusun sizi!
Şunun içindir bu yazım,
Ben artık bir günahsızım.

XXX

Ah! Eğlence için ne kadar
Çok hayata biçtim kefen!
Hem görmeseydi ahlâk zarar
Hâlâ balo severdim ben.
Severim çılgınlaşan genci,
Darlık, parıltı ve sevinci,
Hanım kıyafetlerini;
Ayacıklarını, ne ki
Kuşkum var göreceğinizden
Rusya'da üç çift mevzun bacak
Üzgünüm, unutmadım bak,
Bir çift ayağı yine de ben...
Bugün bile aklımdalar,
Kalbimde hep o kaygı var.

XXXI

Onları ne zaman bir çölde,
Çılgın, unutur gidersin?
Ah! Ayacıklar! Şimdi nerde?
Çiçekleri nerde çiğnersin?
Nazla büyütüldünüz ama
Kuzeyin kederli karında
Bırakmadınız hiçbir iz:
Temasını severdiniz
Yumuşak ve hoş halıların.
Döndü, sizin yüzünüzden,
Kaçtım ünden ve övgüden,
Bir önemi yoktu zindanın.
Yitti gençlik çağı ile
Kırlardaki iziniz de.

XXXII

Diana göğsü, Flora dudağı
Ne güzeldir, aziz dostlar!
Terpsikhora'nın ayacığı
Beni daha fazla çarpar.
O, kehanette bulunarak
Bir armağana, çekiyor bak
Onca güzelliği ile
Arzuları üzerine.
Elvina, âşığıyım onun
Masa örtüsü altında,
Bahar vakti, ot üstünde,
Kışın, demirinde ocağın,
Salonların parkesinde,
Kıyının granitinde.

XXXIII

Hatırlarım, rüzgâr çıkmadan:
Ona tapmaya hazırdım,
Sıralar hâlinde koşuşan
Dalgaları kıskanırdım!
Değsin isterdim, her dalgayla
Dudaklarım ayaklarına!
Şen günlerimde bile ben
Gençlik kanım kaynamışken.
Onca acıyla istemedim
Armida'nın dudağını,
Göğsünü ve yanağını
Hayır, öpmeyi düşünmedim;
Coşkularımın hiçbiri
Dağlamadı yüreğimi!

XXXIV

Bir başka vakti yaşarım ben:
Bazan gizli düşlerimde
Tutarım mutlu üzengiden,
Ayacık benim elimde;
Yine düş gücüm kaynar durur,
Yine onun dokunuşudur
Solmuş kalbimi ateşler,
Yine kasvet, yine aşk, der...
Övmek yetsin kibirlileri
Şu geveze lirim ile:
Lâyık değiller sevgiye
Ve şi're, ilham verdikleri;
Büyücünün sözü, gözü
Ayacık gibi yer bizi.

XXXV

Ya Onegin'im n'apar? Doğru
Balodan yatağa kaçar:
Kıpırdak bir Petersburg'dur bu,
Davulla gözünü açar.
Esnaf kalkar, seyyar satıcılar,
Toplanır tüm arabacılar,
Sütçü elbet Ohta'lıdır,
Yürür, karı çıtırdatır.
Sabah gürültüsü başlar ve
Pancurlar tek tek açılır,
Bacadan duman saçılır,
Fırıncı Alman titizliğiyle,
Başında kâğıt şapkası,
Açar kapar vasisdas'ı.

XXXVI

Ne ki baloda yorgun düşmüş,
Sabahtan öğleye kadar
Rahat uyuyor, görüyor düş,
Onda lüksün âlâsı var.
Öğle sonu uyanır ve
Geceye hazırdır yine.
Tekdüze ve renkli biri,
Yarınsa dünün benzeri.
Mutlu mudur bizim Yevgeniy,
Özgür, renkli yaşamında,
Zaferlerin arasında,
Zevk ve safayla geçirdiği?
Boşa mıydı o şölenler,
Sağlıklı ve uyurgezer?

XXXVII

Hayır: duygular bitti erken;
Sosyete uğultusu sıktı;
Güzel kadınlar bile hemen
Onun belleğinden çıktı:
İhanetten yorgun düşmüştü;
Dosta, dostluklara küsmüştü,
Her zaman mümkün değildi
Beef-steaks ve Strasbourg böreği
Üzerine şampanya içmek
Ve saçmak sivri sözleri
Başına ağrı girdi mi:
Haytalığa sünger çekerek,
Bıraktı er meydanını,
Kılıç, kurşun ve şânını.

XXXVIII

Çoktan bulmak gerekiyordu,
Neydi bu hastalığın sebebi,
İngiliz *spleen*'ine benziyordu,
Kısaca: *İslav kederi*
Sardı vücudunu ağırdan;
Hep uzak durdu intihardan,
Şükür, onu denemedi:
Hayattan soğudum, dedi.
Childe Harold gibi süzgün, kaknem
Görünürdü salonlarda;
Ne dedikodu, ne prafa,
Ne bir bakış, ne bir sitem
İlgisini çekiyordu,
O sanki bir bakar-kör'dü.

XXXIX, XL, XLI

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....[21]

XLII

Sosyetedeki heveskârlar
Terkettiler sizi orda;
Sıkıcıdır yüksek kurallar
Bizim için o yaşlarda;
Belki yorumlar hanımın biri
Yabancı yazar-çizerleri,
Ama sohbetler orada
Çekilmez, saçma da olsa;
Üstelik öyle mâsumdurlar,
Öyle büyük ve akıllı,
Tanrı'ya inançla bağlı,
Öyle isabetli, ihtiyatkâr,
Erkekler için çok çetin,
Görüntüleri bile *spleen*.[22]

XLIII

Ya siz, genç yosmalar, çok zaman
Gecenin geç bir saati
Petersburg kaldırımlarından
Faytonların alıp gittiği,
Sizi de terketti Yevgeniy.
Fırtınalı zevkler döneği
Eve döndü, esnedi ve
Hemen sarıldı kaleme,
Yazmak istedi, çok çalışma
Mide bulandırıyordu;
Kalemi âdeta durdu
Ve giremedi ne yaptıysa
Edebiyat âlemine,
Onlardan biriyim ben de.

XLIV

Boş gezenin baş kalfasıydı,
Boş gönülle eza çekmiş,
Oturdu, büyük amaç saydı:
Aklı sahiplenecekmiş;
Doldurdu rafı kitap ile,
Çok okudu ama nafile:
Şu sıkıcı, buysa yalan;
Ne bir anlam, ne bir vicdan;
Hepsi de bir külfet yığını;
Eskimiştir eski çağlar,
Yeni eskiyi sayıklar.
Kadınları gibi rafını,
Kitapları terketti ve
Örttü yaslı tafta ile.

XLV

Sosyete şartlarını kırdım,
Kendime dost tuttum onu,
Her telaşa uzak durdum.
Çok beğenmekteydim huyunu,
Hayallere kapılışını,
Herkesten tuhaf oluşunu,
Aklını, her dem uyanık,
Ben kindar, o yüzü asık;
Âşinaydık tutku oyununa:
Hayat bizi yoruyordu;
Yüreğimiz sönmüş kordu;
İnsanlar, bir de kör Fortuna
Düşmanca beklerdi bizi
Şafak vakti ikimizi.

XLVI

Gönlünce yaşayan, düşünen
Hor görmekten geri kalmaz;
Kaygılanır duyguyu bilen
Ki geçmiş gün geri gelmez:
O cazip güç terketti onu.
Birini anıların yılanı,
Öbürünü pişmanlık yer.
Onlar sık sık vermekteler
Her sohbete büyük tatlılık.
Onegin'in dili zordu,
Rahatsızlık veriyordu,
Ne var ki alıştım ben artık
O iğneli sözlerine,
Karamsar garezlerine.

XLVII

Neva üzerinde gökyüzü,
Işırken[23] yaz akşamında,[24]
Ve Diana'nın güzel yüzü
Suyun neşeli camında
Henüz yansımazken, bir anda
Hatırlayarak o romanda
Bir önceki sevdalıyı,
Yaşamadan hiç kaygıyı,
Tatlı gecenin soluğuyla
Kendimizden geçiyorduk!
Hayallerle uçuyorduk
Zindandan yemyeşil ormana
Düşte mahpus taşır gibi,
Gençliği paylaşır gibi.

XLVIII

Gönlü pişmanlık ile dolu,
Granite yaslanarak,
Yevgeniy dalgın duruyordu,
Şair sözüne uyarak.[25]
Bu sessiz gecenin tek sesi,
Nöbetçilerin parolası.
At arabaları bazen
Çok uzakta Milyonnıy'den;[26]
Kayığın uykulu nehirde
Yüzüyordu kürekleri:
Esir almıştı bizleri
Üflenen sazla şarkı, bir de...
Gecenin tek eğlencesi,
Torkvato'nun hoş nağmesi!

XLIX

Adriyatik dalgaları, ben,
Ey Brenta! göreceğim sizi
Ve ilhamla dolu, yeniden,
Duyacağım sesinizi!
O puttur Apollon torununa;
Albion'un liriyle[27] ona
Âşinayım ben. Ve altın
Gecelerinden İtalya'nın
Zevk alır, geçerim kendimden,
Genç Venedikli kızla
Konuşma ve susmamızla
Sihirli gondolda yüzerken;
Kavuşmuş olurum yine
Petrarca ve aşk diline.

L

Gelecek mi özgürlük ânım?
Zamanıdır! Çağırıyorum;
Kıyıda gezmek ister cânım,[28]
Gemilere gel diyorum.
Fırtına giyip dalgalarla
Bir kavşakta tartışmak var ya,
Sor, koşum başlar ne zaman?
Terketmek gerekir o an
Bu berbat yabancı ortamı,
Afrika göğü altında,[29]
Hâreli gün ortasında,
Ah çekip alaca Rusya'mı,
Sevdim, acı emdim orda,
Ben kalbimi gömdüm orda.

LI

Onegin hazırdı beraber
Gitmeye dış ülkelere;
Ama birden ayırdı kader
İkimizi uzun süre.
O sırada babası öldü.
Onegin'i görmeye geldi
Zengin tefeci alayı.
Çok bilmiş bir yığın ayı:
Davayı sevmeyen Yevgeniy,
Kendi talihinden memnun,
Mirastan etmedi yoksun
Ve onların emrine verdi.
Vaktinden önce bilmişti:
Yaşlı amcası ölmüştü.

LII

Ve çıkıp geldi gerçekten de
Çiftlik kâhyasından haber,
Amcası ölüm döşeğinde
Ona veda etmek ister.
Acı haberi alır almaz,
Yevgeniy bu, yerinde durmaz,
Bir posta arabasına
Binip koştu amcasına,
Hazırlanarak para diye
Ah çekip yalan dolana,
(Böyle mi girdim romana?);
Ne ki uçup gelince köye,
Onu teneşirde buldu,
Toprağa girecek kuldu.

LIII

Hizmetçi dolu avluya vardı;
Rahmetliye dört bir yandan
Dost düşman akın ediyordu,
Cenaze merakı olan.
Merhumu toprağa verdiler,
Bol bol yediler ve içtiler,
Derken cemaat dağıldı,
Sanki herkes bir iş buldu,
Onegin köylü oldu o an,
Fabrika, su, orman, toprak,
Hepsine sahip çıkarak,
Artık değil düzene düşman,
Yeni bir yol başındaydı.
Sevindiği tek şey buydu.

LIV

İki gün yeni gibi geldi
Ona münzevi tarlalar,
Loş meşenin serinliği,
Çayda çağıldayan sular;
Üçüncü gün tarla ve orman
İlgilendirmiyordu inan,
Hattâ uyku veriyordu;
Net olarak şunu gördü,
Köyde de can sıkıntısı var,
Prafa, saray ve cadde,
Balo, şiir yoksa bile
İslav kederi bekçi kadar
Bırakmıyordu peşini,
Gölgesi ve eşi gibi.

LV

Bense barış için doğdum ve
Bir de köy huzuru için:
Lir sesi durudur ıssız yerde,
Canlılığıdır düşlerin.
Mâsum şeylerle uğraşırım,
Göl kıyısında dolaşırım,
Aylaklık yaşamdır, derim,
Sabah açılır gözlerim
Rahatıma ve özgürlüğüme:
Az okurum, çok uyurum,
Şöhretten uzak dururum.
Her zaman aylak ve gölgede
Hep böyle geçirmedim mi
O en mutlu günlerimi?

LVI

Çiçekler, aşk, köy ve aylaklık
Tarlalar! Gönlüm hep sizde.
Hazırım, fark görünsün artık
Onegin'le aramızda,
Ki alaycı bir okuyucu,
Herhangi bir dedikoducu
İftira etmedim derken
Her huyumu kıyaslarken
Tekrara düşmemesi için,
Ben portremi çizdim sanki,
Mağrur şair Byron gibi,
Şiir yazmak başkası için
Sanki zora koşar bizi,
Çizeriz hep kendimizi.

LVII

Söz gelimi: bütün şairler,
Düşsel aşkların dostudur.
Doğrudur, sevimli nesneler
Benim düşüme sokulur,
Gönlüm imgesini korurdu;
İlham perisi ondururdu
Dağlar kızı Reyhan'ı[30] ve
Salgir kızlarını,[31] bir de.
Çok zaman sizden, saygıdeğer
Ve sevgideğer dostlarım,
Şu soruları duyarım:
"Lir'in kim için hasret çeker?
Bir sürü kıskanç kız gördün,
Ezgisini kime verdin?

LVIII

Kimin bakışına, senin şarkın
Okşayıp ilhamını verdi
Yaşanan bir heyecanın?
Hem şiirin kimi severdi?"
Dostlarım, yemin ediyorum,
Karanlıkta çektim, diyorum
O aşkın heyecanını.
Kafiye sıcaklığını
Onda yaşayan mest olmuştur:
Petrarca'yı örnek almış,
Kutsal hezeyan çoğalmış,
Kalp ağrısıysa azalmıştır,
Bu şekilde ünlenirken;
Bir aptal ve dilsizdim ben.

LIX

Aşk geçti, ilham geldi birden,
Açıldı kararmış zihin.
Birliğini arıyorum ben
Ses, duygu ve düşüncenin;
Yazıyorum, yoktur kederim,
Artık resim çizmez kalemim
Kadın bacakları için,
Yanında şiirlerimin;
Sönen kül artık alev almaz,
Gözümde yaş yok, inanın,
Çok yakında fırtınanın
Gönlümdeki izleri kalmaz:
Yazacağım, tutma beni,
Yirmibeşlik şiirimi.

LX

Son şekli oluştu planımın,
Kahramana bir ad verdim;
Böylelikle romanımın
ilk bölümünü bitirdim;
Dikkatlice gözden geçirdim:
Çok sayıda çelişki gördüm,
Düzeltmek değil kaderim.
Sansür borcumu öderim,
Gazeteciye yemdir, derim
Emeğimin meyvaları;
İşte Neva kıyıları,
Yürü yeni doğan eserim
Hak et şöhret haracını:
Kavga, küfür ve yalanı!

İkinci Bölüm

O, rus!
Horatius
yâ,
O, Rusya!

I

Yevgeniy'i sıkan köydü bu,
Ne var ki güzel bir yerdi;
Orda masum zevklerin dostu
Göklere dua ederdi.
Beylik ev bir köşeye konmuş,
Dağla rüzgârlardan korunmuş,
Bir dereden su içerdi,
Renk renk çiçekler açardı,
Çimler, altın sabanlar, köyler,
Görünüp kaybolurlardı;
Her yerde sürüler vardı,
Ve bir bahçe, gölgeli bir yer:
Driad'ların barınağı,
Onların bakımsız bağı.

II

Yapı kurallarına uygun
Kurulmuştu bu şato da:
Sapasağlam, huzurlu, saygın,
Eski zevk ve sağduyuyla.
Çok yüksek tavanlı odalar,
Salonda ipek kaplamalar,
Çarların portreleri var,
Renkli çiniden fırınlar.
Hepsi de köhnemiş, ne acı,
Nedendir, bilemem ama,
Söz gelimi, dostumun da
Buna yoktu pek ihtiyacı,
Esniyordu yeni moda
Veya eski salonlarda.

III

Onegin'in kaldığı yerde
Amca eşraftan biriydi,
Hep çilingirle dalaştı ve
Sinekleri düşman saydı.
Her şey sade: meşe döşeme,
İki dolap, masa, kanape,
Hepsi temiz, arı duru.
O, açınca dolapları
Bir harcama defteri buldu,
Gözü likör şişesiyle
Elma suyu şişesi ve
Eski bir takvime takıldı;
İhtiyarın vakti azdı,
Başka kitap okumazdı.

IV

Yönetip kendi çiftliğini
Orda vakit öldürmeye,
Karar verdi bizim Yevgeniy
Yeni bir düzen kurmaya.
Kuytu bir çöl bilgesi idi,
Angaryayı kaldırdım, dedi,
Yerine icarı koydu;
Köle bunu lütuf saydı.
Ne ki cimri komşusu bundan
Çok büyük bir zarar gördü,
Hiddete düşüp köpürdü.
Öbürü güldü çaktırmadan,
Dediler aklın yolu bir,
O korkunç bir enayidir.

V

Herkes ona giderdi baştan;
Zenginin arabasını
O, yolda farkettiği zaman,
Uşak ahır kapısını
Açarak bir Don beygirini
Dışarıya çıkarırdı ki,
Zenginler hakaret saydı,
Bu dostluğa nokta koydu.
"Komşumuz cahilin tekidir,
Zındıktır; hep şarap içer,
Kadın eli öpmez, kaçar,
Hödüklük yapmak âdetidir;
Evet's ve *hayır*'s yerine
Evet ve *hayır* der yine."

VI

Kendi köyüne o günlerde
Yeni bir ağacık geldi,
Komşuların aynı şekilde
Eleştirisini aldı,
Adı Vladimir Lenskiy'di,
Ruhu Göttingen'li ruhuydu,
Yakışıklı, genç bir fidan,
Hem şair, hem Kant'a hayran.
O, sisli Almanya'dan bize
Bilimin meyvelerini,
Özgürlüğün düşlerini,
Ateşli ruhu getirdi ve
Coşkulu söz söylemeyi,
Omza dökülen bukleyi.

VII

Sosyetenin pis işretinden
Solmamış biri olarak,
Ruhu ısınıverdi hemen
Tüm kızları dost bilerek.
O, kalbim tertemiz diyordu,
Ümitlerle besleniyordu,
Dünya parlak, tumturaklı,
Esir aldı bu genç aklı.
Tatlı hayaller kuruyordu
Dinsin diye kalpte acı.
Neydi hayatın amacı,
Hep bu soruyu soruyordu,
Kapılarak bir şüpheye
Mucizeler var mı diye.

VIII

İnanırdı bir kız gönlünün
Gönlünü çeleceğine,
Mutsuzluğa düşüp, çok üzgün,
Onu bekleyeceğine;
İnanırdı hep dost kalmaya,
Hattâ zincire vurulmaya,
Eli titremezdi elbet,
Müfteriye vurursa ket.
Kadere kurban olsa bile
.....
.....
.....
.....
.....

IX

Öfke, infial, pişmanlık ve
Hayır için temiz aşkı,
Ünün tatlı ezası bir de,
Kanına vermişti coşku.
Liriyle dolaştı cihanda,
Schiller, Goethe göğü altında
Gönlü yanıp tutuşmuştu,
Şiir ateşiyle pişti.
Sanatın ilham perisini,
Mutluydu, utandırmadı;
Şiirde toz kondurmadı
Koruyarak yüce hissini,
Ham hayalin tutkusunu,
Yalınlığın coşkusunu.

X

Şarkısını söylerdi aşkın,
Pek yalındı şiirleri,
Fikri gibi saf kalpli kızın,
Bir yavrunun düşü gibi,
Göğün huzurlu çöllerinde,
Ay tanrıçası gibi bir de.
Ayrılığı, gamı yazdı,
Sisli ufukları çizdi,
Ayrıca romantik gülleri;
Uzakların ülkesine,
Sükûnetin gölgesine
Düştü gözyaşı taneleri;
Yazdı çilesini yine
Girmeden on sekizine.

XI

Tek Yevgeniy değer biçerdi
Çölde yeteneklerine,
Ve gördükçe ne berbat derdi
Komşu köy şölenlerine;
Beylerle sohbetten kaçardı.
Onların çiğ sözleri vardı
Otları biçme, şarap ve
Köpek damı üzerine;
Ne duygusu hoştu onların,
Ve ne şiirsel ateşi,
Ne aklı, ne espirisi,
Ne sanatı ortak yaşamın;
Eşlerinin boş sohbeti,
Sohbetlerin en berbatı.

XII

Zengin, yakışıklıdır Lenskiy,
Her dem damat adayıdır;
Köylerin böyledir âdeti,
Herkes kız vermeye hazır
O yarı-Rus komşularına;
Geldi mi bir sohbette sıra
Şudur sözün başlangıcı
Bekâr hayat ne sıkıcı; .
Hem komşu içindir semaver,
Çay dağıtan ise Dunya,[32]
Fıslarlar: "Sakın kaçırma!"
Ardından gitar getirirler,
Bir ses duyulur inceden:
Altın sarayıma gel sen!..[33]

XIII

Lenskiy bir arzu duymuyordu
Nikâh bağı taşımaya,
Kısa zamanda karar verdi
Onegin'le tanışmaya.
Onlar buluştu. Dalga ve taş,
Şiir ve nesir, buz ve ateş,
Farksızdır aralarında.
Ve karşılaştıklarında
Birbirlerini sığ buldular;
Beğendiler daha sonra,
Buluştular at sırtında,
Derken sıkı fıkı oldular.
İtiraf iş görür, elhak
Âvarelikten dost olmak.

XIV

Ama o dostluk yok ki bizde.
Kör inancı yok ederiz,
Herkes sıfırdır nezdimizde,
Bir, bizim içindir deriz.
Napoleon'daysa gözümüz var;
İki ayaklı yaratıklar
Yalnız araç olur bize;
Duygu gülünç gelir bize.
Yevgeniy'in kasıntısı azdı;
İnsanları biliyordu,
Çok zaman hor görüyordu,
İstisnasız kural olmazdı,
Ayırt ettiği de vardı,
Hissi önemli sayardı.

XV

Gülerek dinlerdi Lenskiy'i:
Coşku dolu konuşması,
Çelişik akıl yürütmesi
Ve ilham dolu bakışı,
Yenilikti Onegin için;
Ağzından soğuk bir sözcüğün
Çıkmamasına çalışır,
Düşünürdü: aptallıktır
Engel olmak mutluluğuna;
Bensiz zamanı da gelir;
Yaşasın dursun, ne denir,
İnansın dünya uyumuna;
Hoş gör, bu genç cakasıdır,
Onun sayıklamasıdır.

XVI

İkisinin her tartışması
Düşünmeye yol açardı:
Geçmiş dönemlerin kavgası
Bilimsel buluşlar vardı,
Yüzlerce yıllık önyargılar,
Mezarlarda yazgısal sırlar,
Ve alınyazısı bile,
Tartılırdı teraziyle.
Şair okurdu kimi zaman
Unutarak kendisini,
O Kuzey şiirlerini,
Hoşgörülü Yevgeniy bundan
Çok bir şey anlamasa da,
Genci dinlerdi usulca.

XVII

Daha çok tutkuyla doluydu
Gariplerimin kafası.
Araya hep mesafe koydu
Onegin'in cin zekâsı,
Sözünden pişmanlık akardı.
O coşkuyla mest olan vardı,
Sonunda usandım diyen;
Hem mutludur hiç bilmeyen,
Aşkı hicranla soğutan ve
Düşmanlığı hüner sayan,
Acı çekmeden esneyen,
Dostları ve kıskanç eşiyle,
Atadan miras deyip de
Güvenmeyen 'ikili'ye.

XVIII

Sağduyulu bir sessizliğin
Bayrağına takılınca,
Alevi sönerken sevginin
Ve bize gülünç gelince
Onların tavrı, taşkınlığı,
Geç kalan geri gel çağrısı,
Zorla boyun eğeriz biz,
Kulak asmayı severiz
Başka tutkuların diline,
Kımıldatır kalbimizi.
Sanırsın yaşlı bir gazi
Kulak vermektedir yine
Bıyıklı gencin sesine,
Mahkûm olup izbesine.

XIX

Ne var ki, ateşli gençlik de
Yatkın değil sır tutmaya.
Düşmanlığı, mutluluğu ve
Aşkı hazır anlatmaya.
Ona emek veren Onegin
Dinlerdi bir şair kalbinin
Sevgi dolu atışını,
Tok sözlü anlatışını;
O saf vicdanının sesini
Herkes işittiği zaman.
Yevgeniy tanıdı hemen
Gençlik aşkının öyküsünü,
Duyguyla yüklüyüm diyen,
Bize yabancı gelmeyen.

XX

Ah, artık yaşımızdaki gibi
Sevmiyorlar, öylesine;
Şairin o çılgın yüreği
Sevmeye yazgılı yine:
Her zaman, her yerde tek düş bu,
Bir tek o bildik tutku, arzu,
Bir tek o bildik kasvet.
Ne soğutan bir gurbet,
Ne ayrılıkla dolu yıllar,
Ve ne ilham perileri,
Yaban el güzellikleri,
O gürültü ve patırtılar,
Bakire ateşi bile
Bu ruh için pek nafile.

XXI

Yeni yetme, Olga'ya tutsak,
Kalp acısına yabancı,
Çocukluk oyunlarına ortak,
Ayrıca duygulu tanığı;
Meşe ağaçları altında
Vakti paylaşırdı onunla,
Eş-dost ve ev karar verdi,
Çocuklara tâc önerdi.
O, tenhada gizliyi seçti,
Tertemiz güzelliği ve
Ailesinin izniyle
İnci çiçeği gibi açtı,
Arıyı ve kelebeği
Tanımayan otlar gibi.

XXII

O, şaire armağan etti
Gençliğin ilk nefesi bu,
Onu düşünmesine yetti,
Flütünün ilk sesi bu.
Hoşça kalın, altın oyunlar!
Onun ormana sevdası var,
Sessizliğe, yalnızlığa,
Geceye, yıldıza, aya,
Ki ayın göksel kandilini,
Ona adardık ve bir de
Kuytudaki gezimizle
Gözyaşımızın sevincini...
Görüyoruz, geçti yine,
O sönmüş lâmba yerine.

XXIII

Hep alçak gönüllü, yumuşak,
Hep sabah gibi neşeli,
Aşk öpücüğü gibi sıcak,
Şair kadar temiz kalpli,
Gözler gökyüzü gibi mavi,
Gülücük saçmaktır görevi,
Saçları keten sarısı,
Endâmı, hareketi, sesi,
Olga'da her şey var... Bir roman
Alıp bakın, bulursunuz
Bu portreyi hiç kuşkusuz:
Çok şirin, ama bıktım ondan.
İzin ver, meşgul olayım
Ablasıyla, sayın bayım.

XXIV

Ablasının adı Tatyana...[34]
Bu ad ile başlayalım
İlk kez bu şirin romana,
Keyfimizce kutsayalım.
Nasıl mı? Hoştur, çın çın eder;
Bilirim, onunla beraber
Geçmişindeki kızların
Hâtıraları! Bizlerin
İtirafı şart: azdır tadı
Çok zaman adlarımızda
(İşe şiir katmasak da);
Aydınlık bize bulaşmadı
Ve bize kalan bir şey var
Nazlanmalar, ve o kadar.

XXV

Demek ki Tatyana'ydı adı.
Ne Olga'nın güzelliği,
Ne de al yanakları vardı
Çekmek için erkekleri.
Yabanıl, hüzünlü ve içrek,
Bir alageyik kadar ürkek,
O, evinde de böyleydi,
Yabancı çocuk gibiydi,
Ne anne sevgisi vardı onda,
Ne de baba sevgisi;
Oynamayı hiç sevmezdi
Öyle çocuklar arasında,
Tek başına ve sessizce
Otururdu pencerede.

XXVI

Düşünmek onun dostuydu ve
Beşik günlerinden beri
Süslerdi hayalleri ile
Köyündeki tüm işleri.
Onun nazlı parmakları var,
Ama hiç iğne tutmadılar;
Eğilerek bir gergefe,
Can katmadılar ipeğe.
Sosyetede yöneticiler
İtaatkâr bir çocuğun
Oyuncak bebekle oyun
Oynar, yetişmesini ister
Ve tekrarlar bunun için
Derslerini annesinin.

XXVII

Oyuncağa o yaşta bile
Tatyana hiç el sürmedi:
Kent haberleri, moda üstüne
Bir söyleşiye girmedi.
Çocuklar gibi yaramazlık
Yapmazdı: kalbini karanlık
Kış gecelerinde yordu,
Bunlar korkunç öykülerdi.
Olga için geniş çayıra
Bakıcısı topladı mı
Onun küçük dostlarını,
Oynamazdı onlarla, zira
Sıkardı eğlenceleri,
Çangır çungur gülmeleri.

XXVIII

Severdi balkona çıkmayı,
Tan yeri atmadan önce,
Yıldızlar gökte dans etmeyi
Teker teker bitirince,
Ve yollar ışığa kesince,
Ve sabah yelleri esince,
Gün yavaş yavaş doğarken.
Gecenin gölgesi varken
Kışın dünyanın yarısında,
Bir bayram ıssızlığında,
Ayın puslu ışığında,
Tembel Doğu uyuduğunda,
Uyanırdı sabah erken
Ve kalkardı mum yanarken.

XXIX

Gençken düşkündü romana,
Büyük hayranıydı onun;
Hem âşıktı yalanına
Richardson'ın ve Rousseau'nun.
Babası iyi delikanlı,
Geçen yüzyıldan anlı şanlı;
Kitabın yoktu zararı,
Hiç okumadan onları
Boş oyuncak ile bir tutar
Ve düşünmezdi kızında,
Kızının yastığı altında
Hangi gizli kitap uyuklar.
Karısı da kızı gibi
Richardson hayranı idi.

XXX

Richardson hayranlığı onda
Okuyup bilmekten değil,
Ve Grandison'u Lovlas'a[35]
Yeğlemiş olmaktan değil;
Bir tarihte kuzini ona,
Moskovalı Prenses Alina
Hep onlardan söz açardı,
Oysa bir de aday vardı
Eşi olmaya zorlandığı;
Ne ki hasretti birine,
Uyup kalbinin sesine,
Ondan daha çok beğendiği:
Züppe Grandison'du bu,
Sefih, muhafız çavuşu.[36]

XXXI

Giyimi uygundu her zaman
Kendisine ve modaya;
Ama fikrini hiç sormadan
Kız nikâh için masaya
Sürüklendi. Akıllı eşi
Orda ağrımaz diye başı
Götürdü kendi köyüne,
O, hem kim bilir kiminle
Saçını ve başını yoldu,
Az daha boşanıyordu;
Sonra ev işleri gördü,
Alıştı, bundan memnun kaldı,
Alışkanlık gökte açar:
Mutluluk yerine geçer.[37]

XXXII

Alışkanlık bir ilaç oldu,
Karşı gelemediğinden;
Yatıştırdı, huzurlu kıldı
Büyük keşif, çok geçmeden:
O, ara vererek işine,
Hâkim olmak için eşine.
Monarşiye rağbet etti.
Her şey tıkırında gitti.
İş takibine önem verdi,
Kış için mantar turşusu,
Harcamalar, asker traşı,[38]
Her hafta hamama giderdi,
Hizmetçi döverdi bazan,
Kocasına danışmadan.

XXXIII

Nazlı kızların albümüne
Kanıyla sunu yazardı,
Praskovya'ya Polina[39] der ve
Lâfına hep lâf katardı,
Daracık bir korse takardı,
Rusça N'yi genizden okurdu
Bir Fransız gibi her an;
Her şey değişti ardından;
Korse, albüm, Prenses Alina,
Duygulu şiir defteri
Unutuldu; çoktan beri
Seline'nın adı Akulka,
Yeniledi hotozunu
Ve pamuklu bornozunu.

XXXIV

Ama eşi kalpten severdi,
Karışmazdı hiç işine,
O da bornozla yer, içerdi,
İnanırdı yalnız ona;
Hayatın bir akışı vardı;
Akşam üstü yokluyorlardı
Ara sıra komşuları,
Resmî olmayan dostları,
Dertleşir, çeker çekiştirir,
Gülerlerdi bir çok şeye.
Zaman geçer ve Olga'ya
Çay için talimat verilir,
Yemek yenir, uyku gelir,
Herkes evine çekilir.

XXXV

Barış içinde korudular
Eski alışkanlıkları;
Bekleyen Rus krepleri[40] var
Apukurya'da onları;
Oruç yılda iki kereydi;
Yuvarlak salıncak çok şeydi,
Fal, âyin şarkısı, horon;
Bayram günü çoğunluğun
Duaya kulak verdiği an,
Gözyaşı damlardı yine
Ot demeti üzerine;
Medet umarlardı kvas'tan,[41]
Ve sofrada konuklara
Yemekler rütbeye göre.

XXXVI

Yaşlanmaktaydı ikisi de.
Ve en sonunda açıldı
Tabutun kapağı eşine,
Ona ilk giren o oldu.
Vefat etti öğleye yakın,
Komşu, eş ve çocuklarının
Ağıtları eşliğinde
Öldü gözyaşı içinde.
Beyiydi sadenin, iyinin,
Naaşının yattığı mezar
Üzerinde şu yazıt var:
Uysal günahkâr, Dmitriy Larin,
Albay ve Tanrı'nın kulu,
Burada buldu huzuru.

XXXVII

Baba evine dönen Lenskiy
Komşunun mezar taşını
Hemen gidip ziyaret etti
Tutamadı gözyaşını;
Kalbi üzüntüyle doluydu.
"*Poor Yorick!* dedi, acı duydu,[42]
Her an kucağındaydım ben,
Çok sık oynadım çocukken
Oçakov[43] madalyası ile!
Olga'yla düşünür beni,
Görsem, derdi, düğününü?"
Ve kederli bir şekilde
Lenskiy karaladı derhal
Mezar için bir madrigal

XXXVIII

Ve aynı yerde onu sundu
Annesiyle babasına,
Köhnemiş küllerini andı...
Yazık! Hayat yollarında
Ânî bir hasatla nesiller
Gizli istence boyun eğer,
Yıkılır gider, kül olur;
Ardından başkası gelir...
Bizim hercaî neslimiz var,
Gelişip itiyor hani
Tabuta dedelerini.
Gün gelir bizleri de, nâçar,
Torunlarımız, düş bu ya,
İterler öbür dünyaya!

XXXIX

Şimdilik çıkarın tadını,
Dostlar, bu hafif yaşamın!
Tanırım bu fettan kadını,
Hayranı değilim onun;
Gözüme girmez hayaletler;
Uzakta olsa da ümitler
Kalbim çarpar heyecandan:
Zor gelir iz bırakmadan
Bana terketmek bu dünyayı.
Yaşıyor, yazıyorum ya,
Hem istiyorum galiba
Kara bahtımla ün salmayı,
Benim sadık dostum olsun,
Hiç olmazsa bir ses kalsın.

XL

Birinin dokunur kalbine,
Ve kader onu korur da
Lethe'de boğulmaz, böylece
Benim dizdiğim bu kıt'a;
Gurur verici ümit belki,
Gösterir yarının cahili
Şanlı portremi orada
Ve der: amma da şair ha!
Kabul et teşekkürlerimi,
Perilerin hayranı sen,
Çıkarmazsın belleğinden
Benim uçan eserlerimi,
Hayır sahibi el odur,
Gerçek bir kitap kurdudur!

Üçüncü Bölüm

O bir kızdı ve âşıktı.

(Malfilâtre)

I

-"Nereye? Şu şairler var ya!"
-"Haydi, hoşça kal Onegin."
-"Ah, tutmayayım; iyi ama.
Sen akşamları nerdesin?"
-"Larin'lerde"-"Bu bir mucize.
Bağışla! Zor değil mi sence,
Öldürmek böyle her akşamı?"
-"Hiç değil." –"Belki yok anlamı.
Buradan şunu görmekteyim ben:
İlkin. Ah, o da nesi?
Basit bir Rus ailesi,
Konuklar üstüne titreyen,
Reçel, yazınsal konular,
Yağmur, keten ve ağıllar..."

II

-"Bunda bir belâ görmüyorum."
-"Asıl belâ, sıkıcılık."
-"Sosyeteden nefret ediyorum;
Ailededir mutluluk,
Orda ben.." – "Yine köy hasreti!
Lütfen, dostum, hem artık yetti.
N'apalım? Git, gideceksen.
Ah, Lenskiy, göster bana sen
Şu Fillida'nı, nasıl kızdır,
Düşünce, kalem, gözyaşı .
Ve kafiyenin vesaire'si...
Tanıştır beni." – "Şaka mı?" – "Hayır."
"Elbette." – "Ne vakit?" – "Hemen.
Onlar kıvanç duyar bizden.

III

Haydi. Dostuydular yolların,
Vardılar; hemen sunuldu,
Konuksever eski yılların
Zor olan hizmetiydi bu.
İkramın bildik töreni var:
Mum kokan masaya koydular
Yabanıl mersin suyu ve
Tabak tabak reçel, bir de.
.....
.....
.....
.....
.....
.....

IV

Onlar dört nala koşuyorlar
En kestirme yoldan eve.[44]
Kahramanlar konuşuyorlar,
Kulak verelim gizlice:
-"Niye esniyorsun, Onegin?"
-"Alışkanlık, Lenskiy." – "Ne dersin,
Can sıkıntısı." – "Hiç değil.
Etraf karanlık, çetrefil;
Andrüşka, hızla sür atları!
Of, ne aptal yerler, bomboş!
Söz gelimi: Larina hoş,
Çok da sade bir kocakarı;
Korkuyorum: mersin suyu
Acep bana dokunur mu?

V

De bana: Tatyana hangisi?"
-"Bak, sanki bir Svetlana,[45]
Orda suskun oturan kişi,
Pencerenin yakınında."
-"Küçüğüne mi âşıksın sen?"
-"Ne var bunda?", -"Bense ötekinden
Vazgeçmezdim, şair olsam.
Olga'da yok o ihtişam.
Tam bir Van Dyck Madonna'sı:
Değirmi, kırmızı yüzlü,
Sanki aptal bir gökyüzlü,
Budala bir ay müsveddesi."
Vladimir surat asar,
Soğuk konuşur ve susar.

VI

Onegin'in ününe ün kattı
Larin'leri ziyareti,
Komşularda iz bıraktı,
Herkesi etkilemişti.
Yürütülen tahminler vardı,
Gizlice yorumluyorlardı,
Kimileri şaka diye
Damat, biçti Tatyana'ya
Ve söz bile edildi şundan:
Düğün dernek kurulmuştur,
Ne var ki durdurulmuştur
Alyans bulunamadığından.
Çoktan karar verilmişti
Sıra düğüne gelmişti.

VII

Tatyana ilgi duyuyordu
Bütün dedikodulara;
Gizli bir mutluluktu bu
Açıklanamaz olsa da;
Yüreği heyecanla doldu,
Ve zaman geldi, âşık oldu.
Canlanıyor tohum bile
Baharın ateşi ile.
Onun hayal gücü çoktan
Kapılarak bir tutkuya
Yenik düştü bu coşkuya;
Kalp ağrısıydı sıkıştıran
Onun genç göğüslerini:
O, bekliyordu... birini,

VIII

Kavuştu... Gözleri parladı;
Ve dedi ki: İşte budur!
Ateşli yalnızlık rüyası,
Yazık, onunla doludur;
Her şey şirin kıza durmadan
Sihirli bir güçle hep ondan
Söz eder ve onu sıkar
Okşayıcı konuşmalar,
Hizmetçilerin bakışları.
Asık bir yüzle ve dalgın,
Sesini duymaz konukların,
Lânetler bu yüzden onları,
Ansızın gelişlerini
Ve uzun kalışlarını.

IX

Ah, nasıl da dikkat ederek
Okuyor o her romanı,
Nasıl canlı, büyülenerek
İçiyor câzip yalanı!
Düşlerin mutlu gücü ile
Canlandırılmış eserler ve;
Julia Volmar ve o yâr,
Malek-Adel, bir de Linar.[46]
Werther, başkaldıran cefakeş,
Grandison, eşsiz insan,
Bizi uykuya taşıyan.
Tatyana için, ona kardeş
Bir imgede buluştular,
Onegin'le birleştiler.

X

Sevdiği yaratıcıların
Kahramanı idi sanki,
Klarisa, Julia, Delfina'nın
Tatyana ta kendisiydi,
Yalnız geziyordu ormanda
Ve buluyordu bu kitapta
Gizli aşk ve düşlerini,
Kalbinin atışlarını,
Ah çekip sayarak kendinden
Her hüznü ve her coşkuyu,
Yâre yazdığı mektubu
Baygın, okuyordu ezberden...
Ne var ki bizim Yevgeniy
Bir Grandison değildi.

XI

Ve bu ateşli yaratıcı
Sözünü tavır koyarak,
Sergilerdi kahramanını
Yetkin bir örnek olarak.
Her zaman haksızca izlenen,
Oydu kahramanına veren
Aklı ve duygulu kalbi,
Çekici özellikleri.
Tutkuyu besleyerek onda,
Her an coşkulu kahraman,
Hazırdı etmeye kurban
Canını ve bölüm sonunda
Suç cezasını bulurdu,
Çelenk iyinin olurdu.

XII

Şimdi her akıl sis içinde,
Ahlâk uykuya dâvettir,
Kusur çekicidir öyküde,
Hem de muzafferiyettir.
İngiliz peri masalları
Korkutur kızın rüyasını,
Onun istediği kimdir:
Ya düşünen bir Vampir'dir,
Veya Melmoth, soğuk nevale,
Sonsuz Yahudi ve Korsar,
Veya sır küpü Sbogar.[47]
Ve Lord Byron kaprisi ile
O sıkıcı romantizme
Katmıştır bencilliği de.

XIII

Dostlarım, bunun anlamı ne?
Göğün iradesiyle ben,
Son veririm, şairliğime,
Yerleşir içime şeytan,
Apollo da kimmiş, şaşarım,
Yavşak düzyazıya düşerim;
Sonunda eski tarz roman
Yoracak beni o zaman.
Küstahlıkların kederini
Korkunç şekilde çizmem ben,
Anlatırım basitinden
Rus aile öykülerini,
Aşkın sihirli düşünü,
Törelerin doğuşunu.

XIV

Aktarırım konuşmalarını
Babasının, amcasının,
Çocukların buluşmalarını
Altında eski ıhlamurun;
Pis kıskançlığın işlerini,
Ayrılığı, gözyaşlarını,
Ettiririm önce kavga,
Sonra nikâh masasına...
Hatırlarım nutukları ben,
Ve geçmiş günlerdeki
Kederli aşk sözlerini
Yârin ayağını öperken
Hepsi ağzımdan döküldü,
Ne ki artık tarih oldu.

KARTAL İLÇE • İSTANBUL • HALK KÜTÜPHANESİ

XV

Tatyana, sevgili Tatyana!
Benim hep gözyaşı döken;
Son moda zâlimin eline
Yazgını teslim ettin sen.
Mahvolacaksın, tatlım; önce
Parlak bir ümide düşünce
Mutluluğa gel diyorsun,
Hayatı öğreniyorsun,
Arzu zehrini içiyorsun,
Seni hayaller izliyor:
Onu her yerde gözlüyor,
Gûya mutluluk saçıyorsun;
Her yerde, ama her yerde,
Hep o zâlim var kaderde.

XVI

Ve aşk Tatyana'yı sürükler,
Gider hüznün bahçesine,
Ansızın gözlerini eğer,
Bıkar, geçmez ötesine.
Göğsü inip kalkar ve yanar
Aşk ateşiyle o yanaklar,
Nefes dudaklarda donar,
Kulak uğuldar, göz parlar...
Gece gelir ve ay dolanır
Bir bekçidir gökyüzünde,
Bülbül ağaç gölgesinde
Şakrak ezgisine soyunur.
Tatyana karanlıkta üşür,
Ve dadısıyla konuşur:

XVII

-"Uykum yok: Hava almak çok zor!
Dadıcığım, gel yanıma."
-"Nen var Tanya?"–"Canım sıkılıyor,
Eskilerden söz et bana."
-"Neye dair, Tanya? Eskiden
Belleğimde hep saklardım ben
Eski öyküler, masallar,
Kötü ruhlar, mâsum kızlar;
Şimdi her şey karanlık Tanya;
Bildiklerim hep yok oldu.
Kötü günler çıkıp geldi!
Bellek gitti..." – "Dadım anlat bana,
Söz et eski günlerinden:
Hiç âşık olmuş muydun sen?"

XVIII

-"Ne diyorsun, Tanya! O zaman
Duymadık aşkın adını,
Yoksa süpürürdü dünyadan
Rahmetli kaynanam beni."
-"Gerdeğe nasıl girdin dadım?"
-"Tanrı'nın işi. Vanya'cığım[48]
Benden küçüktü. Ben ise
Tam on üçünde bir taze.
Ve görücüler geldi, gitti
Akrabama ve sonunda
Babam evet dedi buna.
Gözyaşlarım sel olup aktı,
Sonra saçımı ördüler
Kiliseye götürdüler.

XIX

Vanya'yla everdiler hemen...
Aklın başka yerde, canım..."
-"Dadıcığım, kederliyim ben,
Hiç keyfim yok, perişanım:
Neredeyse ağlayacağım."
-"Sen rahatsızsın, cancağızım;
Tanrı'm koru, güç ver ona!
Ne yapayım, söyle bana...
Kutsal su serpeyim istersen,
Ateşin var..." – "Hasta değil,
Âşığım dadı... bunu bil."
-"Ah Tanrıya emanet ol sen!"
Dadı yalvarır, yakarır
Ve eliyle haç çıkarır.

XX

-"Ben âşığım" diye tekrarlar
Kederli Tatyana hemen.
-"Can dostum, rahatsızlığın var."
-"Bırak beni, âşığım ben."
Bu arada ay çıkıyordu,
Işığıyla aydınlatıyordu
Tatyana'nın ak elini,
Omza düşen saç telini,
Gözyaşını, bankta dadıyı,
Kahramanımız önünde
Kır saçları örtülü ve
Yün hırkalı kocakarıyı;
Her şey uyuklamaktaydı,
Uyumayan tek şey ay'dı.

XXI

Kalbiyle dalıp gidiyordu
Tatyana, aya bakarak...
Ve aklında bir fikir doğdu...
-"Dadı, beni yalnız bırak.
Ayrıca kâğıt ve kalem ver,
Masayı çek, yatağımı ser!"
Derken kaldı tek başına.
Çıt yok. Ay ışıyor ona:
Tatyana eğilip yazıyor.
Yevgeniy çıkmaz aklından,
Ve yazdığı mektubundan
O tertemiz aşkı sızıyor.
İkiye mi katlanmış, ne...
Tatyana, o mektup kime?

XXII

O ne güzellik, o ne naz,
Kışa benzer, soğuk, arı,
Yalvarılmaz, satın alınmaz,
Tanırdım bu hanımları;
Son moda azametlerine,
Şaşardım faziletlerine,
Ne ki onlardan kaçardım,
Gözlerimi dört açardım,
Bakıp alında yazanlara:
Umudu sonsuza dek unut.[49]
Aşk belâdır, aklında tut,
Korkutmak haz verir onlara.
Neva kıyısında da var,
Gördünüz, benzer hanımlar.

XXIII

Uysal sevgililer içinde
Kaprisli olanlar vardı,
Kendini beğenenler de,
Hiç tutkusuz yaşarlardı.
Neyi gördüm ben şaşırarak?
Onlar hışımla korkutarak
Bu çekingen aşkı hemen,
Kazanırlardı yeniden.
Hiç değilse, hüzünle dolup,
Teke tek, konuşulurdu,
Şefkatli sözler olurdu,
Ve kör bir inanca kapılıp
Sevgili düşerdi yine
Şirin bir telaş peşine.

XXIV

Tatyana'nın suçu ne, peki?
Güzelim saflığında mı,
Gerçek diyerek seçtiği
Düşe inanmasında mı,
Duyuların sürüklediği
O sanat-dışı sevgisi mi,
Çabucak inanması mı,
Ve göklerin armağanı
Her zaman dikbaşlı imgesi,
Cevval aldı, iradesi,
Özgün karakterli beyni,
Şefkatli ve sıcak kalbi mi?
Tutkular hafif de olsa,
Bağışlanmaz mı acaba?

XXV

Oynak kadının fikri başka,
Tatyana'cık tutuluyor,
Güzel bir çocuk gibi aşka
Koşulsuz teslim oluyor.
O hiç konuşmaz: erteleyelim,
Değerimizi yükseltelim,
Ağa düşürelim diye;
Dokunalım da ünlüye
Ümit vererek, sonra şaşkın
Eza edelim kalbine,
Kıskançlık can versin ona;
Yoksa, her türlü zevkten bıkkın
Kurnaz esir, prangadan
Kurtulmaya hazır her an.

XXVI

Beni bekleyen güç bir durum:
Toprağımın onurunu
Bilip çevirmeye mecburum
Tatyana'nın mektubunu.
Rusça'sı ne yazık ki azdı,
Dergilerimizi okumazdı,
Kolay değildi konuşmak
Kendi diliyle tanışmak,
Fransızca yazardı... gerçek!
Tekrarlıyorum yeniden:
Rusça ilan-ı aşk eden
Bayan çıkmadı şimdiye dek,
Şanlı dilimiz uysa ya,
Postane düzyazısına.

XXVII

Bilirim: bayanlar için güç
Rusça okumak. Bin beter!
Tahmin edebilir miyim hiç
Elde Blagonamerennıy'ler![50]
Şairler, izliyorum sizi;
Çoğu zaman o lâtif cinsi
Pek günahkâr sayardınız,
Gizli şiir yazardınız,
Kalbiniz onlar için vardı,
Konuşurlardı hepsi de
Rusça'yı büyük güçlükle
Ve çok güzel çarpıtırlardı,
Onların yabancı dili
Ana dile dönmedi mi?

XXVIII

Baloda, balo bitiminde
Uzak kalmak isterim ben
Sarı yakalı öğrenci ve
Kepli akademisyenden.
Kırmızı dudağı gülmeyen
Gramer yanlışı olmayan
Rus sohbetini hiç sevmem.
Belki talihsizliğimden,
Güzelin de yeni nesli var,
Dergilerden söz ederek
Ve gramer öğreterek
Şiiri gündemde tutarlar;
İyi ama... hem kime ne?
Ben bağlıyımdır eskiye.

XXIX

Yanlış, dalgın bir mırıldanma,
Bed telâffuz, konuşurken
Depreştirir, inanmasan da,
Göğsümdeki kalbi birden;
Pişman olmaya gücüm yetmez,
Frenkçe sözler bana batmaz,
Gençliğin günahı gibi,
Bogdanoviç'in[51] âhı gibi.
Yeter artık. Sıra geldi bak
Güzelimin mektubuna;
N'olmuş, söz verdimse ona?
Vazgeçmeye hazırım. Ancak
Biliyorum: değil gözde,
Parni'nin kalemi bizde.

XXX

Şenlik ve hüzünlerin şairi,[52]
Benimle olsaydın hâlâ,
Dostum, tâciz ederdim seni
Hoyrat ricalarım ile:
Yabancı dilde sözlerini
Türkülerine iletmeni
Her zaman tutkulu kızın.
Gel: bana ait hakların
Tümünü verdim, eğilerek...
O kayalar arasında
Yalnız, Fin göğü altında,
Gezer, övgüden vazgeçerek,
Yüreciği hiç aymıyor,
Benim acımı duymuyor.

XXXI

Tanya'nın mektubu önümde;
Bu kutsal'ı koruyorum,
Ve gizli bir kasvet içinde
Okuyor, doyamıyorum.[53]
Kim verdi ona bu şefkati,
Tatlı söz özensizliğini
Kimin fikri bu saçmalar,
Bu çılgınca konuşmalar,
Hem çekici, hem itici? Ve
Anlamam zor. Yok değeri,
Eksik, zayıf bir çeviri,
Güçlü değil güçsüz derleme,
Utangaç kızların şu an
Oynadığı operadan:

TATYANA'NIN ONEGİN'E MEKTUBU

Size yazıyorum, ne denir?
Ne söyleyebilirim ki?
Biliyorum, elinizdedir
Cezalandırmanız beni.
Bu benim mutsuz kaderimdir
Bir damla acı ile siz
Elbet beni terketmezsiniz.
Susmayı tercih ettim önce;
İnanın: rezil yaşamımdan
Uzak kalırdınız her an,
Bir ümide kapılsam bile
Haftada bir, sözgelimi
Köyde görebilseydim sizi,
Yalnız sizi işiterek,
Bir sözcük söyleyerek ve
Düşünmek, hep düşünmek işte
Yeniden görüşünceye dek.
Ama, ürkeğin tekisiniz;
Sıkılırsınız köylük yerden,
Bizler... Gösterişi sevmeyiz,
Hoşnutuz yalın hâlinizden:

Hem niye uğradınız bize?
Terkedilmiş köy ortamında
Âşina olmazdım ben size,
Acıyla tanışmazdım orda.
Toy gönlümün heyecanını da
Zamanla dize getirir
Ve belki bir dost bulurdum,
Çok bağlı bir eş olurdum,
Ve erdemli anne, kim bilir?

Başkası!.. Hayır, hem kimim var,
Kimse pay alamaz kalbimden!
Yüksek kurulda alınan karar,
Göğün dileği: Seninim ben!
Hayatım için güvenceydi
Sana bağlı bir görüşme;
Tanrı göndermişti seni,
Mezara dek korursun diye...
Rüyalarımda gelmiştin sen,
Görünmesen de candın bana,
Hem bayılırdım bakışına,
Bir ses derdi gönle giren
Çoktan beri... düş değildi bu!
Ancak sendin, bildim o an,
Kendimden geçtim, bendim yanan,
Fısıldadım: Ta kendisi!
Gerçekten? Duymuştum seni:
Sessiz sakin konuşmuştun,
Fakire el uzatınca
Duayla rahatlatınca
Hüznünü coşkulu ruhumun?
O sırada gözüme deydin
Bu görüntü sen değil miydin,
Bir karanlıkta sönüp yanan
Ve yaslanan başucuma?
Sen değil miydin hep hazla
Ümit sözünü fısıldayan?

Kimsin sen, koruyucu melek mi,
Yoksa sinsinin teki mi?
Kuşkumu çöz, ortadan kaldır,
Belki de boşa gidecek
Toy bir gönlün aldanışıdır!
Bir şeye hükmedilecek...
Ne olursa olsun! Yazgımı
Bak ellerine veriyorum
Dökerek gözyaşlarımı
Savun diye yalvarıyorum,

Düşünün: burda çok yalnızım,
Kimse anlamak istemiyor,
Aklını yitirmiş demiyor,
Sessizce can vermem lâzım.
Bekliyorum: bir tek bakışla
Şu ümitsiz kalbe can ver,
Bu ağır rüyayı kesiver,
O hak ettiğim sızlanışla!

Kestim! Her tekrar dehşet verir...
Utançla donakalıyorum
Onurunuz benim güvencimdir,
Yiğitçe teslim oluyorum..

XXXII

Tatyana yutkunur, ah çeker,
Mektubu titrer elinde;
Pembe zamk kurur, boyun büker
Onun tutuşan dilinde.
Kafası öne doğru düşmüş.
İnce geceliği dökülmüş
Hoş omzundan aşağıya...
Artık ay ışığının da
Parıltısı söndü. Ovayı
Pus sarmış ışık içinde.
Şimdi su gümüş renginde;
Kaval uyandırıyor köyü.
Herkes kalkar, işe gider,
Tanya için ne farkeder?

XXXIII

Şafağı farketmedi o an,
Başı eğik oturuyor,
Özel mührü basmadığından
Mektup öylece duruyor.
Ne var ki açarak kapıyı
Getiriyor tepsiyle çayı
Apak saçlı Filipyevna.
"Bak, sabah oldu, kalksana:.
Ah, güzelim, hazırmışsın sen!
Erkenci kuşum, yazık ki,
Akşam çok korkuttun beni!
Çok şükür, iyileştin hemen!
O kasvetten iz yok sende,
Yüzün gelincik renginde."

XXXIV

-"Dadıcığım, izin ver, lütfen."
-"Emret yavrum, baş üstüne:"
-"Düşünme ... gerçi ... şüphe... ah, sen...
N'olur, reddetme sen yine."
-"Dostum, Tanrı tanıklık eder."
-"Sessizce torununu gönder
Bu notla, O... yani, O'na ...
Ve talimat ver çocuğa,
Ki, söz etmesin hiçbir şeyden,
Anmasın benim adımı..."
-"Hem kime, tatlım, ona mı?
Geri zekâlıyım artık ben.
Etrafta ne çok komşu var;
Say bitmez, akşama kadar."

XXXV

-"Anlayışın çok kıt, dadım!"
-"Can dost, ben yaşlıyım artık,
Yaşlı, şu kadar kaldı aklım;
Nerde o eski kıvraklık
Ve beyindeki o irade.."
-"Canım dadıcığım! O da ne?
Çok mu lâzım bana aklın?
Tek Onegin'e ulaşsın
Bu mektup." – "Baş üstüne, tamam.
Tatlım, ne olur, kızma sen,
Kavrayamıyorum hemen...
Bak, yüzün soldu, bir anlasam?
-"Yok bir şeyim, unut bunu,
Haydi gönder torununu."

XXXVI

Ve hiç cevap yok, bir gün geçmiş.
Beriki geldi: yok yine.
Gölgesi gibi ak, giyinmiş,
Cevap bekliyor Tatyana.
Olga'nın hayranıydı gelen.
-"Dostunuz nerde, söyleyin lütfen?"
Diye sordu ev sahibesi,
"Tamamen unuttu bizi."
Tatyana'cık titredi. Lenskiy:
-"O, geleceğine dair
Söz vermişti. Bugün gelir.
Herhalde posta geciktirdi."
Tanya'nın gözü yerdeydi,
Orda bir suçlu gibiydi.

XXXVII

Karanlık bastı; masada parlak
Akşam semaveri kaynar,
Çin demliğini ısıtarak;
Yumak yumak buhar çıkar.
Olga'nın eliyle ulaşan
O demli ve kokulu çaydan
Herkes yararlanıyordu,
Çocuk şeker sunuyordu;
Tanya pencere önündeydi,
Camlarda sıcak nefesi,
Elbet oydu düşüncesi,
Serçe parmağı çizmekteydi
Buğulu cam üzerine
O ve *Y* harfini yine.

XXXVIII

Bu arada yüreği yandı,
Baygın gözlerinde yaşlar...
Ve bir kişneme! Kanı dondu.
Bak, dörtnala giriyorlar...
Avluya. Yevgeniy! "Ah!", birden
Tatyana zıpladı eşikten,
Avluyu geçip bahçeye
Uçuyor; geri bakmaya
Cesareti yok; koşup geçti
Yolu, köprüyü çayırı,
Göle doğru fidanlığı,
Ve leylakları kesip biçti,
Lâlelikten çaya koşup
Sonra nefesi daralıp...

XXXIX

Banka yığıldı. "Ah, Yevgeniy!
Tanrı'm, o ne düşünüyor!"
Ve onun acı dolu kalbi
Karanlık düşü koruyor;
Titriyor, ateşle yanıyor,
Bekliyor: gelmiyor mu? Çok zor.
Bahçede hizmetçiler var,
Orda yemiş peyliyorlar,
Emirle şarkı söylüyorlar.
(Gerekçesi şudur emrin,
Bey yemişini yemesin
Gizlice o kurnaz dudaklar,
Ve şarkıyla oyalansın:
Oyunu köy zekâsının!)

KIZLARIN TÜRKÜSÜ[54]

Kızlar, hey güzel kızlar,
Canlarım, can dostlarım,
Oynamaya başlayın,
Gönlünüzce, tatlılar!
Haydi bir türkü yakın,
O gizli türkünüzü,
Delikanlıyı çekin
Bizlerin korosuna.
Çekip delikanlıyı,
Görün onu uzaktan,
Kaçarız şirinlerim,
Vişne atıp üstüne,
Vişne ve ahududu,
Kızıl frenküzümü.
Gizlice dinlemeye
Gelme bu şarkıları,
Gözetlemeye gelme
Kız oyunlarımızı.

XL

Şarkı söylüyorlar, O, kulak
Veriyor söylediklerine,
Dinliyor sabırsızlanarak,
Heyecanı dinsin diye,
Yüzüne vuruyor ateşi,
Sönmek bilmiyor, çok zor işi,
Bir heyecan ateşi ki,
Alevleniyor tam tersi...
Öyle parlıyor kelebek,
Çırpınıyor kanadıyla,
Yaramaz esir alınca;
Tavşancık nasıl titreyerek,
Görürse birden avcıyı,
Çalıdaki nişancıyı,

XLI

Ve kız nihayet bir oh çekti,
Kalktı oturduğu banktan;
Yürüdü, park yoluna çıktı,
O, gördü döndüğü zaman
Önünde dev bir gölge gibi
Yevgeniy'in dev gözlerini,
Yanıp tutuşmuştu sanki,
Birdenbire taş kesildi.
Görüşmenin sonucunu ise
Şu an, sevgili dostlarım,
Aktarmaya yok tâkâtım;
Bu uzun konuşmadan sonra
Gezmem ve dinlenmem lâzım:
Bir gün elbet tamamlarım.

Dördüncü Bölüm

Ahlâk, eşyanın doğasındadır.

(Necker)

I, II, III, IV, V, VI, VII

Yâri ne kadar az seversek
O kadar çok sever bizi
Ve mahvederiz döşeyerek
Şeytanca ağlarımızı...
Telaşsız sefahat ünlendi,
Ona aşkın bilimi dendi,
Bu yüzden her yerde öter,
Bitirimdir, aşka biter.
Ama bu önemli eğlence
Dedeler devrinde kaldı,
O maymunlarla nam saldı:
Kıpkırmızı topukları ve
Büyük perukları olan
Lovlas'lar da düştü çaptan.

VIII

Riyâ sıkar elbet herkesi,
Aynı şeyi tekrar etmek,
Herkesin bilip güvendiği
Şeylere inanın demek,
Aynı itirazları duymak
Ve önyargıları yok saymak
Ki onlar yoktu, olmaz da
On üç yaşındaki kızda!
Kimi yormaz ki korkutmalar,
O yeminler, yakarılar,
Altı sayfalık yazılar,
Aldatma ve dedikodular,
Anne teyze denetimi,
Eşlerinin gözetimi!

IX

Böyle düşünürdü Yevgeniy.
Delikanlılık çağında
O yanılgılar, tutkular ki
Kalamadı uzağında.
Alışık hayatla şımarmış,
Bazı şeylere yakın durmuş,
Düş kırıklığına düşmüş,
Arzularla dolup taşmış,
Rüzgârlı başarıyla gevşek,
Kalbin homurtusu deyip
Sesli ve sessiz dinleyip:
Böyle kıydı sekiz yıla,
Hayat rengi sola sola.

X

Güzellerden uzak dururdu,
İlgisiz sürüklenirdi;
Reddedilirse avunurdu:
İhanete sevinirdi.
Onları coşkusuz arardı,
Pişman olmadan bırakırdı,
Öfkeyi, aşkı bilmezdi.
Böyle misafir olmazdı,
Akşamları *pişti'ye* gelir
Oturur; ve oyun biter:
Avludan çekilir gider,
Evde rahat uykuyu bilir
Ve sabah o da bilmez pek
Akşam nereye gidecek.

XI

Tatyana'nın gönderdiği haber
Onegin'e çok dokundu:
Kızın düş gücündeki keder
Aklına düştü, içi yandı;
Hatırladı Tatyana'sını,
Solgun, üzgün hâliyle onu;
Tatlı, günahsız rüyaya,
Tüm gönlüyle daldı, o da.
Belki eski bir tutkuydu bu,
Dakikada sardı onu;
Gönlünün kanayışını
Aldatmaya niyeti yoktu.
Şimdi uçalım bahçeye,
Onunla buluşsun diye.

XII

Bir kaç dakika sustular ya,
Onegin yaklaştı birden,
Dedi: "Siz yazmıştınız bana,
Yadsımayın. Okudum ben
Ruhun açığa çıkışını,
Mâsum aşkın iç döküşünü;
İçtenliğiniz hazine;
Uyandırıyor bak yine
Çoktan susmuş duygularımı.
Övgülerim bir son bulsun;
Ona bir karşılık olsun
Vereyim itiraflarımı;
Kabûl, lütfen dinleyiniz:
Yargılasın mahkemeniz.

XIII

Hayatımı ben bir ev ile
Sınırlı tutabilseydim;
Talih yüzüme gülseydi ve
Bir baba, bir eş olsaydım;
Aile resmi versin diye
Bir an için tutsak düşsem de
Doğrudur, elbette sizden
Başka gelin sormazdım ben.
İşte çok sade bir madrigal:
Ben yalnız sizi seçerdim,
Ve mutluluktan uçardım
Olsaydı benim'çin ideal
Kötü gün dostu diyerek
Ve bir güvence sayarak!

XIV

Mutluluk için doğmadım ben;
Ruhum yabancıdır buna;
Fayda yok yetkin hâlinizden:
Ben lâyık değilim ona.
İnanın (vicdan bir güvence)
Evlilik büyük bir işkence.
Size duysam da sıcaklık,
Soğuk tutar alışkanlık;
Ağlarsınız: o yaşlar benim
Dokunmaz hiç yüreğime,
Döndürür beni deliye.
Hangi gülleri, karar verin,
Hymenaios bize hazırlar
Belki de çok uzun yıllar!

XV

Daha kötü ne olabilir:
Bir evde zavallı karı
Dandik kocaya hüzünlenir,
Yaşayarak yalnızlığı;
Huysuz koca değer vererek,
(Kaderi de lânetleyerek)
Asık yüzlü, susku içre,
Soğuk, kıskanç, kızgın ise!
Böyleyim ben. Yoksa bunu mu
Aradınız kalbinizle,
Bütün sadeliğinizle
Yazıp böyle akıllı uslu?
Acaba bir lütuf mu bu
Kaderin size sunduğu?

XVI

Düşün ve yaşın dönüşü yok;
Yenileyemem ruhumu...
Kardeşçe severim, belki çok
Şefkatli bir duygudur bu.
Öfkesizce dinleyin lütfen:
Bir genç kız değiştirir hemen
Düşlerle düşçüklerini;
Fidan da sürgünlerini
Değiştirir bahar gelse.
O gök böyle buyruk verdi.
Seversiniz, hem ne var ki...
Egemen olun kendinize;
Herkes sizi anlamaz ve
Toyluk belâ verir size."

XVII

Böyle öğütledi Yengeniy.
Gözü yaşlı, görmeksizin;
Tatyana dinliyordu onu,
Hiç itiraz etmeksizin.
Elini verdi. İşte o an
(Hem derler ya *otomatikman)*
Eğip başını Tatyana
Sessizce yaslandı ona;
Bahçeyi dolanarak eve
Geldiler ve kimse orda
Bir lâf etmedi onlara:
Köy de olabilir elbette
Mutluluğa hak sahibi,
Kibirli Moskova gibi.

XVIII

Kabul et, ey okuyucumuz,
Yine de merhamet etti
Hüzünlü Tanya'ya dostumuz;
İlk kez göstermiyordu ki
Ruhun o saf soyluluğunu,
Gerçi kötü insanlar onu
Bağışlamıyordu aslâ:
Düşmanları, dostları da
(Kim bilir, bu hep aynı şeydi)
Yerden yere vururlardı.
Herkesin düşmanı vardı,
Tanrı'm dostlardan koru bizi!
Ah bu dostlar, ah, bu dostlar!
Hatırlamakta yarar var.

XIX

E, sonra? Hah. Çürütüyorum
Boş ve yalan fikirleri;
Parantez içinde tutuyorum,
İftira gelmesin geri,
Çardak'ta uydurulan yalan,
Sosyeteyle cesaret bulan;
Ve yoktur öyle saçmalar,
Ve öyle dalga geçmeler,
Bunları dostunuz gülerek,
Saygınlarla gece gündüz
Hiç öfkesiz, eğlencesiz,
Yüz kez söylemesin, yok gerek;
Ama size siper olur:
Sanki bir akraba bilir![55]

XX

Hımım! Gönlü yüce okuyucu,
Sağlıklı mı akrabanız?
İzin verin: hem belki bunu
Öğrenmeye muradınız
Vardır: Ne demek *akraba*?
Yakın insan böyledir ama:
Onlara baş eymeliyiz,
Sevmeliyiz, saymalıyız,
Ve halkın töresine göre
Yortu'da ziyaret etmek,
Postayla tebrik iletmek
Zorundayız ki kalan günlerde
Gözlerine uyku girsin...
Tanrı uzun ömür versin!

XXI

Şefkatli güzellerin aşkı
Daha güvenlidir dosttan
Ve akrabadan: hakkınızı
Korursunuz fırtınadan.
Doğal. Ama moda tufanı
Sosyetenin şöhreti, şanı,
Dikbaşlılığı doğanın...
Lâtif cinsi hafif sayın.
Erdemli eşinin bir de
Fikirlerini almalı,
Büyük saygı duyulmalı;
Ve sadık dostunuz böylece
Gönlünü kaptırır o an:
Aşkla şaka yapar şeytan.

XXII

Kimi sevip de inanmalı?
Kimdir bize bağlı ve tek?
Hem kimdir bütün işlerini
Arşınımızla ölçecek?
Kim ben iftira etmem diyor?
Kim üzerimize titriyor?
Kim kusura bakmayacak?
Kimdir sizi sıkmayacak?
Siz düşlerin ardından koşan,
Emeği boş çıkarmayın,
Kendinizi sevip sayın,
Değerli okuyucum her an!
Lâyık olan hiçbir şey, bil,
Aslâ daha tatlı değil.

XXIII

Randevunun sonucu neydi?
Çok zor değil tahmin etmek!
Aşkın çılgınca çilesiydi
Heyecana düşürdü pek
Genç gönlü, susamış acıyı;
Hayır, bahtsız bir tutkuyu
Yaşıyor zavallı Tanya;
Uyku hiç yok yatağında;
Sağlığı, rengi, tatlılığı,
Gülüşü, kız dinginliği,
Uçup gitti boş ses gibi,
Ve kararıyor gençlik çağı:
Gölge giydirir fırtına
Doğmakta olan bu tana.

XXIV

Tatyana'cık solup gidiyor,
Yazık, suskun oturuyor!
Hiçbir şey teselli etmiyor,
Gönlü taş gibi duruyor.
Bilgiççe sallayıp başını,
Komşu fısıltıyor telaşını:
Vaktidir, evlensin çocuk!..
Ama yeter. Daha çabuk
Neşe katmam gerek imgeye
Mutlu aşk tablosu ile.
Dostlarım, istemesem de
Merhamet itiyor köşeye;
Canımı veririm ona,
Benim şirin Tatyana'ma!

XXV

Her gün biraz daha kapıldı
Olga'daki zarafete,
Tüm gönlüyle teslim oldu
Vladimir esarete.
Her an onunla. Odasında;
Ve karanlığın ortasında;
Sabahın seher vaktinde
Onlar bahçede el ele;
Ve ne oluyor? Aşkla dolup,
İçinde ürkek bir heyecan,
Cesaret duyuyor bazan
Kızın gülüşüne kapılıp
Saçlarıyla oynamaya,
Öpücükler kondurmaya.

XXVI

Ve bazan Olga'ya okuyor
Öğüt verici bir roman,
Yazar daha iyi tanıyor
Doğayı Chateaubriand'dan,
Bu arada birkaç sayfayı
(Kız kalbi için sakıncalı
Hezeyanları) atlıyor,
Böylelikle rahatlıyor.
Herkesten uzak halvet olup
Çok kez satranç masasında,
Dirsek dayalı durumda,
Oturuyorlar düşe dalıp,
Piyonla alıyor Lenskiy,
Şaşkın, kendi kalesini.

XXVII

Eve gittiği zaman onu,
Olga'sını düşünüyor.
Albümün uçan sayfasını
Titiz şekilde süslüyor:
Çizdiği kâh köy manzarası,
Kâh bir tapınak, mezar taşı,
Bir güvercin lir üstünde,
Hafif boya ve kalemle;
Has şiirine yer veriyor
Başka imzalar altında
Anıların sayfasında,
Düşlerin sessiz anısı, diyor,
Uzun yıllar sonra bile
Aynen kalır izi ile.

XXVIII

Taşralı kızın albümünü
Bilir elbet pek çok insan,
Dostu karalamıştır onu
Sondan, baştan ve her yandan.
Kurallara karşı olarak,
Şiirler, sınırı aşarak,
Dostluk için işaretti,
Yazıldı, çizildi, bitti.
İlk sayfada hep rastlarsınız:
Qu'écrirez-vous sur ces tablettes;
Ve imza: *t. a v. Annette;*
Ve son sayfada okursunuz:
"Seni benden de çok seven,
Yazsın daha sonra benden."

XXIX

Burda elbet bulacaksınız
İki kalp, meşale, çiçek;
Burda kesin okuyacaksınız
Bir *"Seviyorum mezara dek"*;
Ve herhangi bir asker *şair*
Bir şiircik ciziktirmiştir.
Dostlarım, bu albümlere
Doğrusu yazarım ben de,
Eminim ki açık yürekle
Zevk alıp saçmalarımdan
Hoş göreceksiniz her an
Alaycı bir gülümsemeyle
İncelemeyerek onu
Yalanımı enikonu.

XXX

Siz, varsınız ya, o tek ciltler
Şeytan kütüphanesinden,
Her şeyi eksiksiz albümler,
Acı çekmiş kafiyeden,
Siz, kıvrak şekilde süslenmiş,
Tolstoy[56] fırçasıyla bezenmiş,
Kalemiyle Baratınskiy'in,
Allah cezanızı versin!
Sosyete gülü uzattığında
Bana *in quarto*'sunu,
Öfkeye düşürür beni,
Ve yüreğimin derununda
Bir hicviye kımıldar ve
Madrigal yaz der, ille de!

XXXI

Madrigal'den yoksun kalıyor
Olga'nın albümü yine;
Şair kalemi aşk soluyor,
Işık düşmüyor hicvine;
Olga'yla ilgili ne varsa,
Onu yazıyor, ne duyarsa:
Canlı gerçeklerle dolu
Methiyeler sanki bir su.
Sen, ey ilham dolu Yazıkov,
Yüreciğim coştu dersin,
Kim bilir kimi översin,
Ve bu methiyeleri hep sev,
Sana söyler bir gün seni
Bütün hayat hikâyeni.

XXXII

Sus! Duydun mu? Sert eleştirmen[57]
Emrediyor vazgeç diye
O âciz övgü çelenginden
Biz kafiyeci ekibe
Diyor: -"Bırakın ağlamayı,
Aynı şeye viyaklamayı
Ve acımayı *eskiye:*
Yeter, şakıyın *yeniye!*"
-'Haklısın, doğru gösterirsin
Boru, maske ve hançeri,
Ve ölü düşünceleri,
Canlandırmayı emredersin:
Değil mi dost? Değil. Peki ne!"
-"Övgü düz, beyim, her şeye,

XXXIII

O çağda[58] yazıldığı kadar,
O çağda olduğu gibi..."
-Zafer yüklü övgüler de var!
Yeter, dostum; fark eder mi?
Yergici, ne demiş buna dair!
Yabancı. Akıl'daki şair[59]
Bizim kafiyecilerden
Yavan değil mi dersin sen?
-"Ama her övgü su götürür;
Acınır boş amaca ve
Amaç yücedir övgüde,
Hep soylu... Tartışmak mümkündür,
Ama istemem ben kavga
İki yüzyıl arasında.

XXXIV

Coşkun düşünceleri vardı,
Üne, özgürlüğe hayran
Lenskiy övgüler de yazardı,
İstek gelseydi Olga'dan.
Acınası şair yârinin
Gözüne bakarak, ne dersin,
Okudu mu yazdıklarını?
Daha büyük ödül var mı?
Aşkın, şarkının sahibine
Gördüğü düşü okuyan
Ve bundan mutluluk duyan
Her âşık mest olur elbette!
Mest olur... ve, kız o sıra
Başka havada olsa da.

XXXV

Aldığım her ürünü düşten
Ve yazdıklarımı, ona,
Yalnız nineme okurum ben,
Gençlik çağımın dostuna,
Bir de sıkıcı öğle sonu
Bana yolu düşen komşumu
Giysisinden tutuyorum,
Şiirimle boğuyorum
Veya (şakam yok, atıyorum),
Kafiyeden kasvet duyup,
Göl kıyısında turlayıp,
Ördekleri korkutuyorum:
Şarkımı duyunca onlar
Birden havalanıyorlar.

XXXVI, XXXVII

Dostlar, Onegin n'oldu, peki!
Ben sabrınızı dilerim:
Onun her günkü işlerini
Elbet kaleme alırım.
Çok münzevi bir yaşamı var:
Yazın altıdan sonra kalkar,
Hemen çıkar dışarıya,
Gider coşkun bir dereye;
Gülnara'nın şairi gibi
Yüzüp Hellespont'u geçer,
Sabah kahvesini içer,
Ve karıştırır dergileri,
Giyinir: .....
.....

XXXVIII, XXXIX

Gezme, okuma, derin uyku,
Orman gölgesi, su sesi,
Kara gözlü ve beyaz yüzlü
Genç kızı tutup öpmesi,
Geme kulak vermeyen atı,
Öğle yemeği teferruatı,
Bir beyaz şarap şişesi,
Bir de sessizliğin sesi:
İşte Onegin'in kutsal hayatı;
Duygusuzca teslim oldu,
Güzel yaz günleri soldu
Yalnızlıktı tüm saltanatı,
Unutup kenti, dostları,
O sıkıcı bayramları.

XL

Bizim Kuzey'de yaz mevsimi
Güney kışının hicvidir,
Görünüp kaybolur: besbelli,
İstemesek de böyledir.
Sonbahar göğü soluyordu,
Güneşçik nadir gülüyordu,
Ve günler kısalıyordu,
Mahzun, çıplak kalıyordu
Ormanın sihirli gölgesi,
Tarlaya sis iniyordu,
Güney'e uzanıyordu
Geveze kazların sürüsü:
Sıkıcı günler yakındı;
Eşikte duran Kasım'dı.

XLI

Karakışta şafak söküyor;
Tarlada gürültü durdu;
Ve erkek kurt yola çıkıyor
Yoldaş bilip dişi kurdu;
Onu hisseden yoldaki at
Horulduyor, yolcu pürdikkat
Yokuşa koşuyor o an;
Ve şafak sökerken çoban
Davarı ahırda bırakıyor,
Ve çağırmıyor dışarı
Öğlen sûr çalıp onları;
Masal güzeli kız şakıyor,[60]
İzbede kilim dokuyor,
Ve çıralar çıtırdıyor.

XLII

Tamam, saldırdı soğuk günler
Tarlalar gümüşe çaldı...
(Okur için kafiye: *güller,*
Onu çabuk al, az kaldı!)
Parkeden daha çok süslenmiş
Dere parlıyor, üstü donmuş.
Çocukların şen milleti[61]
Kesiyor bu buzdan eti;
Kırmızı ayaklı ağır kaz,
Ki yüzmeye hevesi var,
Dikkatlice buza basar,
Kayar ve düşer; duyarak haz
Şevkle yanıp söner ilk kar,
Sanki düşüyor yıldızlar.

XLIII

Kuytuda n'apmalı günleri?
Gezmek mi? Köy böyle
Çâresiz sıkıyor gözleri
Çıplak tekdüzeliğiyle.
Atla mı koşsan sert bozkırda?
Ama at, kör nalıyla orda
Aldatan buza takılır,
Belki düşer, kalakalır.
Issız çatı altında otur,
Oku: Pradt'ı Scott'u!
Sarmadı mı? Tut hesabı,
Kız ve iç, uzun gece budur,
Yarın yapıp aynı işi,
Güzel geçirirsin kışı.

XLIV

Onegin, Child Harold'a benzer,
Aklı fikri tembellikte:
Kalkar, buzlu küvete girer,
Sonra bütün bir gün evde,
Yapayalnız, hesaba dalmış,
Küt bir istekaya sarılmış,
İki toplu bilardoda
Odur erkenden oyunda.
Köy akşamı çıkıp geldi mi:
Ne bilardo, ne isteka,
Şömine önünde sofra!
Yengeniy bekler: İşte Lenskiy
Ve üç kır atlı troyka;
Haydi beyler, tıkınmaya!

XLV

'Dul Kliko' ile 'Moet'in
Duasını herkes bilir,
Buz tutmuş şarap şair için
Masasına getirilir.
O, Hippokrene'dir, parlar,[62]
Kendi oyunu, köpüğü var,
(Ona buna öykünerek)
Esir alırdı beni: tek
Kuruş kalsa, verirdim ona.
Dostlar, hatırlayıp bakın
O sihirli dolaşımın
Küçümsenmez saçmalığına,
Ne çok şaka ve şiir bu,
Tartışma, keyifli uyku!

XLVI

Fakat o, sesli köpüğüyle
Mideme ihanet eder,
Bordeaux ya sevdalıyım ben de,
Böyle daha iyi gider;
Ai'ye gücüm yetmiyor. Niye?
Ai benziyor bir sevgiliye:
Parlak, canlı, havalı, hoş,
Hem dikbaşlıdır, hem de boş....
Ama *Bordeaux*, dost gibisin sen,
Hem belâda, hem kederde,
Her zaman, hemen her yerde
Bir dost, yardım edip bölüşen.
Boş zamana verir omuz,
Yaşasın *Bordeaux* dostumuz!

XLVII

Ateş söndü; kül az da olsa
Kapladı altın kömürü;
Buhar yükseliyor bak orda
Bir akıntıdan ötürü,
Şömine az soluk alıyor.
Pipolar bacayla soluyor.
Altın kupa ise hâlâ
Bir masanın ortasında.
Alacakaranlık inerken...
(Severim çene çalmayı
Ve kadehi dost bilmeyi
Gecenin bu saatinde ben,
Zaman nasıl da geçiyor!)
Bak iki dost neler diyor:

XLVIII

-"Komşu kızlar nasıl? Tatyana?
Senin kıvrak Olga'n nerde?"
-"Yarım kadeh daha ver bana...
Yeter, canım... Bütün aile
İyidir; selâm ediyorlar.
Ah, Olga'nın omzu kimde var,
Sen o göğsü kimde gördün!
Ya o gönül!.. Dostum bir gün
Uğrayalım; minnet duyarlar;
Uğradınsa da iki kez,
Ey dost, bu elbette yetmez,
Yüzüne hasret kalıyorlar.
Ah... Farkım yok bir meşeden!
Haftaya davetlisin sen."

XLIX

-"Ben mi?"–"Tanya'nın isim günü
Cumartesi. Olga'cık ve
Annesi emrettiler seni,
Sebep yok ki gitmemeye."
-"Kalabalık olur orası,
Hem bir düzine yüz karası..."
"-Yoo, başka kim olacak ki!
Eminim, tek ailesi.
Gidelim, karşı çıkma bana!
Ne dersin?"–"Kabul."–"Yaşa sen!"
Bu sözlerle dikti hemen
Kadehi kızın sağlığına,
Yine sohbete koyuldu
Olga üzerine: aşk bu!

L

Memnun. İki hafta sonraya
Belirlendi mutlu gün.
Ve nikâhta keramet var yâ,
Tatlı aşk çelengi onun
Coşkun ânını bekliyordu.
Hymenaios'un işi zordu,
Kaç kez esnedi, sormadı,
Düşünde bile görmedi.
Hymenaios düşmanı bizler,
Hep aynı şeyi sorarız,
Aynı manzarayı görürüz,
Lafontaine aşk romanına benzer...[63]
Lenskiy'in yüreği dardı,
O, bu hayat için vardı.

LI

Seviliyordu... en azından
Kendini mutlu sanarak.
Yüz defa mutludur inanan,
Aklına dizgin vurarak
Huzurlu yaşayan kişidir,
Sarhoşun uykusu gibidir,
Veya nazik bir kelebek,
Onun yapıştığı çiçek;
Zavallıdır her şeyi bilen,
Başı hiç mi hiç dönmeyen,
Her hareket ve her sözden
Aktardıkça iğrenç bulan,
Kalbinde soğukluk duyan,
Düş görmeyi yasaklayan!

Beşinci Bölüm

Görme bu pis düşleri,
Ey benim Svetlana'm!

(Jukovskiy)

I

O sene sonbahar mevsimi
Uzun sürdü ev dışında,
Ve tabiat kışı bekledi.
Kar yağdı Ocak başında.
Tatyana'cık sabah erken,
Avluyu gördü pencereden,
Bütün gece yağan karı,
Tarhları, dam ve duvarı,
Camlarda hafif nakışlar var,
Her ağaç bir gümüş olmuş,
Avlu saksağanla dolmuş,
Dağlara yumuşak halılar
Döşemişler ışıl ışıl.
Her şey beyaz, pırıl pırıl.

II

Kış!.. Köylü bunu bayram bilip
Karlara hoş geldin diyor;
Atı, kar kokusunu alıp
Rastgele, tırıs gidiyor;
Kar tanelerini saçıyor,
Araba ok gibi uçuyor;
Sen şu arabacıya bak,
Kaba gocuk, kızıl kuşak.
Avluda koşan bir çocuk var,
Kızağa *eniği* koyan,
Kendisini bir at sayan;
Ne ki onun parmağı donar:
Canı yanar, anne bunu
Görüp sallar parmağını.

III

Belki çizdiğim bu tablolar
Size uzak düşebilir:
Bunlarda sade bir doğa var;
İnce sözü lâfta kalır.
Tanrı'nın ilhamını sezen,
Müthiş biçemiyle bir ozan
Kış sevgisinin rengini ve
İlk kar'ı resmetti bize;[64]
Sizi esir aldı, eminim,
Şiirlerinin imgesi
Her gizli kızak gezisi;
Fakat karşı çıkma niyetim
Yok, ne ona, ne de sana
Fin kızı öven ozana![65]

IV

Tatyana (ruhu Rus ise de
Neden'ini bilmiyordu)
O soğuk güzelliği ile
Rus kışını seviyordu,
Güneşli gün kırağısını,
Kışın akşam karanlığını,
Şafak geç söktüğü zaman
Pembelikleri yansıtan
Kar ışıltısını. O sıra,
Kutlanırdı bu bayramlar,[66]
Avluda hizmetçi kızlar
Fal açardı küçük hanımlara:
Her yıl tutardı baş yeri
Asker koca ve seferi.

V

Tatyana'cık gerçek diye
İnanırdı her masala,
Aya bakarak fal açmaya,
İskambile, rüyalara.
Rumuzlar rahatsız ederdi;
Ve hep bir şeyleri adardı
Bütün esrarlı nesneler,
Kalbi boğardı sezgiler.
Kedi mırlar fırın üstünden,
Pençesiyle el yüz yıkar:
Tanya için işaret var,
Konuklar gelir. Görse birden
Sol tarafta gökyüzünü,
Yeni ayın boynuzunu,

VI

Titrer ve bembeyaz olurdu.
Kaygan yıldız kara gökte
Ansızın uçup dağılırdı,
Tanya o zaman panikte,
Ürperir, acele ederdi,
Ah, kaybolmasa bari derdi,
Sunmak için arzusunu.
Kara rahip görse onu,
Rastgele çıksa karşısına,
Veya hızlı tavşan kırda
Yolunu keserse orda,
Eli dolanıp ayağına,
Bu benim kaderim derdi,
Felaketini beklerdi.

VII

Gizli bir albeni bulurdu
En korkunç şeylerde bile:
Doğamız bizi böyle kurdu,
Düşürerek çelişkiye.
Svyatki Bayramı. Sevinç var!
Uçarı gençlik hep fal açar,
Korkusu yok kaybetmeye,
Önünde 'gelecek' diye
Aydınlık bir hayatı bekler;
Yaşlılık fal açar orda
Bir ayağı hep çukurda,
Gidenler hiç dönmeyecekler;
Umut, çocuksu bir dille,
Yalan söylüyor, yine de.

VIII

Tatyana tutkun bakışıyla
Eriyen bir muma bakıyor:
Mum, mucize nakışıyla
Mucizeler yaratıyor;
İçi suyla dolu bir kaptan
Sıra sıra yüzük çıkıyor o an;
Çıktı onun yüzüğü de
Eski türkü eşliğinde:
"Orada mujikler hep zengin,
Kürekle toplar gümüşü;
Türkü söylemektir işi,
İyilik ve şan! Yitenlerin
Bu türküde ezgisi var;
Kedicik, kız kalbi okşar.[67]

IX

Gece ayaz, gökyüzü açık;
Nurlu mucize korosu
Öyle akıyor, yumuşacık...
Sırtında ince giysisi
Tanya çıkar geniş avluya,
Aynasını doğrultur aya;
Karanlık aynada ay var,
Hüzünle titrer, o kadar...
Dur!.. kar çıtırdar... bir geçen var:
Koşar, âdeta kuş olur
Ve ince sesi duyulur,
Sevecen, kaval sesi kadar:
İsminiz ne? Yolcu bön bön
Bakıp cevaplar: Agafon.[68]

X

Dadısı tavsiye etti ve
Büyücülük yap dedi sen,
Kızsa, sofra kurulsun diye
Hamamı yeğledi hemen;
Ama korku sardı Tanya'yı...
Ve ben de korktum, Svetlana'yı
Düşünürken, olmaz olsun...
Büyücülük uzak kalsın.
İpek kemerini Tatyana
Çözüp yattı, içi geçti.
Ve aşk tanrıçası[69] uçtu,
Kuş tüyü yastığın altında
Kızın küçük aynası var.
O sessizce düşe dalar.

XI

Mucize bir düş görür Tanya.
Sanki rüyasında artık
Yürüyor karlı bir alanda,
Gamlı karanlıkla çevrik;
Önündeki kar yığınında
Gürler, akar aynı zamanda
Koyu kara ve ak bir su,
Kaynar, tutmaz kışın buzu;
Ve iki küçük sırık, bir de,
Ölümcül köprü yerine,
Konmuş suyun üzerine:
Bu çağlayan girdap önünde,
N'apacağını bilmeden,
Durdu, taş kesildi birden.

XII

Bir ayrılığa bakar gibi,
Homurdanıyor Tatyana;
Görmüyor o yandan birini
Verecek elini ona;
Fakat ansızın kımıldar kar,
Ne dersin, altından kim çıkar?
Kocaman, kırçıl bir ayı;
Korku kaplar Tatyana'yı,
Ayı pençesini uzattı
Ona; o da kendisini
Tutarak verdi elini,
Sonra korkak adımlar attı,
Atladı dere üstünden;
Gitti, ayı da peşinden!

XIII

Geriye bakma cesaretini,
Kendisinde bulamıyor;
Uzun kıllı hizmetçisini
Terkedip kurtulamıyor.
Ardında ıhlayan ayı var;
Önde orman. Ipıssız çamlar
Ne hoş, büyüklü küçüklü;
Tüm dalları karla yüklü;
Çıplak ıhlamur, titrek kavak
Ve huşların dorukları,
Sönen yıldız ışıkları;
Çalılar, dere yatağı, bak
Hep kar fırtınasıyla dolmuş,
Derin bir kara gömülmüş.

XIV

Tanya ormanda, ardında ayı;
Ve diz boyu yumuşak kar;
Kâh uzun bir dal zavallıyı
Boynundan ısırır, kâh çeker,
Altın küpelerini zorla alır;
Kâh pabucu kara saplanır,
Ayacığıyla zor yürür;
Ve kâh şalını düşürür;
Kaldırmaya zaman yok; korkar
Ardındaki ayıdan ve
Hattâ titrek eli ile
Etek tutmaktan utanç duyar;
O koşar, ardında ayı:
Ve sürdüremez koşmayı.

XV

Kara düşer; ve ayı tutar,
Onu kollarına alır;
Tanya baygındır, rengi atar,
Sessiz ve nefessiz kalır;
Ayı koşarak götürür ve
Ansızın yoksul bir kulübe;
Kuytu bir yer; her şey orda
Kaplanmıştır beyaz karla,
Pencerede sarı ışık var,
Salaş gürültü içinde;
Ayı: "Biraz ısın, sen de!
Vaftiz babam buradadır" der.
Yürüyerek verandaya,
Tanya'yı koyar oraya.

XVI

Tanya'cık kendine geliyor:
Ayı yok, o verandada;
İçerden sesler yükseliyor,
Sanki cenaze var orda;
Hiçbir yoruma yer vermeden,
Bakar anahtar deliğinden,
Ne görür?.. masadakiler,
Bir masaldan çıkmış devler:
Birisi boynuzlu bir köpek,
Öbürü horoz kafalı,
Bir cadı: keçi sakallı,
Soğuk, gururlu bir iskelet,
Kuyruklu bir cüce ile
Korkunç turna-kedi, bir de.

XVII

En korkuncu, ilginci, hası:
Bir istakoz var ağıyla,
Bir kaz, boynunda kafatası,
Döner kızıl kalpağıyla,
Değirmen bacak atıp oynar,
Kanadı sallanır, gıcırdar;
Hav hav, çığlık, halk türküsü,
İnsanın ve atın sesi![70]
Tatyana ne düşündü, şunu,
Konuklar içinde olan,
Ona şirin, korkunç gelen,
Bu romanın kahramanını!
Masada Onegin de var,
Kapıya gizlice bakar.

XVIII

İşaret eder: herkes koşar;
İçer: herkes nârâ atar;
Güler: herkes gülerek coşar;
Herkes susar ve kaş çatar;
Demek, o sahiptir, bu açık.
Tanya'ya korkunç gelmez artık,
Merak edip duraladı,
Kapıyı az araladı...
Bir yel kandili söndürerek
Orayı karanlık kıldı;
Cin tayfası şaştı kaldı;
Parlak gözleriyle görerek,
Onegin masadan kalkar
Kapının yolunu tutar.

XIX

Çok korkuyor Tanya ve o an
Aklına kaçmak geliyor,
Olmuyor; sabrı taştığından
Dört dönüyor, bocalıyor.
Yevgeniy kapıyı itti ve
Cehennem hayaletlerine
Sunuldu kız; bir kahkaha
Tufanı koptu; orada
Tüm gözler, tırnak ve hortumlar,
Tepeli kuyruklar, dişler,
Pis bıyıklar, kanlı diller,
Kemik parmaklar ve boynuzlar,
Hepsi onu gösteriyor,
Hepsi: benim! benim! diyor.

XX

Yevgeniy *benim!* diye gürler,
Çete ortadan kaybolur;
O, küçük hanımla beraber
Soğuk karanlıkta kalır.
Onegin yavaşça çekiyor[71]
Tatyana'yı ve otur diyor
Sallanan bank üzerine,
Eğiyor başını ona,
Onun omzuna; birden Olga,
Arkasından Lenskiy girdi;
Bir ışık! O, el kaldırdı.
Gözlerini dikip onlara,
Azarlıyor, küfrediyor;
Tanya'nın canı gidiyor.

XXI

Kavga büyür, Yevgeniy birden
Uzun kamasını çeker,
Lenskiy çığlık atıp düşerken,
Yoğunlaşır pis gölgeler...
Kulübe sallanır, sallanır...
Tatyana korkuyla uyanır....
Bakar, her taraf aydınlık;
Ve donmuş camdaki ışık
Tanın kızıllığını alır;
Kapı açılır ve Olga
Daha kızıl bir Aurora,
Tüyden daha hafiftir, gelir;
"Kız Tanya, der, böyle günde
Kimi gördün sen düşünde?"

XXII

Tanya onu görmezden gelip,
Kitap elinde, yatıyor,
Ve ha bire sayfa çevirip
Suskun, dilini tutuyor.
Bu, üç aşağı, beş yukarı,
Şairin hoş uydurmaları,
Veya gerçeklikler, bilin,
Ama ne Vergilius, ne Racine
Ne Scott, ne Byron, ne Seneca,
Ve ne de Moda Dergisi,
Böylesine ilgi çekti,
Dostlar, tek o, Martın Zadeka,[72]
Bilgilerin en yücesi,
Falcı, rüya yorumcusu.

XXIII

Bu derin ve büyük eseri
Seyyar tüccardı tanıtan,
Günün birinde çıkıp geldi
Ve Tatyana'ya o zaman
Eksik Malvina'yla beraber
Üç buçuğa (bir ruble eder)
Verdi, az sayıp da bunu,
Pis masal külliyatını,
Grameri, iki *Petriada*'yı[73]
Ve Marmontel-3'ü, bir de.
Martın Zadeka böylece
Sevgiyle kuşattı Tanya'yı...
Her hüzünde bir sevinç var,
Onu uykuda da arar.

XXIV

Düşü, kaygıya düşürdü onu.
Ne yol, ne yordam biliyor,
Bu korkunç düşün anlamını
Tanya bulmayı diliyor.
Kitabın içindeyse şunlar
Alfabe sırası ile var:
Ayı, boran, cadı, dere,
Kulübe, orman, pencere
Vesaire. Şüphesini onun
Çözemez Martın Zadeka;
Şom ağızlı falcısı olsa da
Üzücü pek çok serüvenin.
Ve birkaç gün sonra yine
Korku düştü yüreğine.

XXV

Şafak o erguvan eliyle[74]
Vadilerden sabahları
Taşıyor güneşle birlikte
Tanya isimli bayramı.
Larin'lerin evi konukla
Doludur; at arabasıyla
Geldi oraya komşular,
Açığı, kapalısı var,
Bir de kızaklar. Ve kargaşa,
Yeni dostlara merhaba,
Kız öpüşmesi, havlama,
İzdiham, gürültü, kahkaha,
Selâm verme, topuk vurma,
Bebek sesi ve bağırma.

XXVI

Tombalak eşi ile o gün
Şişman Pustyakov geldi;
Gvozdin, güzel bir çiftliğin.
Ve mujiklerin sahibi;
Skotinin'ler kır saçlı eşler,
Çocuklarıysa üçer beşer
Otuz iki yaşına kadar;
Bir de züppe Petuşkov var,
Benim amcazadem Buyanov,[75]
Tüy siperli kasketiyle[76]
(Tanışınızdır, herhalde),
Ve emekli müsteşar Flyanov,
Gammaz, eski üçkâğıtçı,
Obur, palyaço, rüşvetçi.

XXVII

Panfil Harlikov'lara uydu,
Geldi sayın bay Trike.
Muzip, az önce Tambov'daydı,
Peruğu ve gözlüğüyle.
Gerçek Fransız gibi Trike
Getirmiş Tanya'ya dört dize
Piçlerin bile bildiği:
Révellez vous, belle endormie.
Almanağın köhne şarkıları
İçindeydi bu dört dize;
Uyanık şair Trike,
Onu küllerinden yarattı,
Ve değiştirdi: belle Nina
Yerine belle Tatiana.

XXVIII

Komşu ilçelerden bir kişi,
Yetişkin kadın hayranı,
Taşralı annenin neşesi,
Gelmiş bölük kumandanı;
Girdi... Ah, ne haber olacak!
Alay'ın bandosu gelecek!
Albay bizzat vermiş karar.
Büyük bir sevinç: balo var!
Kızlar şimdiden zıp zıp zıplar;[77]
Yemek dağıtıldı. Eşler
El ele masaya gider.
Hanımlar Tatyana'yı sarar;
Kalabalık haç çıkarır,
Vızıltı son hadde varır.

XXIX

Sohbetler bir ara kesilir;
Dudaklar oynar. Her yandan
Tabak çanak sesleri gelir,
Kadehler çınlar ardından.
Ve, az biraz derken konuklar,
Ortak bir gürültüye başlar.
Kimse dinlemez, gürülder,
Tartışır, cıvıldar, güler.
Kapı açılır. Lenskiy girer,
Bir de Onegin. –"Ah, Tanrı'm!"
Ev sahibesi: -"Şanslıyım."
Konuklar sıkışıp açar yer;
Masa sandalye bulunur
Ve iki dost oturtulur.

XXX

Tanya'nın karşısındalar, bak,
Ürküp kaçan geyik sanki,
Sabahki aydan çok daha ak,
O kararan gözlerini
Kaldıramıyor; yükseliyor
Ateşi; fenalık geliyor;
İki dostun selamını
Duymuyor ve gözyaşını
Döktü dökecek; kız kahrından
Neredeyse bayılacak
Fakat galebe çalacak
İstenç ve sağduyu. Ağzından
Birkaç kelime döküldü
Ve masada kalabildi.

XXXI

Sinir bozucu olaylardan,
Bayılmasından kızların,
Yevgeniy tiksinir her zaman:
Tanığı oldu bunların.
Enayi, bu büyük şölende
Öfkelenir. Ama görünce
Baygın kızın ruh hâlini,
İndirerek gözlerini
Küser, surat asar, and içer
Lenskiy'i çılgın kılmaya,
Bol bol intikam almaya.
Ve zaferini ilan eder,
Konukların enikonu
Çizer karikatürünü.

XXXII

Sadece Yevgeniy'di gören
Tanya'nın ürkekliğini;
Zira herkesin gözü o an
Tereyağlı börekteydi
(O da tuzlu çıktı, ne kadar);
Bak, şişeyle getiriyorlar,
Sıcak yemekler sonrası
Tsimlanskoye şarabını;
Kadehler, incesi, uzunu,
Tıpkı senin belin gibi,
Zizi,[78] kalbimin sahibi,
Mâsum şiirimde baş konu,
Ey testi, aşka gel diyen,
Bazen sarhoş olduğum, sen!

XXXIII

Ve şişe pat diye açıldı
Tıpası çekildiği an;
Şarap köpürür, edalı,
Dörtlüğüyle ezâ duyan
Trike kalkar, önünde herkes
Dinliyor, çıkarmadan hiç ses.
Tanya hayatta mı; Trike
Seslenir dörtlüğü ile,
Şarkı söyler. Sesi falsolu.
Ve selamlar onu. Kız da
Elbet eğilmek zorunda;
Şair yücedir, gönlü dolu,
İlk o içer sağlığına,
Sonra metni verir ona.

XXXIV

Tebrik, demeç, gırla gitti;
Tanya teşekkürler etti.
Yevgeniy'e sıra gelince,
Kızcağızın baygın hâli,
Çekingenliği kaygı verdi,
Onda üzüntü uyandırdı:
Önünde eğildi başı,
Ne var ki onun bakışı
Büyük şefkatle dolu idi.
Etkisinde mi kalmıştı,
Bir oyuna mı gelmişti,
Cehalet mi, iyi niyet mi,
Bu bakışta şefkat vardı:
Tanya'ya canlılık verdi.

XXXV

İtilen sandalye, toz duman;
Kalabalık, salona geçer:
Hem, böyle bir tatlı kovandan
Tarlalara arı uçar.
Bayram yemeği coşku verir.
Komşularsa diz dize durur;
Hanımlar için çimen var;
Kızlar orda fiskos yapar;
Ve yeşil masalar kurulur:
Hırslı oyuncular için,
En ünlüsü eskilerin,
Boston, lomber ve vist sunulur,
Ne denir, aile boyu.
Arsız sıkıntının soyu.

XXXVI

Tam sekiz robber oynadılar
Vist yiğitleri; sekiz kez
Orda yer değiştirdiler;
Çay geliyor. Hem kim sevmez
Saat belirlemeyi çayla
Ve bir de akşam yemeğiyle.
Köyde çok telaş etmeyiz:
"Mide bizim saatimiz"
Derim, parantez arasında,
Şiirde öteden beri
Anlatırım şölenleri,
Yenilen, içilen ne varsa,
Ey Homeros, senin gibi,
Otuz yüzyılın sahibi!

XXXVII, XXXVIII, XXXIX

Birden çay faslı başlar. Kızlar
Fincanları aldığında,
Fagot ve flüt sesi çıkar
Birden kapı arkasında.
Müzik büyük sevinç yarattı,
Ve çay fincanını bıraktı
Çevre kentlerin Paris'i
Petuşkov, Olga'ya gitti,
Lenskiy kur yaptı Tatyana'ya,
Ve Harlikov'un kart kızı
Tambov'lu şaire kaldı,
Buyanov koştu Pustyakova'ya,
Konuklar salona geçti,
Balo ışıltılar saçtı.

XL

Romanın başında bir yerde
(Birinci Bölüm'ü oku)
Alban gibi resmettim ben de
Petersburg'da bir baloyu;
Ama ben, boş hayaller kurdum,
Anılarımı canlandırdım,
Kadın ayacıklarında.
Kim ki bir iz sürer bunda,
Elbet yoldan çıkmaya yeter!
Gençken ihanet var ama
Daha akıllı olmama,
Sazımda, sözümde gerek var,
Bu Beşinci Bölüm bitsin,
Bütün saçmalıklar gitsin.

XLI

Tekdüze, dengesiz ve çılgın,
Gençlik kasırgası gibi,
Esiyor kasırgası valsın;
Çift, izliyor başka çifti,
İntikam saati geliyor,
Onegin gizlice gülüyor
Ve yaklaşıyor Olga'ya.
Dansediyor doya doya,
Masamıza dönelim, diyor,
Söz ediyor çerden çöpten,
Birkaç dakika geçmeden
Bir daha valse kaldırıyor;
Herkes şaşkın. Gözlerine
İnanamıyor Lenskiy de.

XLII

Mazurka başladı. Eskiden
Gürlediğinde mazurka,
O büyük salon zangırdarken
Topukla çatlardı parke,
Tir tir titrerdi cam çerçeve;
Şimdi hanımlar gibi biz de
Kayıyoruz döşemede.
Ama köyde ve şehirde
Hâlâ koruyup duruyor, bak
Güzelliğini mazurka.
Bıyık, dans ve topuk vurma:
Onlar için kurmadı tuzak
Tiranımız müthiş moda,
Yeni hastalık Rusya'da.

XLIII, XLIV

Buyanov, coşkulu birader,
Kahramanımıza sundu
Tanya'yı Olga'yla beraber;
Onegin Olga'ya döndü;
Ve hemen dansa kaldırıyor
İltifat edip güldürüyor,
Eli eline değince,
Olga ateşler içinde,
Alı al, moru mor. Lenskiy'se
Olanları görüyordu:
Kıskanıp kuduruyordu;
Şair, kapıldığı öfkeyle
Şu mazurka bitsin diyor,
Onu dansa çağırıyor.

XLV

Fakat o gidemez. Niye? Ne?
Aman, Tanrı'm! Besbelli ki
Olga söz vermiş Onegin'e
Peki, ne duyuyor Lenskiy?
Kundaktan yeni çıkmış çocuk,
Cilveli, haşarı, boş çocuk!
Artık kurnazlık biliyor,
İhanet çok kolay diyor!
Lenskiy'cik dayanamayınca,
Haspaya sövüp sayıyor,
Çıkıyor, istiyor bir at,
Ve koşuyor. Bir çift tabanca,
İki kurşun, fazla değil,
Kaderini çözecek, bil.

Altıncı Bölüm

Günlerin kısa ve bulutlu olduğu yerde,
Doğacak olanlara ölüm acı gelmeyecek.

(Petrarca)

I

Lenskiy'in tüydüğünü gören
Onegin de sıkılarak,
Bir düşünceye daldı hemen,
Öcünden memnun kalarak.
Hem artık Olga da esniyor,
Gözleri, Lenskiy nerde diyor,
Bu sonsuz dans nasıl şeydi,
Çok ağır bir düşte miydi?
Ne var ki, bitti. Akşam yemek
Faslı var ve konuklara.
Yatacak yer, sıra sıra
Kızların odalarına dek.
Sadece bizim Onegin
Eve gitti yatmak için.

II

Ve her şey yatıştı: salonda
Horluyor ağır Pustyakov,
Aynı şekilde karısı da.
Gvozdin, Buyanov, Petuşkov,
Hasta Flyanov'la beraber
Sandalyede gecelediler,
Yerde ise Mösyö Trike,
Kazağı, eski fötrüyle.
Kızlar Tanya'nın ve Olga'nın
Düş dolu odalarında.
Bir tek, pencere altında
Işıltısı var Diana'nın,
Uyku yok garip Tanya'ya
Bakar karanlık tarlaya.

III

Birden ortaya çıkmasıyla,
Şefkatiyle gözlerinin,
Olga'ya ters düşen tavrıyla,
Derinliğinde kalbinin
Heyecan duydu ve bir türlü
Anlayamıyor; kıskanç gönlü
Kaygılandırıyor onu
Ve soğuk bir el kalbini
Sıkıyor, uçurum dibinden
Çağıldıyor, kararıyor...
Tanya: "Mahvolurum, diyor,
Ölmek lütuf, onun elinden.
Niye şekvâ edeyim ki?
O mutlandıramaz beni."

IV

İleri, ey öyküm ileri!
Çağırıyor bizi işte.
Lenskiy'in köyünden biri,
Buradan beş verst ötede
Ömrünü sürdürüp duruyor,
Bir fikir çölünde yürüyor
Zaretskiy, acar kavgacı,
Her iskambilin baş tacı,
Hayta başı, meyhane hatibi,
Şimdiyse aile babası,
İyi niyet kumkuması,
Güvenli dost, toprak sahibi,
Dürüst bile sayılıyor:
Yüzyıl böyle düzeliyor.

V

Sosyetenin övüngen sesi
Söz ederdi mertliğinden:
Tabancasıyla kupa ası
Vururdu tam on metreden,
Ve savaşta, söylemek gerek,
Bir kere kendinden geçerek,
O Kalmuk soylu atından
Çamura düştüğü zaman,
Dut gibi sarhoş, Fransızlara
Oldu pahalı kaparo!
Yeni bir Regulus'tu o,
Tekrar tutsak, tekrar borç para,
Her sabah Veri'ye[79] girmek,
İki üç şişe devirmek.

VI

Alaycı bir tarafı vardı,
Pay alırdı her aptaldan,
Akıllıyı da kandırırdı,
Çaktırarak, çaktırmadan,
Kendisiyle dalga geçerdi,
Bundan da bir ders çıkar derdi,
Bazan saflığı tutardı,
Çürük tahtaya basardı.
Bilirdi matrak tartışmayı,
Sivri cevaplar vermeyi,
Bazan da suskun durmayı,
Kavga etmeyi, atışmayı,
Gençleri dövüştürmeyi,
Düelloya koşturmayı

VII

Veya barışa zorlamayı
Üç kişilik kahvaltıya,
Sonra gizlice horlamayı,
Boğup yalana, şakaya.
Sed alia tempora! Cesaret
(Aşk rüyası yaramaz elbet)
Gençlikle birlikte geçer.
Zaretskiy de ona benzer,
Yeri akasyanın gölgesi,
Fırtınalardan korunur,
Herkes onu bilge sanır,
Lahana eker, Horatius gibi,
Ördek ve kaz yetiştirir,
Bir de alfabe öğretir.

VIII

Bön değildi; bizim Yevgeniy,
Onu özen göstermeden,
Hem sever, hem de dinlerdi,
İyi ve kötü demeden.
Zaman zaman rahat şekilde
Konuşurdu onunla, hiç de
Şaşırmadı sabah erken
Karşılaşıp görüşmekten.
O ilk selamdan sonra durdu,
Lâfı ikiye bölerek
Ve Onegin'e gülerek
Şairin demecini verdi.
Onegin aldığı notu,
Sessiz sedâsız okudu.

IX

Bu hoş, soylu bir çağrı veya
Bir meydan okuma idi:
Saygın şekilde düelloya
Buyur diyor işte Lenskiy.
Onegin hiç gecikmedi ve.
Bu pis görevin elçisine
Dönüp lâfı uzatmadan
Dedi: *"Hazırım her zaman."*
Zaretskiy doğruldu sessizce;
Fazla kalmak istemedi,
Evde çok işim var, dedi,
Hemen çıktı; Yevgeniy ise
Gönlüyle başbaşa kaldı,
Yüreği bir tuhaf oldu.

X

Cezayı hak etti: gizlice
Yargıladı kendisini
Ve suçladı pek çok şeyle.
Madde bir: haklı değildi,
Akşam çekingen bir sevgiye
Bıyık altından güldü diye.
Madde iki: bırak şair
Gülünç düşsün; affedilir.
On sekiz yaşında, bunu bil.
Sevdiği için Yevgeniy,
Kendini göstermeliydi,
Bir önyargı yumağı değil,
Barışsever olmalıydı,
Hep erdemli kalmalıydı.

XI

O, duyguları görmeliydi,
Öfkeye düşmek yerine,
Silahtan arındırmalıydı
Genç kalbi. "Ne var ki yine
Geç kalındı; zaman aşındı...
Ve karıştı, diye düşündü,
Bir düellocu olaya;
O, kızgın ve zevzektir ya...
Ah, horgörülmek olmalıydı
Alaycı sözün bahası,
Ama fiskos kahkahası..."
Kamuoyu yazık ki buydu![80]
Yaşasın onur yayımız:
Onunla döner dünyamız!

XII

Şair kinle dolup taşarak
Sabırsız, bekledi durdu;
Kalantor komşusu koşarak
Resmî cevabı duyurdu.
Şair için bir bayramdı bu!
Ama her zaman korku duydu
Şu yaramaz kaçar diye,
Bir hileye başvurur ve
Göğsü şaşar diye hedeften.
Şüpheye kalmadı bir yer:
Değirmene gitmeliler
Yarın sabah şafak sökmeden,
Orda almalılar nişan
Birbirine acımadan.

XIII

Cilveliden nefret etti ve
Görmek istemedi Lenskiy
Olga'yı düellodan önce,
Âvare vakit geçirdi,
Sonunda boşver deyip yine
Düştü komşu kızın evine:
Olga'cığa bir ders vermek
Onu şaşkına çevirmek
İstedi boş yere: ve birden
Sanki ümitten ışıktı,
Şairin önüne çıktı
Olga kapı merdiveninden,
Hareketli, kaygısız, şen,
Eskiden nasılsa, aynen.

XIV

"Akşam erken kaçtınız, niye?"
Olga'nın ilk sorusu bu.
Lenskiy allak bullak oldu ve
Yüzünü asarak sustu.
Kıskançlık ve kasvet kayboldu
Bu duru yüzle hayat buldu,
Bu sevecen saflık ile,
Bu ruhsal ferahlık ile!..
Bakıyor, hoş duyarlığı var;
Görüyor ki sevilmekte;
Pişman olmayı bilmekte,
Affına olabilir mazhar,
Lenskiy coşku dolu, âşık,
İyileşti, mutlu artık...

XV, XVI, XVII

Yine dalgın, hüznü bitmiyor
Şirin Olga'sı önünde,
Söylemeye gücü yetmiyor,
Neler oldu dünkü günde;
Düşünüyor: "Kurtarayım ben,
Onu bu namus düşmanından,
İzin vermem âh sesine,
Genç kalbi ayartmasına;
Kin ve zehir kusan böceğin
Zambağı kemirmesine;
Ondan zarar görmesine
Bu yarı açılmış çiçeğin."
Demek oluyor ki, dostlar:
Arkadaşımla savaş var.

XVIII

Nasıl bir yara, o bilseydi
Tanya'nın kalbini yakan!
Tanya'm da haberli olsaydı
Yarın dalaşacağından
Vladimir ile Yevgeniy'in
Orda mezar gölgesi için;
Ah, belki de onun aşkı
Birleştirirdi dostları!
Ama bu tutkuyu nedense
Kimse açığa vurmadı.
Onegin de ses vermedi;
Tatyana bunaldı gizlice;
Bilirse dadı bilirdi,
O da şapşalın biriydi.

XIX

Lenskiy akşam boyunca dingin,
Kâh sessiz, kâh neşeliydi;
İlham perisi ile zengin,
Kaşları her zaman yaydı,
Klavikorde'ye oturur,
Hep aynı akordları verir,
Bazen Olga'sına bakar,
Mutluyum, derdi: ne kadar?
Geç bir saat. Kalbi yoruldu,
Gamla dolup taştı birden;
Genç kızla vedalaşırken
O sanki paramparça oldu.
Olga'cık da ona baktı.
–"Neyiniz var?"– "Hiç." Ve çıktı.

XX

Eve geldi, tabancaları
Gözden geçirdi, ve yine
Çekmeceye koydu onları,
Açıp baktı Schiller'ine
Mum ışığında; ama kalbi
Nedense hiç rahat değildi:
Akıl almaz güzellik bu,
Hep Olga'yı görüyordu.
Lenskiy kitabı kapatıyor
Ve yazıyor şiirini,
Saçma aşk incilerini,
Akıp giden. Sonra okuyor
Aşkın lirik ateşiyle,
Delvig'in[81] sarhoş sesiyle.

XXI

Şiirler korundu rasgele;
Buyurun, benim sahibi:
Nereye gittiniz, nereye,
Baharın altın günleri?
Gelecek neyi verir bana?
Gözüm tutar onu boşuna,
O, karanlıkta saklıdır.
Kader yasası haklıdır.
Ok yıkar mı beni, kimbilir,
Hiç belli olmaz, ıskalar,
Hepsinde elbet hayır var:
Düş-düşsüzlük saati gelir;
Hayranı görsün gün artık,
Uğurlu olsun karanlık!

XXII

Sabah yıldızı sabahleyin
Parlar ve güler ak günüm;
Ben ise, belki, bir türbenin
Gizemine gömülürüm,
Ve genç şairin anısı var,
Yutar onu da ağır yıllar,
Unutur dünya beni, sen
Gelecek misin, gerçekten,
Islatmak için kül kabını,
Düşünecek misin beni,
Hayatının şafağını
Sadece sana adayanı?
Gönül dostum, canım benim,
Gel, gel: ben senin eşinim!.."

XXIII

Böyle yazdı *buruk* ve *donuk*[82]
(Romantizm diyoruz buna,
Ne ki romantizmden eser yok;
Aslında bundan bize ne?)
Ve nihayet şafaktan önce,
Yorgun başı öne düşünce;
Gözü *ideal*'de kaldı
Lenskiy uykuya daldı;
Ancak düşsel güzelliklerle
Karşılaşınca, bu sefer
Odaya komşusu girer
Ve onu uyarır şu sözle:
"Kalk! Saat altıyı geçti.
Onegin bekliyor bizi."

XXIV

Ama yanılıyor: Onegin
Uyuyordu kütük gibi.
Seyreldi gölgesi gecenin,
Venüs horozla hoş geldi;
Onegin derin uykudadır.
Güneş tepelere tırmanır,
Hafif rüzgârla uçan kar
Fır döner, cam gibi parlar;
O, terk etmedi yatağını,
Hâlâ dolaşıyor düşte,
En sonunda uyandı ve
Hemen perdeleri açtı,
Baktı, ah, gelmişti zaman
Sıvışmak için avludan.

XXV

Ve zili çaldı. Koşup geldi
Fransız hizmetçi Guillot,
Bornoz ile terlik önerdi,
Çamaşır verdi. Nedir o?
Onegin çabuk giyiniyor,
Hizmetçiye: "Hazırlan, diyor,
Git savaş kutusunu al
Ve benimle beraber gel!"
Hazırdı koşu kızakları.
Değirmene doğru koştu.
Geldiler. Emretti şunu:
Lepage'ın[83] namlularını
Ardından getirsinler ve
Atlar bağlansın meşeye.

XXVI

Parmaklığa yaslanan Lenskiy
Bundan huzursuzluk duydu:
Makine ustası Zaretskiy
Değirmene sövüp saydı.
Onegin'se özür diledi,
Zaretskiy: "Şahit nerde?" dedi.
O, düello klasiğiydi,
Kılı kırk yaran biriydi,
İşini yürekten severdi,
İnsanı yere sermeye,
Sanmayın lâf olsun diye,
Kural sayıp izin verirdi,
Kuralsız olmaz diyerek.
(Bu tavrı övmemiz gerek.)

XXVII

"–Şahidim mi?" dedi Yevgeniy,
"İşte dostum Mösyö Guillot.
İtiraz edileceğini
Sanmadığım biridir o:
Tanınmış biri değilse de,
Dürüst bir genç, kesin şekilde."
Zaretskiy dudağını burdu.
Onegin, Lenskiy'e sordu:
"–Başlayalım mı?" – "Er veya geç"
Dedi Lenskiy yürüyerek
Değirmenin ardına dek.
Uzakta Zaretskiy ve *dürüst genç*.
Bakın düşman kardeşlere:
Gözleri dikilmiş yere.

XXVIII

Düşmanlar! Çoktan beri mi
Kana susamıştı onlar?
Üstünden çok zaman mı geçti,
Nerde sofralar, dostluklar,
Her gün paylaştıkları? Şimdi
Bir kan davasındaymış gibi,
Öfkeli, korkunç bir düşte,
Soğukkanlı görünüşte,
Bir ölümü hazırlıyorlar...
Gülseler mi acep şu an,
Eller kana bulaşmadan,
Barış yoluyla ayrılsalar?..
Sosyete düşmanlığı bu:
Yalan, ayıp'tır korkusu.

XXIX

Artık tabancalar gülüyor,
Çekicin tıkırtısı bu.
Mermi namluya sürülüyor,
Tetiğin sesi duyuldu.
Barut benziyor gri suya,
Doluyor çelik çıkıntıya.
Diş gibi çakmak taşı da
Hazır. Kütüğün ardına
Utangaç Guillot yerleşiyor.
Palto attı iki düşman.
Otuz iki adım sayan
Zaretskiy kesinlik var diyor,
Dostlar iki ayrı uçta,
Ve tabancalar avuçta.

XXX

"Haydi karşılaşın."
Güvenli,
Nişan almadan bu dostlar
Ağır adımlarla, düzenli
İlk dört adımı attılar,
Dört ölüm basamağıydı bu.
Yevgeniy izleyip yolunu
Tabancasını o zaman
Kaldırıverdi ağırdan.
Beş adım daha yürüdüler,
Sol gözünü kısaraktan
Lenskiy nişan alır, o an
Onegin ateş eder... Kader
Saati çalar: ve şair
Tabancasını düşürür,

XXXI

Bir eliyle göğsünü tutar,
Yıkılır. Bakışı o an
Bir acıdan çok ölüm kokar.
Sanki yamaçlardan kopan
Bir kar yumağı ağır ağır
Yıldırım saçıp yuvarlanır.
Soğuk terler içersinde,
Onegin gence koşar ve
Bakar, çağırır...Sonsuza dek:
O yok artık. Genç şairdi,
Ölümü çok erken gördü!
Fırtına esti, güzel çiçek,
Sabah tan atarken soldu,
Kutsal ateş bir kül oldu!

XXXII

Tuhaf ve hareketsiz kalmıştı,
Sanki baygın yatıyordu.
Bir kurşun göğsünü delmişti;
Yaradan kan tütüyordu.
Bundan kısa bir süre önce
Coşku ve kin vardı kalbinde,
Ümit ve sevdaydı çarpan,
Canlıydı, kaynıyordu kan.
Şimdi terkedilmiş bir evde,
Sessizlik ve karanlık var;
Kalp sustu sonsuza kadar.
Pancur kapandı, tebeşirle
Çizildi. Yok sahibesi.
Bir iz var mı, nerde sesi?

XXXIII

Şaşkın düşmanı iğneleyip
Hoştur döndürmek çılgına;
Boynuzunu yere dek eğip,
Hoştur görmek, bir aynaya
Çaktırmadan göz atışını
Ve bir utanca batışını;
Hoştur aptallık ederse,
Uluyup "Bu benim!" derse.
Oysa çok daha, hoştur susup
Tabut hazırlamak ona,
Nişan almak ak alnına,
Soylu bir mesafede durup;
Ataya havale etmek,
Sizin için hoş olmaz pek.

XXXIV

Hem ne demek, tabancanızdan
Çıkan mermiye düşmüşse,
Mağrur bakış veya kem sözden,
Veya ıvır zıvır ile
İçince size takılarak
Ve hattâ canı sıkılarak
Gururunuzu kırmışsa,
Düelloya çağırmışsa,
Gönlünüz bomboş duruyorsa,
O, yerde ve hareketsiz,
Yüzünde ölümcül bir iz,
Ağır ağır uyuşuyorsa,
Cevap vermiyorsa size,
Çâresiz dâvetinize?

XXXV

Tabancasına değdi eli,
Büyük pişmanlık duymuştu,
Lenskiy'e bakıyor Yevgeniy.
"Ah, vuruldu", dedi komşu.
Vuruldu!.. Bu korkunç ünlemle
Yıkılan Onegin titrer ve
Susma gereğini duyar.
Zaretskiy kızağa koyar
Lenskiy'in buz tutan na'şını;
Defineyi eve taşır.
Ne ki atlar huysuzlaşır
Alarak ölü kokusunu,
Köpürür çelik gemleri,
Uçar ok gibi her biri.

XXXVI

Dostlar, acırsınız şaire;
Ümitler çiçek açarken,
Nerdeyse çocuk giysisiyle,
Bu halk için varım derken,
Soldu! O büyük coşku n'oldu,
Soylu çabalar nerde kaldı,
Genç duygu ve düşünceler,
Cesur, yüce, sevgideğer?
Nerde çağlayan aşk arzusu,
Bilgi ve emeğe açlık,
Gizli hayaller, kıskançlık,
Eksiklik ve ayıp korkusu,
Siz, yaşamın imge kuşu,
Siz, kutsal şiirin düşü!

XXXVII

Hayırlı veya ünlü biri.
Olmaktı belki hevesi;
Şimdi hiç ses vermeyen liri
Olağanüstü bir sesi
Taşırdı belki çağdan öte.
Şair için yüksek sosyete
Yüksek bir makam sunardı.
Dertli bir gölgesi vardı,
Belki de götürdü yanında
Kutsal gizemi bu nefes,
Ve öldü güç verici ses,
Mezarın öbür yakasında
Çağın marşını duyamaz
Duasını soluyamaz.

XXXVIII, XXXIX

Bakın, bir de şu var: şairin
Düz bir yazgısı olurdu.
Geçerdi yılları gençliğin:
Gönül ateşi soğurdu.
Elbette çok şey değişirdi,
Şi're rest çeker, evlenirdi,
Köyde mutlu ve boynuzlu,
Ve kapitone bornozlu,
Gerçek hayatı öğrenirdi;
Kırk yaşında gut olurdu,
İçip formunu bulurdu,
Ve ölü yemeği yenirdi,
Çocuk, kadın hep ağlardı,
Hekimler de yas tutardı.

XL

Ah, olan oldu, ey okuyucu,
Ne yazık ki genç sevgili,
Şair, dalgın bir düş kurucu,
Dost kurşunuyla can verdi!
Bir yer vardı: köyün sol yanı,
Şairin yeriydi ki, onu
İki çamın kökü bağlar;
Altında kıvrak bir çay var,
Sular komşunun düzlüğünü.
Çiftçiler gelir oraya,
Hasatçı kadınlar suya
Koymayı sever güğümünü.
Gölgedir her işin başı,
Dikildi bir mezar taşı.

XLI

Onun altında (damladı mı
Bahar yağmuru tarlaya)
Çoban, örer çarığını,
Türkü çağırır Volga'ya;
Ve köye gelmiş şehir kızı,
Orada geçirirken yazı,
At üstünde tek başına,
Bir o yana, bir bu yana
Koşar, atı orda durdurur,
Gemin kayışını çekip
Hızla başını çevirip
Yazıyı göz ucuyla okur,
O zaman, döktüğü yaşlar
Gözlerini sise boğar.

XLII

Ve yayan yürür ıssız kırda,
Bir hayale kapılarak;
Ve gönlü uzun süre orda
Lenskiy hüznüyle dolarak;
Düşünür: "Olga'cık ne oldu?
Kalbi acıyla burkuldu mu,
Yoksa düşmedi mi derde?
Kızkardeşi şimdi nerde?
İnsandan, sosyeteden kaçan,
Nerde güzeller düşmanı,
Bönlüğün şerefi, şânı,
Genç şairin katili, şu an?"
Çok şey var dokunacağım,
Size elbet sunacağım,

XLIII

Ama şimdi değil. Yürekten
Sevsem de kahramanımı,
Döneceksem de ona ben,
Ayıramam zamanımı.
Şimdi düzyazıya meyil var,
Kovalıyor kafiyeyi yıllar,
Ah, buna çok şaşıyorum,
Tembel tembel koşuyorum.
Ne defterimde ona bir yer,
Ne de bir yazma arzum var;
Ve soğuk hayaller kadar
Bir de sıkı meşguliyetler
Sesli yaşa, sessiz yaşa,
Verir gönlümü telaşa.

XLIV

Başka arzular yaşadım ben,
Yeni acıyı kavradım,
Medet ummam birinciden,
Eski dertlere dur dedim.
Tatlı düşler! Ah, *gençlik*[84] diye
Var mı ona sonsuz kafiye?
Gerçekten bu çok mu acı,
Soldu, soldu onun tâcı?
Düş değil de, artık gerçekten
Ağıt telaşı bitti mi,
Ömrün baharı gitti mi
(Hep şakayla tekrarladım ben)?
Ve onun dönüşü yok mu?
Otuza dayanmak çok mu?

XLV

Demek vakit öğleyi buldu,
Bunu kabul etmem gerek.
Vedalaşma saati çaldı,
Gençliğim eyvah diyerek!
Teşekkür ederim her zevk için,
Her hüzün ve eziyet için,
Gümbürtü, fırtına, şölen,
Armağanlar, tümen tümen;
Teşekkür ederim, seninle,
Kaygı dolu, sessiz, ince,
Tat aldım... ve yeterince;
Kesin! Ben açık yüreğimle
Çıkıyorum tekrar yola,
Geçmişe verip de mola.

XLVI

Geri bakıyorum. Gölgeler,
Tenhada gün geçirdiğim,
Dalgın gönlümdeki düşler,
Tutkularım, tembelliğim.
Ya sen, ey genç ilham perisi,
Dağılsın düşlerimin sisi,
Son ver kalbin uykusuna,
Sık sık uçarak gel bana;
Şair ruhun donmasına ve
Kalbin katılaşmasına,
Ardından taşlaşmasına,
Işığın kendinden geçmesine
Karşı çık da, görsün ne var
Bu batakta, aziz dostlar![85]

Yedinci Bölüm

Moskova, Rusya'nın yâri,
Var mı onun bir benzeri?

(Dmitriev)

Nasıl sevmemeli sevgili Moskova seni?

(Baratınskiy)

Moskova'ya hücum! Maksat sosyeteyi görmek!
En iyi nerde?'
Olmadığımız yerde!

(Griboedov)

I

Bahar güneşinin kovduğu,
Çevre dağlardaki karlar,
Su basmış tarlalara doğru
Bozbulanık koşuyorlar.
Doğa sunup gülücüğünü
Düşte görüyor ilk gününü;
Parlıyor mavi gökyüzü.
O saydam ormanın yüzü
Sanki tüylerle yeşeriyor.
Arı çalışmayı seçti,
Balmumundan çıkıp uçtu.
Ova renkten renge giriyor;
Sürüler böğürüyor ve
Bülbül şakıyor gecede.

II

Kasvetlidir, senin gelişin,
Bahar, bahar! Aşk zamanı!
Coşturmak elbet senin işin
Tembel yüreği ve kanı!
Ağır duygulara itiyor
Esip beni mest ediyor
Yüzüme vuruyor bahar,
Köyde tam bir sessizlik var!
Yabancı mıyım bu zevke ben,
Sevindiren ve yaşatan,
Neşemize neşe katan,
Gam veren, eziyet çektiren
Çoktan mevta olmuş ruha,
Düşerek karamsarlığa?

III

Veya o güz yapraklarının
Dönüşüne sevinmeden,
Anısıyla bu acı kaybın,
Orman yine yeşerirken;
Veya canlanan doğayla mı
Kıyaslıyoruz, solmasını
Yıllarımızın, ki ancak
Bir daha hiç doğmayacak?
Belki düşünürken geliyor
Bize eski bir sonbahar
Görüp şiirsel rüyalar
Ve yürek bir tuhaf oluyor
Uzak bir ülke düşüyle,
Ay'la, mucize geceyle...

IV

Vaktidir: iyicil tembeller,
Hepten ilgisiz mutlular,
Siz, Epikuros'cu bilgeler,
Siz, Levşin'ci[86] yavru kuşlar,
Siz, özköylü Priamos'lar
Ve siz, duygu yüklü hanımlar,
Bahar köye çağırıyor,
Sıcak, çiçek ve iş diyor,
İlham almanın tam vakti ve
Ayartıcı gecelerin.
Haydi dostlar! Çabuk gelin,
Doluşup kupanın içine,
Size ait veya kira,
Büyük kentlerden kırlara.

V

Ve, meraklı okuyucum, siz
O ithal arabanızla
Bir kış boyu eğlendiğiniz
Şaşkın kente edin veda;
Keyfe keder ilham perimle
Dinlenelim bir meşelikte
Adsız bir su kenarında
Köyde, ki Yevgeniy adında
Aylak bir adamımız vardı,
Yakın bir geçmişte kışın
Şirin düşcü'm genç Tanya'nın
Komşusu olarak yaşardı;
Yevgeniy'miz çekip gitti...
Herkesi hüzne garketti.

VI

Çepçevre dağlar arasından,
Gidelim, çayırda bir su,
Geçip ıhlamur korusundan
Koşuyor dereye doğru.
Bülbül baharın sevgilisi,
Gece öter, coşar su sesi
Ve kuşburnu çiçek açar,
Orda bir mezar taşı var,
İki yaşlı çam gölgesinde.
Yazıtı ne anlatıyor:
"Burada Lenskiy yatıyor,
Erken öldü, her zaman önde,
Şu yıl, şu yaşta, ne denir:
Rahat uyu, ey genç şair!"

VII

Sallandırırdı zaman zaman
Erken bir yel mezardaki
Çamın dallarına yaslanan
Esrarengiz bir çelengi.
Bazan da geç saatlerde
Buraya iki kız gelir ve
Hüngür hüngür ağlarlardı,
Üstlerine ay yağardı.
Ama şimdi... Kasvetli anıt
Unutuldu, yalnız kaldı.
Ayak sesleri kesildi.
Sadece kır saçlı ve kavruk
Fakir çoban şarkı söyler
Ve kendine çarık örer.

VIII, IX, X

Zavallı Lenskiy! Bunalarak
Olga'cık çok ağlamadı,
Acısına bağlı kalarak
Karalar da bağlamadı.
Başkası çekti dikkatini,
Başkası bildi rikkatini,
Sevda sözüyle uyutmak,
Elinin altında tutmak
Bir subaya nasip oldu. Ve
O, mihraba yüz sürerek,
Duvağıyla biraz ürkek,
Duruyor utangaç bir halde.
Gözleriyse yere eğik,
Dudaklarında gülücük.

XI

Lenskiy'ciğim, mezar içinde
Göğüsleyip sonsuzluğu,
İhanetin pis haberiyle,
Şair, hiç mahcup oldun mu,
Veya geçmişe takılarak,
Duygusuzlukla mest olarak
Mahcubiyeti bilmez mi,
Dünya suskun ve dilsiz mi?..
Lâkayt kalıp unutmak, kesin
Ahırette bekler bizi.
Dost, düşman, sevgili sesi
Kesilir. Bir tek çiftlik için
Kızgın mirasçı korosu:
Buyrun, pis bir tartışma bu!

XII

Ve Olga'cık da suspus oldu
Larin'lerin kır evinde.
Subay dönmek zorunda kaldı,
Onu alıp birliğine.
Pek çok acı gözyaşı döken
Anne, kıza veda ederken
Ölüyü andırıyordu,
Tanya sessiz duruyordu;
Ölüm beyazlığı üşüştü
Onun hüzünlü yüzüne.
Herkes bir veda sözüne
Sığınarak telaşa düştü
Arabanın etrafında,
O'na el salladı Tanya.

XIII

Uzun süre, sis ortasında
Baktı onların peşinden...
Ve artık tektir, tek Tatyana!
Bunca yılın dostu birden
Güvercin göğüslü genç kuşu,
Kardeşi, en yakın sırdaşı,
Kaderine teslim oldu,
Dönmemek üzre ayrıldı.
Ah! Dolaşıyor gölge gibi;
Bahçe bomboş, hiç gülmüyor...
Hiçbir şeyden tat almıyor,
Hiçbir zaman değil sahibi
Akan gözyaşlarının ve
Kalp bölünüyor ikiye.

XIV

Bu zâlim yalnızlık içinde
Kalbi tutku ile dolu,
Aklı fikri hep Onegin'de,
Yüksek sesle çarpıyordu.
O hiç görmeyecekti onu;
O, kusmalıydı, nefretini.
Bir kardeş katili sayıp;
Şair öldü... hatırlayıp
Kimse sormuyor, nişanlısı
Bir başka adama kaçtı.
Şairin anısı uçtu,
Sanırsın mavi göğün sisi.
Onun'çin iki kalp, belki
Acı çekiyor... Niye ki?..

XV

Akşamdı. Gök söndü ve sular
Aktı, vızıldadı böcek,
Gitti şölene katılanlar;
Yandı dumanı tüterek
Balıkçı ateşi. Tarlada
Ayın gümüşten ışığında
Düşe dalmıştı Tatyana,
Yürüyordu tek başına.
Yürüdü, yürüdü. Her şeyi,
Tepeden çiftliği gördü,
Orda köy ve koru vardı,
Gördü çaya komşu bahçeyi.
Tanya bakıyor, kalbiyse
Çarpıyor hızlı şekilde.

XVI

O şüphecilikten utanır:
"İleriye, yok, geriye?
Burda değil. Beni kim tanır...
Tekrar bakayım bahçeye."
Tepeden iniyor Tatyana,
Nefessiz; bakıyor dört yana,
Bir şaşkınlık geçiriyor...
Avluya yalnız giriyor.
Köpeklerin saldırısı var.
Bağırdı düşüp korkuya,
Çocuklar koştu avluya
Gürültüyle. Dağıttı onlar
Bu arsız köpekleri ve
Kanat gerdi Hamfendi'ye.

XVII

"Bey evi görmekte yarar var?"
Bunu sordu güzel Tanya.
Anisya'ya koştu çocuklar,
Ondan anahtar almaya.
Anisya hemencecik geldi,
Kapılar önünde açıldı,
Tanya girdi bu boş eve,
Geçmişindeki hoş eve.
Bakıyor: salonda bir masa,
Bir isteka, unutulan,
Buruşuk sedirde kalan
At kamçısı. İlerler Tanya;
Kocakarı der: "Ocak bu;
Ağam burda otururdu.

XVIII

Onunla yemek yerdi kışın
Komşumuz rahmetli Lenskiy.
Buyurun, benimle dolaşın.
İşte çalışma ofisi;
Burda kahvesini içerdi,
Ve iş raporunu dinlerdi,
Sabahları kitap okur...
Yaşlı bey burada oturur,
Bazan benimle tatillerde
Gözüne gözlük takardı,
Lütfedip kâğıt oynardı.
Ah, ruhu şad olsun o yerde,
Toprak Ana onu tutsun,
Kemikleri rahat etsin!"

XIX

Tatyana duygulu gözlerle
Orda, her şeye bakıyor,
Değerli bulduğu bu yerde
Her şey ona can katıyor
Yarı sıkıcı bir haz ile:
Hem masada sönmüş meşale,
Hem kitap, pencere veya
Halıyla kaplı karyola,
Ay'lı karanlıkta güzellik,
Hem solgun ışık huzmesi,
Hem Lord Byron'un portresi,
Hem döküm Napolyon heykelcik
Şapkalı asık yüzüyle,
Haç şeklinde el iziyle.

XX

Tanya yeni moda hücrede
Büyülenip durdu sık sık.
Vakit geç. Soğuk yel esmeye
Başladı. Ova karanlık.
Koru uyuyor, bir sis ile
Kaplanmış dere üzerinde;
Ay bu dağın ardındaydı,
O bir yıldız gibi kaydı,
Yolcu eve geç kaldım diyor,
Tanya coşkusuz olarak,
Derin bir soluk alarak,
Dönüyorken izin istiyor
Şatoyu gezeyim diye,
Okuyup yazayım diye.

XXI

Anahtarcıyla vedalaştı
Kapı önünde. Öbür gün
Tanya tekrar oraya koştu
Erken kalkıp sabahleyin,
Çalışma odasında susup
Bir anda her şeyi unutup
Kalakaldı tek başına,
Boğularak gözyaşına.
Kitaplara eğildi ilkin.
Başta oralı değildi,
Ama ona tuhaf geldi
Kitap seçimi. Kendisinin
Okumaydı büyük derdi;
Başka bir dünyayı gördü.

XXII

Gerçi biliyoruz, Yevgeniy
Okumaya veda etti,
Ancak birkaç eser var ki
O, bunları dışta tuttu:
Byron'dan *Gâvur* ve *Don Juan,*
Bu arada iki üç roman
Yansıttı yüzyılımızı,
İnsanıyla dünyamızı
Oldukça doğru betimledi
Ahlâk dışı yönleriyle,
Bön ve bencil yanlarıyla,
Sonsuz hayalleri imledi,
Aklı ile öfke duyan,
Boş icraatla kaynayan.

XXIII

Çoğu sayfalar korumuştu
Tırnak işaretlerini;
Dikkatli bir kız gözüydü bu,
İnceliyor her yerini.
Tatyana ürperip görüyor
Hangi not ilgilendiriyor
Nedir onu düşündüren
Veya ona huzur veren.
Sayfalarda karşılaşıyor
Kurşunkalem izlerine.
Onegin'in gönlü yine
Neyi ister, neye şaşıyor,
Bazan kısacık bir notta,
Bazan da bir işarette.

XXIV

Tanya'm, çok şükür, yöneliyor
Anlamaya ve sökmeye,
Kim için, ne için biliyor
Mecbur kaldı iç çekmeye,
Kader mahkûm etmişti onu:
Enayinin cini ve mahzunu,
Yerde mi, yoksa gökte mi,
Bu melek, bu kibrin cini,
Kim bu? Bir taklit oluşuğu,
Düşsel hayalet masalı,
Harold giyen Moskovalı,
Yaban hevesin yorumu mu?
Moda söz dolu sözlük mü?
Yoksa o bir güldürü mü?

XXV

Gerçekten bilmece bitti mi?
Kim *sözcük* bulundu, diyor?
Saat işliyor. Ah, unuttu,
O, çoktandır bekleniyor,
Eve iki komşusu geldi,
Ona dair sohbete daldı.
Anne: "Çocuk değil Tanya!"
Dedi ıhlaya pıhlaya.
"Olga'cık ondan küçüktür hem,
Kızı başgöz etmek gerek,
Zaman geldi; n'apsam, n'etsek?
Herkese kesin cevap: 'Gitmem.'
Hüzünle dolup taşıyor,
Ormanlarda dolaşıyor."

XXVI

"Âşık mıdır ne? Kime? Neden?
Buyanov elçi gönderdi:
Red. İvan Petuşkov'a: aynen.
Asker Pıhtin konuk geldi;
Nasıl büyülemişti Tanya,
Övgüler düzmüştü, nasıl da!
Ve düşündüm: belki gider;
Yine red. Nerde o günler!"
-"Anacığım, ne bekliyorsun?
Koş, Moskova'ya, fuara!
Duydum, boş yer çok orada."
-"Baba, param az, ne diyorsun?"
-"Bir kış için yeter, derim,
Yoksa borç bile veririm."

XXVII

Annesi nedense çok sevdi,
Kulak verdi tavsiyeye;
Ve kabul deyip karar verdi
Kışın oraya gitmeye.
Tanya'ya ulaşır bu haber.
Sosyetede şunlara yok yer:
Taşra zevkiyle avunmak,
Yalınlığı hüner sanmak,
Gecikmiş kıyafetlerde ve
Geç kalınmış sohbetlerde;
Sunulacak dikkatlerde
Kent züppeleri için, bir de!..
Korktu! En iyisi dalmak,
Issız ormanlarda kalmak.

XXVIII

Ve ilk ışıklarla kalkarak
Şimdi kırlara koşuyor
Ve baygın gözlerle bakarak
Onlara hep şunu diyor:
"Bağışlayın güzel dereler,
Ve siz, ey tanıdık tepeler,
Tanıdık ormanlar, siz de;
Bağışla güzel gök sen de,
Bağışla ey neşeli doğa;
Rahat dünyamızı verdim,
Parlak telaşları derdim...
Özgürlüğüm, beni bağışla!
Amaçlarım ben nereyi?
Yazgım hazırladı neyi?"

XXIX

Gezilerini sürdürüyor.
Tepecik veya derecik
İstemese de durduruyor
Tatyana'yı her çekicilik,
O sanki eski dostlarıyla,
Koruları, çayırlarıyla
Sohbette acele eder.
Ve yaz hızla uçup gider.
Altın günler geldi, gelecek.
Doğa titrek, benzi soldu,
Kurban gibi süslü oldu...
Kuzey, bulutları sürerek,
Uludu, bak onun sesi,
Cinci Kış'ın ta kendisi.

XXX

Geldi, dağıldı; tortop oldu
Ve kaldı meşe dalında;
Halılar halinde serildi
Dere tepe etrafında;
Sakin nehir kıyılarını
Dümdüz etti her yerini;
Ayaz var. Hasretiz buna,
Kış Ana'nın oyununa.
Tanya sevinmiyor onlarla.
Kışa hoş geldin demiyor,
Buzlu nefes istemiyor.
O, hamam çatısında ilk karla
Yüzünü ovmaktan kaçar,
Güzel Tanya kıştan korkar.

XXXI

Vakt erişti, ah sonu geldi
Köyde kalış süresinin,
Bakımı yapıldı, çatıldı
Köyde at arabasının.
Kervan hep aynı, üç kupa
Ev eşyasını taşımakta,
Tencere, sandalye, sandık,
Kavanozda reçel, yastık,
Tüy döşek, kafeste horozlar,
Çanak-çömlek vesaire,
Onca mal-mülk boş yere.
Evde bir sürü hizmetkâr var,
Bağrış, çığrış, figan, feryat,
Geldi on sekiz cılız at,

XXXII

Bey arabasına koştular,
Hazır olsun kahvaltılar,
Ve yük telaşına düştüler
Kadınlar, arabacılar.
Uzun kıllı bir at üstünde
Kervanbaşı oturuyor ve
Eş dost koşuştu avluya,
Onlarla vedalaşmaya.
Binerler. Saygıdeğer kupa
Avlunun dışına çıkar.
"Affedin, rahat topraklar!
Meskenim affet, sen sen ol da!"
Gözyaşı su olur akar,
Tanya melül mahzun bakar.

XXXIII

İyicil bir aydınlanmanın
Sınırlarını aşarsak,
(Dökümünü yaparlar onun
İstatistik cetvel olarak
Beş yüzyıl sonra) yollar elbet
Eşsiz şekilde değişecek:
Her yerden şose geçecek,
Rusya böyle birleşecek.
Her nehre köprü kuracağız,
Yarım daire şeklinde,
Dağları ayırıp bir de
Suda tüneller kazacağız,
Ve açacak haçlı dünya
Her durakta bir lokanta.

XXXIV

Oysaki yollar yüz karası.[87]
Bütün köprüler çürüyor,
Her pire, her tahta kurusu
Düşlerimize giriyor;
Otel-restoran yok. İzbede
Görkemli, ama boşken mide,
Asılıdır fiatları,
Boşunadır iştahları,
Bu arada köy adamları
Geberen ateş önünde
Rus çekicinin örsünde
Onarırlar bu kupaları,
Dua edip şuna, buna,
Vatanın çukurlarına.

XXXV

Tersine, o kış günlerinde
Gezi kolay ve çok hoştur.
Moda şarkı güftesinde de
Kışın yollar düz ve boştur.
Uyanıktır arabacımız,
Yorulmak bilmez troykamız,
Direklere dokunuyor,[88]
Bir yanıyor, bir sönüyor.
Tatyana mutsuz sürükleniyor,
Kendine ait atlarla,
Kiralar yüksektir zira.
Bizim kıza gına geliyor
Bu yolculuktan iyice:
Tam yedi gün, yedi gece.

XXXVI

Fakat artık yakın, çok yakın.
Ah, yanıyor ateş gibi,
O beyaz taşlı Moskova'nın
Altın haçlı kuleleri.
Çocuklar! Mutlandım, orada,
Açılır açılmaz karşımda
Çemberi kiliselerin,
Sarayların, bahçelerin!
Gezip tozduğum her heveste,
Acı ayrılıklarımda,
Seni düşündüm, Moskova!
Moskova... çok şey var bu seste,
Bu ses çok anlam taşıyor!
Rus'un kalbinde yaşıyor!

XXXVII

Meşe ormanıyla sarılmış
Somurtkan Petro Şatosu,
Yakın geçmişiyle ün salmış:
Napolyon, zafer sarhoşu,
Diz çöken Moskova'nın ona
Kremlin'i sunacağına
İnanarak çok bekledi;
Hayır, Moskova'nın gitmedi
Uyarak dediği aman'a.
Bu nasıl bir armağandı,
Oysa sunulan yangındı
Bu aceleci kahramana.
Orda düşünceye daldı,
Alevlere bakakaldı.

XXXVIII

Elveda, yitik şâna tanık,
Petro Şatosu. Hiç durma,
Koş! Sınır direkleri artık
Ağarıyor. Tverskaya'da[89]
Kızak, çukurları biliyor.
Bir görünüp kayboluyor
Evler, kadınlar, çocuklar,
Dükkân, fener ve saraylar,
Meyvelikler, manastırlar,
Buharalılar ve kızaklar,
Bahçe, tüccar ve izbeler,
Mujik, bulvar ve kuleler,
Eczaneler, butik, Kazaklar,
Kapıda oyma aslanlar,
Balkonlar, haçta kargalar.

XXXIX, XL

Bu çok yorucu yolculukta
Geçen bir iki saat var,
Haritoniy'de bir sokakta
Bir ev önünde kızaklar
Durdu. Dört yıldır verem olan
Yaşlı teyzelerine koşan
Yolculara kapı açar
Birisi sonuna kadar:
Gözlüklü, yırtık kaftanıyla,
Elinde çorap, bir Kalmuk.
Onları karşılar boğuk
Sesli Prenses bir divanda.
Kocakarılar sarıldı,
Ev haykırışlarla doldu.

XLI

-Alina! –Prenses, meleğim!
-Pachette!-[90] Kim düşünürdü ki?
-Çok zaman geçti! –Ah, kuzenim!
Otur. O kadar güzel ki!
Tanrı'm, tam bir roman sahnesi...
-Bu, kızım Tatyana, iyi mi!
-Ah, Tatyana, gel yanıma!
-Bir düşte miyim ben, yoksa...
-Kuzenim, Grandison'u hatırla?
-Grandison mu, dedin?...Yooo!
Ah hatırladım. Nerde o?
"Moskova'da oturuyor, Simeon'da;
Geçenlerde bana geldi:
Artık kayınpeder oldu.

XLII

O başka... sonra anlatırız,
Değil mi? Yarın diyorum,
Görsün Tanya'yı akrabamız.
Heyhat, artık gezemiyorum;
Sürükleniyorum ayakta.
Ya siz, eza çektiniz yolda;
Oh, dinlenmemiz şart oldu...
Güçsüzüm... göğsüm yoruldu.
Sevinmek bana ağır geliyor,
Sanma ki yalnız hüzünden...
Hiçbir şeye yaramam ben...
Yaşlıyken hayat pis oluyor..."
Ve öksürükten boğuldu,
Gözlerine yaşlar doldu.

XLIII

Hasta ağlasa da, gülse de
Tanya'ya huzur veriyor;
Alışmıştır o izbesine,
Burda hoş değilim diyor.
İpek perdelerin altında
Uyku yok yeni yatağında.
Çanların çınlayan sesi,
Sabahın ilk habercisi,
Onu yataktan kaldırıyor.
Tanya pencere önünde.
Karanlık dağılıyor ve
Tarla diye şunu görüyor:
Orda garip bir avlu var;
At ahırı, mutfak, duvar.

XLIV

Akraba yemeğine her gün
Götürüyorlar Tanya'yı:
Neneler, dedeler de görsün
O boş gezen baş kalfayı.
Uzaktan gelen akrabaya
Hep tatlı karşılama veya
Haykırışlar ve tuz-ekmek.
"Tanya'cık büyümüş demek!
Ne geçti vaftizden bu yana?
Ben, ellerimde tutmuştum!
Ben, kulağını çekmiştim!
Ben, kurabiye vermiştim ona!"
Hep bir ağızdan neneler:
"Nasıl da geçti seneler!"

XLV

Değişen bir şey yok, inanın;
Tas, aynı hamamın tası:
Teyze Prenses Yelena'nın
Hep aynı tülden şapkası;
Aynı pudra: Lukerya Lyvovna,
Aynı yalan: Lyubov Petrovna,
İvan Petroviç aynı gabi,
Semyon Petroviç hep hesabi,
Pelageya'nın dostu bir tek:
Mösyö Finmuş, o da aynı,
Lulu aynı, koca aynı,
Hep aynı sağır, hep aynı melek,
O, aynı kulübe gider,
İki kişilik yer, içer.

XLVI

Kızlar Tanya'ya sarılıyor,
Moskovalı zarif kızlar
Her bir yanını mıncıklıyor
Tepeden tırnağa kadar;
Ve tuhaf buluyorlar onu,
Taşralı, soğuk enikonu.
Biraz sıska, rengi soluk,
Yine de var bir hoşluk
Yüzünde. Dostluk kuruyorlar,
Evlerine götürüyor,
El veriyor, yüz sürüyor
Ve saçlarını tarıyorlar
Açıp yürek sırlarını
Saçıp genç kızlıklarını.

XLVII

Kazanılan zaferleri ve
İşleriyle düşlerini
Katıyorlar bu hoş sohbete
Küçük sitayişlerini.
Sonra da fiskoslarla onu,
Yürekten itiraflarını
Elde etmek istiyorlar.
Tanya'cık sonuna kadar
Put gibi dinliyor hepsini,
Ve hiçbir şey söylemiyor,
Yüreğimi açmam diyor,
Sevincin sır hazinesini
Hiç kimseyle paylaşmıyor,
Sessiz durmaktan şaşmıyor.

XLVIII

Tatyana izlemek istiyor,
Sözleri, söyleyişleri;
Salonda herkes saçmalıyor
İnleterek göğü yeri;
Hem ilgisiz şey ne acıdır;
İtiraf bile sıkıcıdır;
Abuk sabuk görüşmeler,
Sorgu, dedikodu, haber,
Bir kıvılcım yok düşünceye,
Tesadüfen olsa bile;
Baygın akıl da gülmez ve
Yürek titremez şaka diye.
Gülmek için, bir bönlük de
Bulamazsın, boş sosyete.

XLIX

Genç arşivcilerin[91] pek çoğu
Tanya'ya uzak duruyor
Ve aralarında bayağı
Eleştiri getiriyor.
Soytarıların en mahzunu
Övgüye değer bulup onu
Ve dayanıp kapısına
Hoş bir övgü yazar ona.
Teyzelerde Tanya'yı gören
Vyazemskiy ilgi duydu,
Boş gönlüne yakın saydı.
Bunu gören ihtiyar hemen
Biçim verir peruğuna
Ve sorular sorar ona.

L

Rüzgârlı Melpomene ki,
Uluyup durduğu yerde,
Sahte sırmalı cüppesini
Halka savurduğu yerde,
Thalia'nın uyukladığı ve
Alkışa dur dediği yerde,
Terpsikhora'ya bir de,
Hayran kalındığı yerde
(Bu böyleydi eskiden de),
Hiçbir yerde, hiçbir dönem,
Ona çevrilmediler hem
Saplı hanım dürbünleri ve
Son moda dürbünler ordan,
Localardan, koltuklardan.

LI

Aristokrat toplantısında
Kavga, merak, sıcak var,
Müzik, çiftler mum ışığında
Görünür ve kaybolurlar.
Onların hoş giysisi kadar
Alaca ses veren korolar,
Gelinlerin yarı çemberi,
Âdeta bir duygu seli.
Burada hamhalat züppeler
Gösterir yeleklerini
Ve saplı dürbünlerini.
İzin koparmış süvariler
Işır ve acele eder,
Esir alır, uçup gider.

LII

Gecenin çoktur yıldızları,
Moskova'da çok güzel var.
Sollayıp öteki kızları
Gökte ay daha çok parlar.
Ne var ki, lirimle rahatsız
Etmekten kaçındığım o kız,
Tıpkı görkemli ay gibi,
Gecenin parlak sahibi,
Gök kubbenin gururlu başı,
O, ayak basıyor yere!
Kalbi dolu sevgi ile!
Nasıl da baygındır bakışı!
Ah, yeter; kes artık bunu:
Aşka ödedin borcunu.[92]

LIII

Kahkaha, gürültü, kargaşa,
Mazurka, vals, bir de galop...
İki teyzesi arasında,
Hiçkimseye yâr olmayıp
Tatyana boş gözle bakıyor,
Bu telaştan nefret ediyor;
Boğuluyor... düş kuruyor,
Tekrar kıra dönsem diyor,
Köye, o fakir çiftçilere,
Sessiz sakin köşelere,
Pırıl pırıl derelere,
Romanlara ve çiçeklere,
Ihlamurlu gölgelere,
O'nu ilk gördüğü yere.

LIV

Böylece dalıp gitti Tanya:
Korkunç balo unutuldu,
Ve ısrarla bakıyor ona
Önemli bir general bu.
Göz kırptı o anda teyzeler,
Tanya'yı dirsekle ittiler,
Biri fısıldadı ona:
-"Sola bak, çabucak sola."
-"Sola mı? Nerde? Ne var orda?"
-"Ne varsa var, sen bak işte...
Görüyor musun? En önde,
İki üniformalı var ya...
Bak, geri çekildi... durdu..."
-"Kim? Şişman bir general bu?"

LV

Şânını kutlayalım yine
Benim şirin Tatyana'mın
Ve dönelim başka bir yöne,
Kimin üstündeydi şarkım...
Söz gelimi, iki kelime:
Şakırım genç dostum, üstüne,
Her hevesi, zevki nimet.
Emeğim için dua et,
Ey, destansı ilham perisi!
Asâyı elime verme,
Eğri bir yola gönderme.
Yeter. Düşsün yükümün hepsi!
Klasisizme diyet verdim,
Geç de olsa kabul gördüm.

Sekizinci Bölüm

Hoşça kal, dilersen sonsuza dek,
Her zaman sonsuza dek, hoşça kal.

(Byron)

I

Lise bahçelerinde huzur
İçinde çiçek açarken,
Çiçero'dan hep uzak durur,
Apuley'i okurdum ben.
Bir gün büyülü ovalarda,
Kuğu sesi dolu baharda,
Ve durgun su kenarında
Bir peri uğradı bana.
Bu gelen ilham perisiydi,
Odam aydınlandı birden:
Peri keşfetti, şölenden
Taşan hep çocuk neşesiydi,
O eski günlerin şânı,
Kalbin düşsel heyecanı.

II

Ve hoş karşıladı sosyete;
Başarı bize güç verdi;
Nişan koydu Derjavin[93] dede,
Duasını hayra yordu.
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

III

Ve ben, yasa kabul ederek
Tutkunun keyfiliğini,
Duygularımı bölüşerek
Getirdim hızlı perimi,
Bu dehşet saçıcıyı yine
Şölenlerin gürültüsüne:
Hep taşırdı şölenlere
Tüm armağanlarını ve
Eğlenir Bakha kızı gibi,
İçerken şarkı söylerdi,
Ve hep peşine düşerdi
O günün azıtmış gençleri,
Gururluydum dik başımla,
Uçarı kız yoldaşımla.

IV

Ve koptum bu birliktelikten
Kaçtımsa da... peşimdeydi.
Yine de sık sık o sevecen
Peri bana hazlar verdi
Öyküsünün büyüsü ile!
Kafkas kayaları üstünde
O, Lenora olup coştu,
Benle at sırtında koştu!
Gittik Kırım kıyılarında
Duymak için su sesini,
Nereus'un nefesini
Gecenin kör karanlığında,
Dalgaların korosunu,
Zeus için övgüsünü.

V

Peri, unutarak başkentin
O parlak şölenlerini,
Issız Moldavya ülkesinin
Göçer kabilelerini
Tek tek ziyaret ediyordu,
Ve yabancılaştım diyordu,
Unuttu şiir dilini,
Bozkırın türkülerini
Söylemek için, hoşa giden...
Değişmeyen bir şey yoktu,
Taşralı kız olup çıktı,
Benim o has bahçemde birden,
Hüzünlü, kasvetli, bîtap,
Elde Fransızca kitap.

VI

İlk kez yanımda geldi peri
Akşam *rout*[94] için oraya:
Kıskançlık ürkütse de beni
Bakıyorum bu ahuya.
Diplomatlar, asker züppeler,
Zenginler, mağrur hamfendiler
İçinden su gibi aktı,
Sessizce oturup baktı,
Seyretti bu kargaşayı ve
Konukların enikonu
Görünüp kayboluşunu,
Genç ev sahibesi önünde
Erkek çerçevesi ile
Kadın çevresini, bir de.

VII

O beğeniyor hoş düzenini,
Sohbetini seçkinlerin,
Rütbe ve yaş bileşimini
Ve soğukluğunu kibrin.
Peki, kimdir bu seçkin insan,
Sessiz bir bulut gibi duran?
Herkes için bir yabancı.
Yüzler gerçek ve yalancı,
Sıkıcı hayaletler gibi.
Niye burda? Yüzündeki
Keder mi yoksa kibir mi?
Kim o? Gerçekten Yevgeniy mi?
Gerçekten o mu?.. Doğru mu?
Rüzgâr mı getirdi onu?

VIII

Acep aynı mı, değişti mi?
Budala mı yine rolü?
Göstereceği neyin nesi?
Deyin: kim olarak döndü?
Kim? Melmoth adlı bir gezgin mi
Kozmopolit mi, yurtsever mi,
Harold, quaker, riyakâr mı,
Yüzünde bir maske var mı,
İyi huylu bir genç mi yoksa,
Siz, ben, ve tüm dünya gibi?
Unutmasın tavsiyemi:
Sırt çevirsin köhne modaya.
-Tanıdık bir şahıs mıdır?
Cevap: -Hem evet, hem hayır.

IX

-O zaman niye böyle katı
Konuştunuz ona dair?
Hep kafa yorduğumuzdan mı,
Tutkulu ruh dikkatsizdir,
Mağrur için ne kolay ne zor,
Hakaret etmiş sayılıyor,
Onu güldürdüğü kadar.
Aklından bir zoru mu var,
Biz bu sıkça görüşmeleri
Büyüttüğümüz için mi,
Hor gördüğümüz için mi,
Saçma söz önemli diye mi
Gücümüz yetiyor ona,
Bu yetenek yoksuluna?[95]

X

Mutludur, gençlikte genç kalan,
Zamanında olgunlaşan,
Hayatın soğuğuna her an
Direnciyle karşı koyan;
Acayip düşlere düşmeyen,
Alt sınıfta da varım diyen,
Yirmisinde züppe olan,
Otuzunda bir ev kuran;
Ve elli yaşında kurtulan
Özel-genel borçlarından,
Ünden, rütbeden, paradan
Hiçbir vakit mahrum kalmayan.
Yüzyıl boyu tekrarlanan:
N. N. mükemmel bir insan.

XI

Düşünmek hüzün verir, inan
Boş saymak gençliğimizi,
İhanet ettik diye her an
Ve aldattı diye bizi:
Orda en iyi işlerimiz,
Orda en taze düşlerimiz
Hızlı şekilde çürüdü,
Güzün yaprakları gibi.
Yalnız öğle yemeklerinden
Uzun sıraları görmek,
Hayatı tören göstermek
Sıkar, kalabalık peşinden
Yürümek; hiç paylaşmadan
Ortak tutkuları bir an.

XII

Tartışmaların konusu da
Sıkar (elbet anlarsınız)
Doğru kişiler arasında
Bir enayidir adınız,
Veya bir hüzün ucubesi,
Veya bir hilkat garibesi,
Veya bir iblis belki de.
Onegin (buluştuk yine)
Dostunu öldürüp ardından
Amaçsız, emeksiz yaşar
Yirmi altısına kadar,
Çile çekerek aylaklıktan
İşsiz-güçsüz ve karısız,
Boş bir hayat, çok anlamsız.

XIII

Duydu büyük bir tedirginlik,
Tebdil-i mekân arzusu
(Ezâ çektiren bir özellik,
Çok tatsız bir duygudur bu).
Sonunda terketti köyünü;
Orman, tarla ve her şeyini,
Kan içindeki gölgenin
Göründüğü yeri, her gün,
Başladı gezgin yaşamaya,
Yola çıkıp bu duygudan;
Ve bıkarak yolculuktan,
Dönüp yine bildik dünyaya
Düştü Çatskiy[96] gibi yaya
Gemisinden bu baloya.

XIV

Ve topluluk sallandı durdu,
Fısıltı başladı derhal...
Bir hamfendi yaklaşıyordu,
Ardında kunt bir general.
Hanım acele etmiyordu,
Hiçkimseye lâf atmıyordu,
Bakışları yumuşaktı,
Büyük iddiası yoktu,
En doğal tarafı da buydu,
Öykünmeyi hiç sevmezdi...
Çok yalın bir portre çizdi.
O, *Du comme il faut* tablosuydu...
Şişkov[97] n'olur affet beni,
Bilemem çevirisini.

XV

Hanımlar ona yakın durur;
Nineler gülücük taşır;
Bütün erkekler selam verir,
Göze girmeye çalışır;
Kızlar daha ağır geçerler
Onun önünden birer birer,
General'in omzu, burnu,
Kalkar yukarıya doğru.
Hayranı yoktu bu bayanın,
Ama tepeden tırnağa
O benzemiyordu aslâ
Kendine buyruk, bu modanın
Londra sosyetesinde,
Vulgar denen kişisine.

XVI

Doğrusu hastayım bu söze,
Ne ki çeviremiyorum;
O yeni girdi dilimize,
Saygı uyandırmaz diyorum.
Epigramlar yer verir ona...
Dönüyorum bizim bayana.
Albenili, akça pakça,
Oturuyor o masada
Hoş Nina Voronskaya ile,
Neva'nın Kleopatra'sı;
Anlarsınız şu hususu,
Nina mermer güzelliğiyle
Fark atmadı komşusuna,
Göz kamaştıran olsa da

XVII

"Ah olamaz," dedi Yevgeniy:
"Sahi, o mu? Kesin... Hayır...
Ne! Bozkır köylerinden biri..."
Ve o her an bakmaktadır
Yapışkan saplı gözlüğüyle
Ona, ki görür şöyle böyle
Unuttuğu çizgileri.
"Prens, orda mor bereli,
İspanyol elçiyle görüşen
Tanımadığım biri var?"
Prens, Onegin'e bakar.
-"Uzak kalmışsın sosyeteden.
Dur, seni takdim edeyim."
-"Peki, kim o?", -"Benim eşim".

XVIII

-"Demek evlisin! Hoşgör beni!
Çok oldu mu?",- "İki yıl var."
-"Kiminle? Tatyana ile mi?"
-"Tanır mısın?",- "Komşum kadar."
-"Gel o zaman." Prens eşine
Yaklaşıyor, takıp peşine
Akrabası ve dostunu.
Prenses de görüyor onu...
Ve saklıyor heyecanını,
Nice şaşırıp kalsa da
Hayretlere kapılsa da,
Ona hiç göstermedi bunu:
Sakin bir edayla durdu,
Baş eğerek selam verdi.

XIX

İnan olsun! yürek atışı,
Solup kızarışı hani...
Kıpırdamadı bile kaşı,
Sıkmadı dudaklarını.
Baktı hiç kırpmadan gözünü,
Eski Tatyana'nın izini
Onda görmedi Onegin.
Vaktidir dedi sohbetin,
Ama mümkün değil. O sordu,
Burada mı çoktan beri,
Neresidir yurdu, yeri?
Ardından eşine çevirdi
Yorgun bakışını; daldı...
Ve Onegin dondu, kaldı.

XX

Gerçekten bu Tatyana mıdır,
Ki, göz göze ve orada
Romanımızın başındadır,
Kuytu, uzak bir diyarda,
Ahlâk derslerinin sınırsız
Öğütlerini verdiği kız,
O mudur, ki mektubunda
Kalbi konuşan, ayrıca
Her bir şeyini dışa vuran
Kızcağız...Yoksa rüya mı?
Gerçekten de bu, o kız mı,
Eskiden hor gördüğü kurban,
Karşısındaki o mudur,
Böyle ilgisiz ve cesur?

XXI

Terkediyor toplantıyı ve
Evine dalgın dönüyor:
Kâh hüzünlü, kâh hoş düşlerle
Geç vakit kaygılanıyor.
Uykudan kalktı; getirdiler
Bir mektup: Prens N. dâvet eder
Geceye. –"Tanrı'm! İşe bak!
Ona! Evet!" Ve çabucak
Yazdı cevabını dâvetin.
Tuhaf bir rüya! Ne var bunda?
Ne kıpırdar derununda
Soğuk ve tembel yüreğinin?
Can sıkıntısı, telaş mı?
Gençlik düşüncesi, aşk mı?

XXII

Onegin hep saat sayıyor,
Ah, hüzün var batan günde.
Saat beni çalıyor, diyor,
O, kapının eşiğinde,
Birden odasına dalıyor.
Tatyana'yı yalnız buluyor,
Oturuyorlar beraber.
Onegin'de söz ne gezer,
Somurtkan, tedirgin, bulanık,
Sorduğu her şeyi zar zor
Ikınarak cevaplıyor.
Kafası inatla karışık.
Dikkatle bakıyor ona:
Rahattır özgür Tatyana.

XXIII

Eşi geliyor ve kesiyor.
Hoş olmayan *tête-a tête*'i;
Onegin'le tekrar yaşıyor
Uçarı geçen günleri.
Gülüyorlar. Konuklar giriyor.
Sosyete sohbeti kemiriyor;
Tatyana'nın önünde tam
Bir yığın avanak adam
Pervasız, bönce parlıyordu,
Ve onları kesen de var:
Sağduyu yüklü anlamlar,
Hep bilineni zorluyordu,
Korkutmuyordu kimseyi
Canlılığıyla, ne iyi.

XXIV

Başkentin seçkin kişileri,
Her yerde görülen yüzler,
Soylular, moda düşkünleri,
Vazgeçilmez enayiler,
Yaşlı hanımlar, hamfendiler,
Asık yüzlü şapkalar, güller,
Tekmili buradaydılar,
Yüzleri gülmeyen kızlar,
Bir orta elçi, çok konuşkan,
Devlet işinden söz açar,
Bir de kır saçlı ihtiyar,
Eski tarzda şakalar yapan:
İnce esprileri var,
Ama bugün tuhaf kaçar.

XXV

Epigram düşkünü er kişi,
Her şeye somurtuk olan:
Demsiz çay ikram edildi mi
Çok tatlı diye bozulan,
Hamfendilerin sığlığına,
Beyfendilerin ses tonuna,
Yorumlanan her romana,
Kıza verilen fermana,
Dergi yalanına, savaşa,
Kendi karısına, kışa.
.....
.....
.....
.....

XXVI

Prolasov da vardı, hani
Düzeysizlikle ünlenen,
St. Priest, senin kalemini
Karikatürle körleten;
Başka bir balo müstebiti.
Kapıdaydı, bir resim gibi,
Al yanaklı, sanki melek,
Dilsiz, hareketsiz erkek,
Tesadüfen gelmiş bir yolcu,
Aşırı kolalı arsız,
Konuklar için anlamsız
Tavrıyla, hep kafa yorduğu.
Anlaştı suskun bakışlar,
Ona karşı çıktı karar.

XXVII

Bizim Onegin akşam yalnız
Tatyana ile meşguldü,
Sevdalı ve saf olan bu kız
Bir zavallıcık değildi.
O artık ilgisiz ecesi
Ve yüce bir tanrıçası
Görkemli Neva nehrinin.
İnsanlar! Hepiniz, bilin,
Benzersiniz ne çok Havva'ya:
Elinize konan yetmez,
Ve bir yılan orada tez
Çağırır büyülü ağaca;
Yasak meyve senindir bil,
Onsuz cennet, cennet değil.

XXVIII

Nasıl da değişmiş Tatyana,
Sahip çıkarak rolüne,
Ve nasıl onların tarzına
Uymuş, sindirmiş içine!
Ah, kimin cesareti vardı,
Sevecen kızı kim arardı,
Bu hoş sosyetik hanımda?
Onegin'in kalbi onda!
Geceleri onun yüzünden
Morpheus gelinceye dek,
Saf bir hüzne bürünerek
Oydu dolunayı seyreden.
Kaderinde hep o vardı,
Bunun düşünü kurardı.

XXIX

Bil, her yaş aşka boyun eğer;
Ama genç, bâkir kalplere
Tutkusu çok iyi gelir, der,
Yağmur gibi, ekinlere:
Hep bu yağmurda tazelenir,
Olgunlaşır ve yenilenir,
Onunla güçlenir hayat,
Meyvedeki o renk, o tat.
Ama geç ve kısır bir yaşta,
Dönüm noktasında bizi,
Üzer tutkuların izi:
Güz mevsiminde, karda, kışta
Çayırlar bataklık olur
Ve ormanlar çıplak kalır.

XXX

Hiç kuşku yok, Yevgeniy, yazık,
Tatyana'dan vurgun yiyor;
Büyük aşk acısıyla yıkık,
Günlerini geçiriyor.
Aklı geçersiz sayıp ona,
Eşiğine, camekânına
Tanrı'nın günü geliyor;
Ona kul köle oluyor;
Pek mutludur atabilirse
Omzuna kürk atkısını,
Terkederse ısısını
Eline ve açabilirse
Bir yol hizmetçilerden,
Mendili alırsa yerden.

XXXI

Tanya ona uzak kalıyor,
Çatlasa da, patlasa da.
Evde özgürce karşılıyor,
Birkaç söz mırıldansa da,
Selamla karşılıyor bazan
Ve bazan farkına varmadan:
Onda yoktur hiçbir cilve,
Bundan tiksinir sosyete.
Onegin sararıp soluyor:
Ya ilgisiz, ya çok gaddar;
İşin içinde bir iş var,
Belki vereme tutuluyor.
Doktor tedavi olmaya,
Gitsin diyor *ılıcaya.*

XXXII

O, kaplıcaya gitmez, niye,
Kafası ölümle meşgul,
Bizim Tatyana'nın ise
Umurunda bile değil.
Onegin inatçıdır, kaçmak
İstemiyor, umuyor ancak;
Sağlıklıdan daha cesur
Bir hastadır, tutkuludur,
Mektup yazıyor Prenses'e.
Belli olsa da sonucu,
Vardır azıcık umudu,
Kulak verdi kalpteki sese,
Dayanılması çok zordu,
Mektup şunları diyordu:

Farkındayım: bir hakaret
Sizce sırrın açıklanması,
Bir küçümseyiş, acınası,
Mağrur bakıştan ibaret!
Dileğim ne? Amacım nedir?
Gönlümü açarsam size?
Öfke dolu eğlencenize
Bu tavrım bir vesiledir!

Ve sizinle karşılaşarak,
Sizde şefkat görüp şaşarak,
Cesurca davranamadım:
Vazgeçtim alışkanlığımdan;
Sıkıcı özgürlük aşkımdan
Ödün veren olamadım.
Bir şey daha ayırdı bizi...
Pisi pisine öldü Lenskiy...
Kalbime hoş gelen her şeyden
Kendimi geri çektim ben,
Herkese yabancı ve uzak,
Mutluluk yerine, Tanrı'm,
Huzurlu ve özgür olmak!
Ben nasıl yanmış, yanılmışım...

Hayır, her an sizi görmek,
Ve izlemek sizi her yerde,
Âşık gözle size ermek
Göz kırpma, gülümseyişlerde,
Hep sizi dinlemek, bilmek
Yetkinliğinizi hoş tutup,
Önünüzde taş kesilmek,
Sararıp solmak...ne mutluluk!

Ve mahrumum: sizin için
Sürünüyorum mayın gibi;
Değeri var günün, saatin;
Kaderin sunduğu günleri
Hep tüketiyorum nâçar.
Öyle ağır yük ki onlar,
Takvime bağlanmış hayatım;
Bu uzasın diye belki,
Sabah emin olmam lâzım,
Ki gündüz göreyim sizi...

Ben korkuyorum: yalvarırken
Sert bakışınız görür belki
Kurnazlıkların şölenini,
Siteminizi duyarım ben.
Ah, bilseniz ne korkunçtur bu,
Aşk hırsıyla çilelenmek,
Yanıp tutuşmak ve sağduyu
İle heyecanı yenmek;
Ve dizinize kapanmayı
Düşünmek, hıçkıra hıçkıra
Ağlamak, elbette her şeyi
İtiraf etmek o sıra.
Bunun yerine yalancıktan
Soğuk konuşmak, hor bakmak,
Konuşurken çaktırmadan
Neşeli bir bakış fırlatmak!..

Ama n'eylersin ki, bende
Böyle bir güç yok, biliyorum;
Karar alındı: ferman sizde,
Kadere teslim oluyorum.

XXXIII

Cevap yok. Ve bir mektup daha.
İkinciye, üçüncüye
Yok cevap. Bir toplantıya
Gitti; içeri girince...
Önüne çıktı. Kaşlar çatık!
Onu görmüyor. Tek sözcük yok;
Vah, vah! Nasıl kuşatılmış
Soğuğu ile kara kış!
Tutmaya gösteriyor gayret
O dudaklar bir öfkeyi!
Onegin gördü bir şeyi:
Nerde nerde kaygı, merhamet?
Nerde gözden akan yaşlar?
Yok! Ancak hiddet izi var...

XXXIV

Belki, bir korkuya kapılıp,
Sosyete duymasın, eşi
Bilmesin diye yaramazlık
Ve garip tesadüfleri...
Bizim Onegin'in işleri,
Kaosa düştüğünden beri
Lânet ediyor, gidiyor,
Sosyeteden geçtim, diyor.
Çalışma odasında bazan
Hatırlıyor o her günü,
Duyduğu Rus kederini,
Ve koşuşunu arkasından,
Yakalayışını bir de,
Sıkıştırıp bir köşeye.

XXXV

Ve okumaya tâlim eder.
Okuduğu Gibbon, Rousseau,
Manzoni, Chamfort, Herder,
Mademe de Staël, Tissot,
Kuşkucu Bell de sarar onu,
Fontenelle'in yapıtlarını,
Bazı Rus eserlerini,
Reddetmeden hiçbirini.
Almanakları, dergileri,
Eğitici bültenleri,
Şimdi bana sövenleri,
Ve ayrıca madrigalleri.
Bana yazılanlar da var:
E sempre bene, ey baylar.

XXXVI

Ne? Gözü okuyordu, ama
Uzaktaydı düşüncesi;
Hayâl, arzu ve acı duyma,
Oydu bütün endişesi.
Orda basılı sözler vardı
Ve gönül gözüyle okurdu
Öbür dizeleri. Onlar
Bir derinlik taşırdılar.
Gizli efsaneleriydiler
Kalbin ve geçmiş yılların,
Sereserpe rüyaların,
Tehdit, yorum ve öngörüler,
Bir masalın can damarı
Veya genç kız mektupları.

XXXVII

Yavaşça rüyasına dalar
Duygunun ve düşüncenin,
Önündeyse hayal gücü var,
İskambildeki her rengin.
Bir bakıyor: erimiş karda,
Sanki uyuyor gece yerde,
Hareketsiz delikanlı.
Ses: "Vuruldu. Değil canlı."
Bir bakıyor: eski düşmanları,
İftiracılar, korkaklar,
Ve ihanet eden kızlar,
Bir de hor görülen dostları,
Köy evi, ve pencerede
O oturuyor... orada!..

XXXVIII

Neredeyse çıldıracaktı,
Artık çok alıştım, derdi.
Besbelli şair olacaktı.
İtirafım: lütfederdi!
Kesindir: telkin gücü ile
Rus şi'rinin işleyişine
Nerdeyse erişecek. Kim?
Geri zekâlı öğrencim!
Nasıl benzerdi şaire o,
Tek başına kaldığında,
Ocak ateş aldığında,
Benedetta veya *İdol mio*
Söylediğinde peş peşe
Düşer dergi, pabuç ateşe.

XXXIX

Günler geçiyor; iz kalmadı,
Bak geliyor kışın sonu;
Ölmedi, şair de olmadı,
Yitirmedi hiç aklını.
Bahar canlandırıyor onu:
İçe dönük odalarını.
Ve bir dağ faresi gibi,
Ocak ve penceresini
Bırakıp gidiyor erkenden,
Kızakla Neva'da uçuyor.
Güneş buzlardan geçiyor
O mavi kızak izlerinden;
Erir sokakta kirli kar.
Üzerinde hızla koşar

XL

Onegin, nereye? Önceden
Farkettiniz, ne diyeyim:
Tatyana'ya koştu hemen,
Benim değişmez enayim.
O yürüyor bir ceset gibi.
Verandada yok bir tek kişi.
Salona; dosdoğru: hiç kimse.
Kapıyı açtı, peki ne
Dehşete düşürüyor onu?
Prenses orada, yalnız
Duruyor. Sanki rahatsız,
Mektup okuyor, gözyaşını
Döküyor bir nehir gibi,
Yüzünde tutup elini.

XLI

Kim onun çektiği acıyı
Böyle hızlı okumazdı!
Kim eski, zavallı Tanya'yı
Prenses'te tanımazdı!
Duyup pişmanca bir kasveti,
Dizine kapandı Yevgeniy;
Tanya suskun, can yakıyor
Ve Yevgeniy'e bakıyor
Şaşkın değil, öfkeli değil...
Onunsa sönmüş bakışı,
Sitemi, güç davranışı,
Anlaşılır şeylerdi tekmil.
Kız, anıların kalbinde,
Yeniden canlandı onda.

XLII

Gözünü ayırmıyor bir an,
Aslâ kaldırmıyor onu,
Çekmiyor susuz dudağından
Duygusuzlaşmış elini...
Ve, neyin düşünü kuruyor?
Sessizlik bir süre sürüyor,
Yavaşça konuştu, şöyle:
"Yeter, Onegin. Belki de
İtirafım üzecek sizi.
Hatırlayın o saatte
Kader nasıl bir bahçede
Karşı karşıya koydu bizi,
Boyun eğip ders aldım ve
Bugün artık sıra bende.

XLIII

Onegin, belki o günlerde
İyiydim ve huzurluydum,
Seviyordum, söylesenize
Kalbinizde neyi buldum?
Sadece sertlik. Söyle neydi,
Yepyeni bir şey değil miydi
Bu kızın aşkı, gerçekten?
Tanrı'm, kanım donuyor, ben
O soğuk bakışı düşündükçe
Ve o vaazı.. Ama siz
Bir soyluluk gösterdiniz,
Suçlamak: o nasıl kelime,
Haklıydınız, elbette siz,
Minnettarım, bilesiniz...

XLIV

Hem doğru değil mi? bir çölde
Söylentilerden çok uzak,
Beğenmediniz...Şimdi niye
İzliyorsunuz koşarak?
Ah, nasıl farkettiniz beni?
Burda boy göstermek için mi,
Mecbur oldum diye mi ben;
Paramdan, zenginliğimden,
Kocam harpte sakatlanıp da
Çar'a sığındı, ondan mı,
Rezil rüsvâ olmaktan mı?
Herkes duysun diye mi yoksa,
Size sosyetede her an
Kazandırsın diye mi şan?

XLV

Ağlıyorum... unutmadınızsa
Bugüne dek Tanya'nızı,
Bilin: sitem oklarınızla
O soğuk konuşmanızı,
İstencime kalsaydı şâyet,
Seçerdim tutku yerine elbet,
Mektup, gözyaşı yerine.
Çocuk düşlerime, bir de
Acımayı pek severdiniz,
Onu verdiniz yaşıma...
Ya şimdi? Yanıbaşıma
Nedir sizi getiren o giz?
Ah, sizin gibi birisi,
Olmaz duygunun kölesi?!

XLVI

Onegin, bence bu tantana,
Zor hayatın yaldızıdır.
Ünüm sosyete tufanında,
Moda evim, gecem nedir?
Şimdi severek verirdim bu
Balonun bütün çaputunu,
Yaldızı, dumanı, ona,
Ben bir tek kitap rafına,
Bahçe için, evimiz için,
Olsun diye bize mesken,
Sizi gördüğüm için ben,
Garip mezar yerimiz için,
Oradaki haç ve dallar,
Dadımı mezarda kollar...

XLVII

Mutluluk olanaklıydı ve
Öylesine yakın! Yazgım
Karara bağlandı. Belki de
Dikkatsizlik, uzak davrandım:
Yalvar-yakar gözyaşlarıyla
Dua etti annem; Tanya'ya
Her türlü yazgı eşitti...
Ben evlendim, her şey bitti.
Yalvarırım, vazgeçin bundan,
Bilirim kalp neye yarar:
Sizde gurur, şeref, şan var.
Sizi sevdim, kim der ki yalan?
Verdiler bir başkasına,
Bağlı kalacağım ona.

XLVIII

Gitti. Yevgeniy kaldı orda,
Ve yıldırım onu buldu.
Hangi duygu fırtınasına
Şimdi kalbiyle tutuldu!
Ne ki mahmuz sesi duyuldu,
Ve Tatyana'nın eşi geldi.
Kahramanımızı hemen,
Öfkeli bir ânındayken
Okurum, bırakıp tüyelim,
Görmeyelim hiçbir zaman...
Uzun süre aynı yoldan
Gidip, bizbize kutlayalım
Kıyı gördük diye. Hurra!.
Böyle olsun, ne var bunda!

XLIX

Kim olursan ol, okuyucum,
Etmek istesem de vedâ,
İster düşmanım, ister dostum.
Affet. Ardımdan gel, ara,
Özensiz dizeler var mı,
Onlar isyancı anılar mı,
Çalışıp da dinlenmeyi,
Canlı tabloyu, iğneyi,
Dilbilgisi yanlışlarını,
İnşallah sen bu eserde,
Eğlenmek, düş kurmak ve
Dergide yermek için onu,
Bir şey bulursun, ha gayret,
Ayrılalım artık, affet!

L

Sen de affet, tuhaf yoldaşım,
Büyük idealim, sen de,
Canlı, sürekli âhım şâhım
Olmayan emeğim sen de.
Şair, imrenecek ne varsa,
Sizinle bildi fırtınada
Hayatın ne olduğunu
Ve sözün mutluluğunu,
Genç Tatyana'yla Onegin'in
İlk defa puslu rüyamda
Geldiklerinden bu yana.
Uzaklığını özgür romanın
Büyüleyici bir faldan
Farketmiyordum o zaman.

LI

Ne var ki, ilk dizelerimi
Okurken dost meclisinde...
Kimi yok, uzaklarda kimi,
Sadî'nin dediği günde.
Onegin, onlarsız çizildi.
Tatyana'nın imgesi oldu
Hadsiz hesapsız kadın, ve...
Kurban oldular kadere!
Mest olur hayat bayramını
Bırakan kişi, çok erken,
Kadehini devirmeden.
Okumadan hayat romanını
Onegin'le nasılsam ben,
Ona vedâ edebilen.

SON

Ek:

Dostoyevski'nin Puşkin Konuşması (1880)

Puşkin Üzerine Konuşma*

Dostoyevski

Puşkin olağanüstü bir olaydır; belki de Rus bilincine özgü, eşi görülmedik bir olaydır demişti Gogol. Bana kalırsa, aynı zamanda, bize gelecekten bir haberdi. Evet, biz Rusların arasına tıpkı bir peygamber gibi geldi. Petro'nun devrimleri üzerinden koca bir yüzyıl geçmişti, kendi gerçek benliğimizi yeni yeni kavramaya başlamıştık. Puşkin'in gelişi önümüzdeki karanlık yola yeni bir ışık saçtı, bize yardımcı oldu. Bu anlamda Puşkin bize gelecekten haber getiren peygamberimizdir.

Büyük şairimizin çalışma süresi üç evreye bölünebilir bence. Şimdi burada bir edebiyat eleştirmeni gibi konuşacak değilim. Puşkin'in yaratıcı çabası şu anda çok başka bir yönden ilgimi çekiyor. Puşkin bizim için ne bakımlardan önemlidir, niye bir peygamberdi, kendi anlayışıma göre ortaya koymak, ayrıca peygamberliğe verdiğim anlamı belirtmek istiyorum. Yalnız şunu da söyleyelim ki Puşkin'in yaratıcı evrelerini birbirinden öyle keskin çizgilerle ayıramayız.

Mesela, bana kalsa, *Yevgeni Onegin*'in başlangıç bölümleri ilk evrenin özelliklerini taşır derim ama sonu ikinci evrenin ürünüdür: Ardından koştuğu ülküleri

* Bu yazı Tektaş Ağaoğlu tarafından İngilizce'den çevrilmiştir. Bkz. Dostoyevski, *Puşkin Konuşması*, Çev. Tektaş Ağaoğlu, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009.

artık anayurdunda bulmaya başlamıştır Puşkin; ulusunun, halkının emelleri onun da emelleridir; geleceği sezen, sevgiyle dolup taşan yüreğinin bütün içtenliğiyle onlara bağlanmıştır. Derler ki Puşkin gençliğinde Parny, Andre Chenier ve hele Byron gibi Avrupa şairlerine öykündü. Şüphesiz Avrupa şairlerinin Puşkin'in dehasının gelişmesine büyük etkileri oldu, bütün hayatı boyunca sürdü bu etki. Ne ki ilk yazdığı şiirlerde bile Puşkin, Avrupa şiirine öykünmeyi çok aşmıştı. Dehasının olağanüstü kişiselliği daha ilk eserlerinde belli olmuştu. "Çingeneler" şiirinde dile getirdiği gerçek acının, o bilinç derinliğinin bir eşine ondan bundan aparılma eserlerde rastlayamazsınız. Ben *Çingeneler*'i bütünüyle Puşkin'in ilk evresinin eseri sayıyorum. Bu şiir bir öykünmeden başka bir şey olmasaydı öylesine taşkın bir yaratıcı güçten böylesine nasibini almış olur muydu? Şiirin kahramanı Aleko'da köklü, derin, tam olarak Rusça bir düşünce dile getirilmektedir. Aynı düşünce sonradan *Onegin*'de uyumlu ve dört başı mamur bir kılığa bürünmüş olarak yeniden kendini gösterecek, Aleko o acayip kılığından bir hayli sıyrılıp elle tutulur, gözle görülür, akla yatkın bir kişi olarak yine karşımıza çıkacaktır. Puşkin kendi ülkesinde avare olmuş dertli kişinin macerasını daha ilk başta eşine az rastlanır bir deha gücüyle işlemişti. Aleko tarihin yükü altında acı çeken Rus'un ta kendisidir. Halktan kendini ayırmış bir toplum katının içinde böyle birden boy göstermesi tarihin zoruyla oldu. Onun için gerçeğe tıpatıp uyan bir tiptir Aleko, nice yıllardır Rus topraklarında kök salmış ölümsüz bir tip. Bu yersiz yurtsuz Rus aylakları bugün de avare dolaşıp duruyorlar. Yok olmaları daha çok zaman alacak. Bugün Çingenelerin ilkel yaşayışlarında kendi evrensel ülkülerine ipucu aramak için Çingene obalarına koşuşmuyorlar belki; bizim Rus aydınlarının ne idüğü belirsiz, gereksiz hayatından illallah deyip

acılarını unutmak için doğanın koynuna kaçmıyorlar ama tutup sosyalizme bel bağlıyorlar, (sosyalizm yoktu henüz, Aleko'nun zamanında) yüreklerinde yeni bir inançla yeni bir ufka doğru koşuyorlar; vardıkları yerde canla başla çalışıyorlar. Bir yandan da, tıpkı Aleko gibi, hayatlarını adadıkları hayalperest uğraşların onları amaçlarına ulaştıracağına, çabalarıyla yalnız kendilerini değil, bütün insanlığı mutluluğa erdireceklerine inanıyorlar. Rus aylağı, bütün insanlık mutluluğa ermedikçe kendi gönlünde huzura kavuşamaz. Rus aylağı bundan daha azıyla yetinemez, hiç değilse iş daha kuram katında kaldığı sürece. İşte bu, başka çağlarda yine karşımıza çıkacak olan aynı Rus kişisidir. Dediğim gibi, Petro'nun büyük devrimlerinden sonra gelen ikinci yüzyılın başında, halktan köklerini koparmış bir aydın toplumun içinde doğdu. Evet, şimdi olduğu gibi Puşkin'in zamanında da aydın Ruslar'ın büyük çoğunluğu devlet kapısında memurdu; demiryollarına, bankalara kapılanmışlardı; hayatlarını olur olmaz işlerle kazanırlardı. Kimi de kendini bilime vermişti: İkide bir aydın topluluklar karşısında yüksekten konuşmayı iş sayardı. Hayatları düzenli, rahat, patırtısızdı. Aylıklarını alırlar, pokerlerini oynarlardı. Hiçbirinin gönlünden Çingene obalarına filan kaçıp gitme özlemi geçmezdi. Bugün de Çingene obalarının yerini tutacak, çağımıza daha uygun yerlere kaçmayı pek düşünmezler. Olsa olsa liberalcilik oynamayı seçerler. Avrupa sosyalizminden bir nebze bulaşmıştır bu liberalliğe. O da, üstüne, biraz Ruslaşmış, yumuşamış bir sosyalizm! Oysa, gerçekte, bir zaman meselesidir bu; ya biri daha henüz tedirgin olmaya başlamışken bir başkası çoktan kendini sürgüsü çekilmiş bir kapının önünde bulup kafasını tahtalara çarpmışsa? İşte giderek hepsinin sonu buna varacaktır, eğer kibirlerini yenip halka yoldaş olmayı bilmezlerse! Diyelim ki hepsinin kaderi bu değil. O zaman iş "seçkin-

ler"e kalıyor; geri kalan muazzam çoğunluk hiç huzura kavuşmayacaksa, yalnız onda biri tedirgin olsun daha iyi. Tabii Aleko gönlündeki acıyı henüz doğru dürüst dile getiremiyor. Mesele oldukça soyut onun için. Doğayı özlüyor, o kadar; yüksek sosyeteye hınç duyuyor; gönlünde bütün insanlığı kapsayan emeller besliyor. İnsanlığın bir yerde izini yitirdiği, kendisinin ne yapsa ele geçiremediği bir gerçeğin ardından yas tutuyor. Nerededir bu gerçek? Nerede, nasıl ortaya çıkar? Ne zaman elden gitti? Bilmiyor tabii bunların hiçbirini, ama yine de bunalıyor. Sonra şu da var: Hayallerine düşkün, sabırsız kişi kurtuluş yolunu her şeyden çok dış görünüşe yakın olaylarda arar. Tabii ya! Gerçek kendi dışında bir yerde demek ki... Belki bir başka Avrupa ülkesinde, Avrupa milletlerinin sağlam köklere bağlı, tarihin içinden çıkıp gelmiş siyasal düzeninde, Avrupa'nın çoktan durmuş, oturmuş toplum ve hayat örgüsünde. Böyle bir adam gerçeğin ilkin kendi içinde belireceğini hiçbir zaman anlamayacaktır. Nasıl anlasın? Koca bir yüzyıl boyunca kendi yurdunda kendini bilmeden yaşamış. Çalışmayı unutmuş. Gerçek kültürden yoksun kalmış. Kafes ardında yetişmiş görgüsüz bir genç kızdan farkı ne ki? Rus aydın toplumunun kendi içinde bölündüğü bilmem kaç katın hangisinden çıkıp gelmişse, o katın şanına uygun birtakım görevler görmüş hayatı boyunca: İpe sapa gelmez, ne işe yaradığı bilinmez görevler. Kökünden kopmuş, oradan oraya sürüklenip duran bir ot parçası şimdi şu sıra, başka ne ki? Bunun ağırlığını duymuyor mu, acısını çekmiyor mu dersiniz? Hem de nasıl? Olur a belki de soylu soplu bir aileden gelmedir, belki köleleri bile vardır. Soylu kişinin dilediği gibi yaşama özgürlüğünden niye yararlanmasın; niye heveslerine boyun eğmesin, "yasadışı" yaşayan adamların cazibesine kapılıp bir Çingene obasında ayı oynatmaya başlamasın? Tabii gönlünü boğan huzursuzluktan onu

ancak bir kadın kurtarır, şairlerden birinin dediği gibi "vahşi bir kadın!.." Onun için Aleko kolay yoldan bulduğu derin bir inançla kendini Zemfira'nın kollarına atar. "İşte kurtuluş yolu benim için; burada, ancak burada bulabilirim mutluluğu. Medeniyetin, yasaların ötesinde doğa ile koyun koyuna yaşayan bu insanların arasında." Peki sonu? İlkel doğanın gerekleriyle ilk karşılaştığı anda dayanamaz, elini kana bular. Zavallı düş budalası, evrensel sevgi ne kelime, Çingenelere bile yaranmanın yolunu kestiremez, cascavlak ortada kalır. Çingeneler de aralarından sepetlerler onu. İntikam almaya bakmadan, kin gütmeden, gösterişe sapmadan. Ağırbaşlılıkla.

Bırak bizi git, ey mağrur kişi,
Biz vahşi, yasasız adamlarız.
Ne işkence gelir elimizden
*Ne kimseyi cezalandırırız.**

Tabii bunlar hep hayal. Hayal ama mağrur kişi bütün keskin çizgileriyle gözümüzün önünde yaşıyor. Gerçektir. Bu tipi ilk yakalayan, Puşkin oldu. Bunu hatırdan çıkarmamalıyız. Hoşuna gitmeyen bir şey görmeye görsün, zulme ve işkenceye başvurmaktan kendini alamaz mağrur kişi; ne yapıp edip uğradığı haksızlığın cezasını ödetecektir. Ya da, daha iyisi, toplumun bilmem kaçıncı katından geldiğini hatırlayacak, işkence için, adam cezalandırmak için fırsat kollayan yasayı yardıma çağıracaktır. Yeter ki ona karşı işlenen suçun intikamı alınsın. Yok, hayır! Bir deha eseri olan bu şiir bir öykünmedir diyemeyiz. Tam bu noktada meselenin, "kahrolasıca mesele"nin çözüm yolu, halkın inancı ve adalet duygusu yönünde kendini gösteriyor. "Eğ başını önüne, mağrur kişi, ilkin gururunu ayaklar altına al! Eğ başını

* Konuşma metni içinde geçen şiirlerde çevirmenin çevirisi korunmuştur. (y.h.n.)

önüne, tembel adam, ilkin kendi yurdunda çalışmaya bak!" Halkın hikmetine, adalet anlayışına uyan çözüm yolu budur. "Gerçek dışarıda değil, sendedir. Kendini kolla, kendini bul, kendi önünde eğil, kendine üstün gel, gerçeği göreceksin. Bu gerçek ne eşyada ne senin dışında ne de başka ülkelerdedir: İlkin, kendi kendine ettiğindedir. Kendini yener, kendi önünde eğilebilirsen düşünde görmediğin kadar özgür olacaksın; büyük bir işe başlayacaksın, başkalarını hür kılacaksın, çevrende hep mutluluk göreceksin. Hayatın gerçekten yaşanmış olacak, sonunda da milletini, milletinin kutsal gerçeğini anlayacaksın. İnsanlık sevgisi, kardeşlik ülküsü ne Çingenelerde ne de başka bir yerdedir. Sen ilkin evrensel sevginin adamı olduğunu göster. Kinci ve mağrur olma. Sanma ki hayat sana karşılıksız sunulmuş bir armağandır."

Bu çözüm yolu Puşkin'in şiirinde de beliriyor.

Aynı düşünce *Yevgeni Onegin*'de daha da büyük bir açıklıkla belirtilmektedir.

Onegin hayallerle oynayan bir şiir değil, gerçekçi bir gözle yazılmış, ayağı yere sapasağlam basan bir eserdir. Bu şiirin gerçek Rus hayatını dile getiren yaratıcı gücüne, eserin sanatsal mükemmelliğine Puşkin'den önce kimse ulaşamamıştı, belki ondan sonra da kimse ulaşamadı.

Onegin Petersburglu'dur. Başka türlü olamazdı ki! Şiir için gerekli bu. Kahramanının gerçeğe en uygun yanlarından biri olan bu özelliğe şair gözlerini yumamazdı. Bir daha söyleyeyim: Onegin Aleko'nun ta kendisidir, hele şiirin ortalarında acı içerisinde haykırırken:

Tula mal müdürü gibi
Niye ben de inmeli değilim?

Ama şiirin başlarında henüz yarı yarıya bir züppe, bir dünya adamıdır. Hayal kırıklığına uğrayıp tepe tak-

lak umutsuzluk kuyusuna yuvarlanacak kadar yaşamamıştır ama daha şimdiden:

Gizli bıkkınlığın o süreğen şeytanı

bela kesilmiştir başına.

Kendi anayurdunun göbeğinde, uzak köşelerde yaban çevrelere düşmüş bir sürgündür Onegin. Ne yapacağını bilemez bir türlü, ne aradığını ancak belli belirsiz sezmektedir. Yurdunu ve yabancı toprakları gezerken nereye gitse kendini yabancılarla çevrili görür, hatta kendi kendisine de yabancı olduğunu anlar. Yurdunu sever, ama yurduna güveni yoktur. Milli emellerden söz edildiğini duymuştur ama hiçbirine inanmaz. İnandığı tek şey, kendi yurdunda hiçbir şey yapılamayacağıdır. Bir şey yapılabileceğine inananları da -bunların sayısı o zaman da bugünkü kadar azdı- küçük görür, hatta bir yerde acır öylelerine. Lenski'yi de can sıkıntısından öldürmüştü. Evrensel bir ülkü ardında koşmanın doğurduğu can sıkıntısıydı bu. Tıpkı bizim halimize benziyor.

Tatyana öyle mi ya? Tatyana'nın çok daha güçlü bir kişiliği var. Kökleri sağlam Tatyana'nın. Kaç Onegin'i cebinden çıkarır, öylesine derin, öylesine akıllı. Kendi soylu içgüdüsüyle gerçeğin nerede yattığını, ne olduğunu çoktan sezmiştir. Puşkin şiirine Onegin değil, Tatyana adını vermeliydi. Hiç çekinmeden söyleyebiliriz, şiirin gerçek kahramanı Tatyana'dır. Tatyana olumlu bir tip, olumlu ve güzel bir tip. Tam anlamıyla Rus kadını. Şair, eserinde dile getirmek istediği düşünceyi Tatyana ile Onegin arasındaki son karşılaşmayı anlatan ünlü sahnede genç kadının ağzından anlatır. Diyebiliriz ki, o zamandan beri edebiyatımızda Rus kadınını böylesine olumlu, böylesine güzel görmedik. Turgenyev'in *Asilzade Yuvası*'ndaki Liza, belki... Fakat kıyı bucak bir köşede Tatyana ile ilk karşılaştığında Onegin bu temiz yüzlü,

içten, önceleri utangaç olan kızı hiç anlamadı. Çünkü halkı kendinden aşağı görmeye alışmıştı. Kızcağızın benliğinde saklı duran bütünlüğü, mükemmelliği göremedi; belki sahiden sandı ki genç kız ileride varacağı olgunluk yolunda daha ilk adımlarını atmaktadır, bir çeşit tomurcuk, bir oğulcuktur. Bir düşünün, Tatyana bir oğulcuk, ha? Onegin'e yazdığı o mektuptan sonra! Şiirde bir oğulcuk arayacaksak, Onegin'den âlâsı mı olur? Onegin Tatyana'yı anlamıyor, insan ruhu nedir bilmiyor ki! Bütün hayatı boyunca soyut bir düzlemde yaşadı; hayal peşinde koşmaktan, aylaklıktan kurtulamadı. Üstelik Tatyana'yı sonradan Petersburg'da dillere destan bir hanımefendi olduğu zaman da anlamadı. Tatyana'ya yolladığı mektupta "onun eriştiği mertebenin yüceliğini gönlünde çoktan sezmiş" olduğunu söylüyor ama boş laf bunlar. Onegin, Tatyana'yı hiçbir zaman anlamamış, değerini vermemiştir. Aralarındaki sevginin trajik yanı da budur... Ne ki Tatyana'yı köyde ilk gördüğü sırada Childe Harold ya da, olur a, Lord Byron kendisi İngiltere'den çıkagelseydi, Tatyana'nın o ürkek, gösterişsiz güzelliğini görüp Onegin'i uyarsaydı hemen orada hayranlıktan dizlerinin bağı çözülmez miydi Onegin'in? Evrensel acının pençesinde oradan oraya koşturup duranlar işte bazen böylesine köle ruhlu oluyorlar! Fakat nerede Onegin'de o göz? Evrensel sevgi ardında onca yıl pabuç tüketen bey oğlu önce kızcağızı karşısına alıp bir güzel diskur çeker, sonra da şerefli bir adam gibi davranmanın gönül rahatlığı içinde alır başını gider. Evrensel acı hâlâ yüreğini dağlamaktadır; budalaca bir kızgınlık anında döktüğü arkadaş kanı eline bulaşmıştır. Bundan böyle anayurdunun bir ucundan öbür ucuna aylak aylak dolaşacak, bir kerecik olsun gözleri Tatyana'yı görmeyecektir. Kanlı canlıdır daha; kabına sığamaz, haykırır:

Daha gencim, hayat güçlü kuvvetli damanmda.
Ya beni bekleyen ne? Hep acı, yine acı, yine acı!

Tatyana, Onegin'in bu halini çok iyi biliyor. İlk gördüğü andan beri gözünü kamaştıran, fakat neyin nesi olduğunu bir türlü anlayamadığı adamın evine gelişi, hikâyede ölümsüz mısralarla anlatılır. Mısraların eşsiz sanatsal güzelliğinden, derin anlamlarından söz etmek istemiyorum şimdi. Tatyana, Onegin'in çalışma odasında. Kitaplarını, eşyalarını gözden geçiriyor. Onlara bakıp Onegin'in kişiliğini anlamaya, kafasında çöreklenen sır düğümünü çözmeye uğraşıyor. Bir ara olduğu yerde taş kesilir, sırrın çözüldüğünü haber veren bir önsezi ile kendi kendine mırıldanır:

Boş bir hayal olmasın sakın?

Evet, Tatyana bunu ancak böyle yarım ağız açığa vurabilirdi. İlk baştan Onegin'in ne mal olduğunu anlamıştı çünkü. Çok sonraları Petersburg'da yeniden karşılaştıklarında artık onu gayet iyi tanıyordu. Kim demiş saray hayatı, sosyete hayatı Tatyana'yı bozdu diye! Kim demiş, biraz da gözde bir hanımefendi olduğu için, yeni fikirlere kapıldığı için Onegin'e sırt çevirdi diye! Doğru değil bu. Tatyana yine eski Tanya, köylerin, kırların Tanya'sı. Şımardı mı? Hayır! Petersburg sosyetesinin göz alıcı hayatı gönlünü boğmakta, onu binbir acıyla kıvrandırmaktadır. Sosyete hanımı olmaktan nefret ediyor. Tatyana'yı başka gözle görenler Puşkin'in ne demek istediğini anlamayanlardır. Tatyana açık konuşuyor Onegin'le:

Bir başkasına bağlandım, ölene dek
Ona sadık kalmam gerek.

O anda Tatyana Rus kadınının ta kendisidir. Bu sözleri söylemekle hayatının doruğuna eriyor, şiirin dokunduğu gerçekleri dile getiriyor. Onun dini inançları, evliliğin kutsallığına inancı üzerine tek kelime söylemeyi gereksiz sayarım. Peki niye Onegin'le kaçıp gitmedi? Kendi ağzıyla ona, "Seni seviyorum," dememiş miydi? Bir Rus kadını olduğu için güneyli bir kadın ya da bir Fransız kadını gibi hayatta cüretkâr bir adım atmayı beceremediğinden mi? Haysiyetinden, parasından, toplum içindeki yerinden, anlamsız fazilet iddialarından vazgeçmeye gücü yetmediğinden mi? Hayır! Rus kadını inandığı şeyden gözünü esirgemez. Tatyana'nın bütün hayatı bunu doğrulayan bir hikâyedir. "Bir başkasına bağlı şimdi; ölene dek ona sadık kalacak." Kime sadık kalacak? Neye sadık kalacak? Dünya bir araya gelse sevemeyeceği, anası yaşlı gözlerle önünde diz çöküp yalvar yakar olmasaydı dünyada evlenmeyeceği o paşa eskisine mi? Yaralı yüreğinde bütün umut kıvılcımları söndü mü yoksa? Ağır bir umutsuzluk tortusundan başka bir şey kalmadı mı gönlünde? Evet, Tatyana o paşaya, yani kocasına, onu seven, onu sayan, onunla övünen dürüst insana hainlik etmemeye kararlıdır. Anası önünde dize gelip yalvardı yalvarmasına ama kararı veren kendisiydi. Kocasının sadık eşi olmaya söz veren oydu, Tatyana'ydı. Başka çıkar yol bulamadığı için evlendiği adam ne olursa olsun şimdi kocasıydı. Atacağı yanlış bir adım kocasının onurunu ayaklar altına alacak, adamcağızı yerin dibine batırıp sonunda öldürecekti. Bir başkasının kara günleri üzerine mutlu bir hayat kurabilir mi? Mutluluğu doğuran yalnız sevginin insana tattırdığı hazlar değildir; aynı zamanda gönlün huzura kavuşmasıdır. Ardında şerefsiz, merhametsiz, insanlığa uymaz bir davranışın hatırası yatan gönül, nasıl kendi kendinden hoşnut olabilir? İnsanın kendi mutluluğu için kaçıp gitmesi yeter mi insanın mutlu ol-

masına? Ne biçim mutluluktur o ki bir başkasını mutsuz kılmadan var olamıyor? Diyelim ki bütün insanlığı sevindirecek, bütün insanları barışa, esenliğe kavuşturacak bir amaç ardında koşmaktasınız. Diyelim ki bu amaca ulaşabilmek için tek bir insanı işkenceler içinde öldürmek gerekli, hatta kaçınılmaz bir şarttır. Büyük bir insan; mesela bir Shakespeare olmasın bu adam, alelade namuslu ihtiyarın biri olsun; körükörüne inandığı, pek öyle derinden tanımadığı, fakat sevip saydığı, başının tacı ettiği, yanında yaşamaktan sevinç duyduğu genç bir kadının kocası olsun. Bütün yapacağınız bu adamı rezil etmek, yerin dibine batırmak, işkencelere salmaktır. Adamın ayaklar altına alınan onuru, sevdiğinden ayrı düşmesinin yürek acısı üzerine siz bütün insanlığın geleceğini, mutluluğunu kuracaksınız... Yapar mısınız? Buna razı olur musunuz? İşte meselenin can damarı! Diktiğiniz yapının temellerinde bu acı yattıkça, diktiğiniz yapının temellerinde önemsiz bir insanın, ama haksız yere, fütursuzca hayatı paralanmış bir insanın üzüntüsü yattıkça, yapıda oturacak olanların kendilerine sunduğunuz mutluluğu sizin elinizden almaya yanaşacaklarını aklınızdan geçirebilir misiniz? Hepsi dünyanın sonuna dek o mutluluk içinde yaşayacak olsalar bile onlardan bunu bekleyebilir misiniz? Tatyana, yüreğinin ta derinliklerinde ıstırabın dik âlâsını bilen Tatyana başka türlü davranamazdı. Hayır. Kendini bilen kişi, bir Rus, kararını şöyle verir: Mutluluktan benim nasibim olmasın. Çektiğim acı bu ihtiyarın çektiklerinin yüz katı, bin katı olsun. Kimse bilmesin, bu ihtiyar adam da bilmesin benim nelere katlandığımı. Kimseler bilmesin benim neyi göze aldığımı. Başkasını paralamakla olacaksa, ben mutluluğu istemiyorum! İşte trajedi burada. Tatyana çizginin ötesine geçemeyeceğini bilir, bunu bildiği için de Onegin'e kapıyı gösterir. Diyeceksiniz ki, Onegin de mutsuz şimdi. Tatyana birini kurtardı, öte-

kinin yüreğini paraladı. Ama bu başka mesele, belki de şiirin en önemli meselesi. Yalnız geçerken söyleyeyim: Tatyana neden Onegin'le kaçmaya yanaşmadı? Edebiyatımızda öteden beri tartışılan bir konudur bu. Onun için üzerinde bu kadar durdum. Meselenin en dikkate değer yanı, çözüm yolunun şimdiye kadar anlaşılmayıp tartışma konusu edilmiş olmasıdır. Bana kalırsa Tatyana serbest olsaydı, yaşlı kocası ölseydi de, Tatyana dul kalsaydı yine de Onegin'le kaçıp gitmezdi. Tatyana'nın kişiliğini iyi anlamamız gerek. Onegin'in nasıl bir adam olduğunu apaçık görüyor. Ezeli aylak, bir vakitler yüz vermediği kadını şimdi bambaşka bir ortamda, ulaşılmaz bir varlık gibi görmektedir. Meselenin can alıcı noktası bir bakıma bu değil mi? Ortamın yeniliği... Onegin'in umursamayıp yüzüstü bıraktığı genç kız, şimdi bütün sosyetenin sevgilisidir. Sosyete ise, bütün evrensel emellerine rağmen, Onegin'in önünde boyun eğdiği tek kuvvettir. Onun için gözleri kamaşır, genç kadının ayaklarına kapanır. İşte ne zamandır ardından koştuğum ülkü der, işte kurtuluş yolu, işte acılarımdan beni kurtaracak varlık. O zamanlar gözüm görmedi onu; "mutluluk elimi uzatsam benim olacakmış meğerse". Nasıl daha önce Aleko acılarından kurtulma yolunu Zemfira'da gördüyse, şimdi de Onegin heveskâr muhayyilesinin yeni bir dönüşüyle Tatyana'ya sarılır. Ama Tatyana anlamıyor mu bunu sanki? Ta ne zamandan beri bilmiyor mu Onegin'in bu halini? İki kere iki dört eder gibi biliyor ki Onegin karşısındaki kadını, eski günlerin alçakgönüllü Tatyana'sını sevmiyor, kendi yeni hevesini seviyor. Biliyor ki onun gözünde Tatyana, Tatyana değil, bambaşka bir varlıktır. Tatyana değil Onegin'in sevdiği; belki de kimseyi sevmiyor Onegin, kimseyi sevmeye yetecek gücü yok; ne kadar acı çekerse çeksin kimseyi sevmeye gücü yok. Sevdiği bir heves sadece; zaten kendisi bir heves Onegin'in! Bugün Tat-

yana'nın peşinden geldiğini görse, yarın hayal kırıklığına uğrayacak, gönlünün taşkınlığını alaya alacaktır. Onegin rüzgârın önünde oradan oraya savrulup duran bir ot parçasıdır. Tatyana öyle mi ya? Umutsuzluğun en koyu katında bile, hayatının paramparça olduğunu sezdiği anda bile gönlünün uzanacağı sağlam, sarsılmaz bir tutanağı var. Çocukluk hatıraları, gösterişsiz, basit hayatının ilk yıllarını yaşadığı kırlar, köyü:

Dadısının mezarı başında
Dalların ördüğü gölgelikler.

Evet, bütün bu hatıralar, geçmiş günlerin hayali... Elinde kalan en değerli şeyler şimdi bunlar. En kara umutsuzluk çukurundan bunlar kurtarıyor onu. Az değil. Çok bile. Onu kendi öz toprağına, halkına, halkının kutsal bildiklerine bağlayan sarsılmaz, parçalanmaz bir temel. Oysa Onegin? Onegin'in nesi var? Kim Onegin? Hiçbir şey! Tatyana mı gidecek Onegin'in peşinden ona acıdığı için, onu eğlendirmek için, sevgisinin sonsuz merhamet kaynağından ona bir anlık mutluluk hayali armağan etmek için?.. Tatyana mı yapacak bunu? Yarın Onegin'in kendi sevinci ile alay edeceğini şimdiden bilmiyor mu sanki? Hayır! Bunlar öyle derin, öyle sarsılmaz gönüllerdir ki, sonsuz bir acıma duygusuyla da olsa, kutsal bildiklerini öyle göz göre göre harcansın diye sunmazlar insana. Hayır. Tatyana, Onegin'in peşinden gidemezdi.

Puşkin, Onegin'de, o eşsiz, o ölümsüz şiirde katına erişilmez bir milli şair olduğunu ortaya koydu. Onun gibisi şimdiye kadar gelmemişti. Halkın tepesinde oturan bir toplum katının iç yüzünü bir anda, eşine az rastlanır bir sezgi gücüyle ve kesinlikle açığa vurdu. Önceki çağların, çağımızın Rus serserisi tipini gözler önüne serdi. Rus serserisinin gönlünde yatanı ilk sezen, tarih

içerisinde kaderini ilk izleyen, bizim kaderimizdeki yerini ilk görüp anlatan Puşkin olmuştur. Tatyana'da, bir Rus kadınının hayatında tam anlamıyla olumlunun ve güzelin gerçek örneğini yarattı. Yine bu evrenin ürünü olan başka eserlerinde ele aldığı, doğrudan Rus halkının içinden çıkıp gelen daha nice olumlu ve güzel Rus tipini işleyip bize sunan ilk Rus yazarıydı. Bu insanların güzelliği, dile getirdikleri katı, şüphe götürmez gerçekte kendini gösteriyor. Hiçbirini inkâr edemeyiz; taştan yontulma heykeller gibi dimdik ayakta dururlar. Size bir daha hatırlatmak isterim, bir edebiyat eleştirmeni gibi konuşmuyorum burada; düşüncemi açıklamak için bütün bu eserleri enine boyuna inceleyip edebi yargılara varacak değilim. Mesela o papaz mizaçlı Rus vakanüvis tipini ele alalım. Bu yüce insanın bizim için ne kadar önemli ne kadar anlamlı olduğunu göstermek için kitaplar dolusu söz az gelir. Bu tip Puşkin tarafından Rus toprağında bulundu, Puşkin'in dehasıyla yoğruldu, gösterişsiz, taşkın, şüphe kaldırmaz gönül güzelliğiyle milli benliğimize, milli bilincimize bir tanık olmak üzere bizlere sunuldu. Bizimledir artık, yaşıyor; üzerinde tartışamayız. Şairin hayal gücünün yoktan yarattığı bir varlık değil asla. Bunu siz de teslim edersiniz. Evet yaşıyor, bir gerçek; o nedenle, onu yaratan milli bilinç de yaşıyor, o da bir gerçek; bu bilincin yaşama gücü de bir gerçek. Hem gerçek hem de yüce. Puşkin'in bütün eserleri Rus benliğine, Rus benliğinin manevi gücüne inancı ile dolup taşar. İnancın olduğu yerde umut vardır, Rus insanının geleceği karşısında duyulan büyük umut.

Başarı ve iyi günler umuduyla
Korkmadan geleceğe bakarım

demişti Puşkin bir başka münasebetle. Ama bu sözleri bütün yaratıcı çabasına uygulanabilir sanırım. Ne

ondan önce ne de ondan sonra hiçbir Rus yazarı onun kadar yakından Rus halkıyla anlaşamamıştır. Yazarlarımız arasında sürüyle halk uzmanı yok mu? Var, tabii. Oldukça yetenekli kişiler, bilgili kişiler, halkı seven kişiler. Sayıları hiç de az değil. Ama bu yazarları Puşkin'le kıyaslayacak olursak görürüz ki, bir ya da ikisi dışında hepsi büyük sürü üzerine yazan "beyler"dir; bu çizgiyi aşmaz hiçbiri. En yeteneklilerinde bile, sözünü ettiğim o ikisinde bile, arada bir halka şöyle yukarıdan bakan bir tutum, bir başka hayattan, bir başka dünyadan gelme bir ışık, halkı yazarın katına çıkarıp mutlu kılma isteğini andırır bir kaygı görürsünüz. Oysa Puşkin'de doğruca halktan gelen bir şey vardır; o kadar ki, kimi zaman dünyanın en saf duygularına sürükler onu. *Ayı* hikâyesini hatırlayın. Dişi ayının öldürülüşünü ya da şu mısraları hatırlayın ne demek istediğimi anlayacaksınız:

Amcaoğlu Yahya, seninle içmeye başladık mı...

Bütün bu sanat ve sezgi hazineleri büyük şairimizin kendinden sonra gelecek olanlara, ondan sonra gelip aynı tarlayı sürecek olanlara bıraktığı nişanlardır diyebiliriz. Hatta diyebiliriz ki Puşkin hiç yaşamasaydı, Rus edebiyatı onun ardından gelen nice işinin eri yazardan yoksun kalacaktı. Hiç değilse bu yazarlar günümüzde bu kadar büyük bir başarıyla ortaya serdikleri düşüncelerini böylesine güçlü, böylesine açık seçik bir üslupla dile getiremeyeceklerdi. Puşkin'in önemi yalnız şiir, yalnız sanat alanıyla sınırlı kalmıyor. Puşkin olmasaydı kendi Rus benliğimize, Rus halkının yapabileceklerine güvenimiz, Avrupa milletleri arasında Rusya'nın geleceğine inancımız daha sonraki yazarların (hepsinin değil tabii, birkaçının) kaleminden böylesine karşı durulmaz bir güçle dile getirilebilir miydi? Puşkin'in bu alandaki

başarısı üçüncü çalışma evresini gözden geçirdiğimizde daha iyi anlaşılacaktır.

Bir kere daha söyleyeyim, bu evreler arasında kesin çizgiler aramamak gerekir. Üçüncü evrenin ürünü bazı eserlerini bile şair, sanat çalışmalarının daha başlangıcında yazmış olabilirdi. Çünkü Puşkin'in sanatçı kişiliği baştan sona bir bütündü, ilk günden bütün unsurlarını içinde taşıyan canlı bir oluştu. Dışarısı, dışarıdan aldıkları, gönlünde zaten var olanı canlandırmaktan öteye gitmedi. Ama durmadan gelişen bir oluştu bu. Geçirdiği evreleri birbirinden ayırıp tanımlayabiliriz. Her bir evrenin kendi özelliklerinin yanı sıra aralarındaki bağların canlılığı ve sürekliliği dikkatimizi çekecektir. O zaman üçüncü evreye katabileceğimiz eserlerde her şeyden çok bütün insanlığı içine alan düşüncelerin, başka milletlerin şiir anlayışının, başka milletlerin yaratıcı dehasının yansıdığını göreceğiz. Bunlardan bazısı Puşkin'in ölümünden sonra yayımlandı. Şair bu evrede neredeyse doğaüstü diyebileceğimiz, ondan önce hiçbir yerde görülmemiş, işitilmemiş bir şey sundu insanlığa. Avrupa edebiyatında ondan önce de dev gibi sanat dehalarıyla parlayan adamlar görünmüştü: Shakespeare, Cervantes, Schiller. Ama evrensel sevgi gücü Puşkin'de olduğu kadar hangisinde vardı? Puşkin bu gücünü, milletimizin bu en büyük gücünü halkla paylaşıyor. Onun için bizim milli şairimizdir. Avrupa şairlerinin en büyükleri bile bir yabancı milletin yaratıcı damarını böylesine doğrulukla bulamazdı. Tam tersi. Avrupa şairleri başka milletlere gözlerini çevirdiklerinde onları çoğunlukla kendi milletlerine benzetmişler, kendilerince anlamışlardır. Shakespeare'in İtalyanları bile birer İngilizdir. Dünyanın bütün şairleri arasında bir Puşkin'de var bu güç; başka bir milletin düşüncelerini, sezgilerini bu kadar kendinin kılabilme gücü yalnız onda var.

Faust'tan sahneleri düşünün; *Pinti Şövalye*'yi, *Yoksul Şövalye* baladını ele alın; *Don Juan*'ı bir daha okuyun. Bunların altındaki imza Puşkin'in olmasaydı nereden bilecektiniz her birini bir İspanyol'un yazmadığını? *Veba Salgınında Bayram* şiirindeki hayal gücüne başka nerede rastlayabilirsiniz? Hayal gücünün eriştiği o akıl almaz derinliklerde İngiliz dehasının kendi özbenliği yatıyor. Kahramanın veba üstüne çağırdığı o güzelim şarkıda, sonra Mari'nin şarkısında bunu apaçık görüyoruz:

Çocuklarımızın sesleriydi duyulan
Okulun avlusunda.

Bunlar sapına kadar İngiliz şarkılarıdır. Bunlar İngiliz ruhunun özlemleri, yas çağrısı, geleceğin getireceği acıları gören önsezgisidir. Şu garip mısraları hatırlayın:

O yaban vadide dolaşırken bir gün ben

Eski bir İngiliz tarikat ulusunun yazdığı mistik bir kitabın başlangıcı değil mi neredeyse bu? Olduğu gibi şiire aktarılmış. Ama sade aktarma mı? Mısraların hüzünlü, coşkun musikisinde Kuzey Protestanlığının sesi çağlıyor; dinin kalıplarına meydan okuyan gönlü inanç dolu İngiliz, bulanık, karanlık, bükülmez emellerinden şaşmayan mistik ruh, mistik muhayyilenin o yaman taşkınlığıyla bize sesleniyor. Bu garip mısraları okudukça bütün o günler gözlerinizin önünde belirir; Reformasyon'u, ilk Protestanlığın coşkun, savaşçı ruhunu, tarihi anlarsınız. Yalnız düşünce katında da değil; tepeden tırnağa silahlı tarikatçıların arasında dolaşan, onlarla birlikte ilahiler okuyan, coşkunluklarını paylaşıp onların yanı sıra gözyaşı döken, inançlarına katılan birisinizdir artık. Sonra *Kur'an'a Öykünmeler!* Bir Müs-

lüman değil mi şimdi bunları söyleyen? Evet Kur'an'ın, cihad kılıcını kuşananların sesidir bu. İnancın bütün sadeliğiyle şahlanışı! Eski Yunan ve Roma dünyası da burada. İşte *Mısır Geceleri!* Tanrılığa özenen faniler. Tanrılar gibi halkın tepesine tünemiş, halkın yaratıcı gücünü, emellerini hiçe sayıp tapınaklara kapanmış, kapalı kapılar ardında zıvanadan çıkmış insanlar. Ölümüne can sıkıntısından kurtulmak için zulmün en korkuncuna başvurarak, şehvetten medet umarak, erkeğini yiyen dişi örümceğin ihtirasıyla gönül eğlendirmeye savaşan zavallılar. Hepsi burada. Yok, hayır! İşte açıkça söylüyorum: Puşkin gibi evrensel sevgi gücü olan bir başka şair daha gelmedi. Sonra bir tek bu sevgisi değil bizim için önemli olan; o akıllara durgunluk veren derinliği, yabancı milletlerin gönlünde olup bitenleri kendi gönlünde yansıtabilme gücü de önemli. Dünya edebiyatının başka hiçbir şairinde bu olaya böylesine rastgelmiyoruz. Yalnız Puşkin'de var bu. Onun için de, dediğim gibi, Puşkin şimdiye kadar hiç görülmemiş, hiç işitilmemiş bir olaydır. Bana sorarsanız, gelecekten bir haberdir bizim için, çünkü... çünkü şiirinin milli bilince ulaşan kökleri buradan geçiyor; burada milli bilincin geleceğini seziyoruz; burada geleceğimizin milli bilincinden haberdar oluyoruz ve bir kere daha farkına varıyoruz ki geleceğin milli bilincinin kökleri bugündedir. Puşkin, tıpkı bir peygamber gibi, bunu bize haber verdi. Zaten Rus milliyetçiliğinin ardındaki güç bütün insanların birleşmesi özleminden doğan güçtür. Puşkin doğrudan doğruya halkın şairi olup gücünü halktan almaya başladığı anda bu gücün büyük geleceğini görmüş, anlamıştı. Onun için gelecekten haber getiren biridir. Onun için peygamberdir.

Sorarım size, nedir Büyük Petro'nun devrimleri bizim için? Yalnız gelecek bakımından değil, bir de şimdiye kadar olup bitenler, şimdiye kadar açığa çıkan

gerçekler açısından bakıldığında, anlamı neydi bu devrimin? Herhalde Avrupa kılık kıyafetinin, Avrupa göreneklerinin, Avrupa tekniğinin ve biliminin benimsenmesi değildi. Gelin daha yakından, daha bir kesinlikle inceleyelim bunu. Evet, büyük bir ihtimalle Petro ilkin bu dar, pratik çerçeve içerisinde işe koyuldu; fakat zaman geçip kafasındaki devrim düşüncesi geliştikçe gizli bir içgüdünün etkisi kendini göstermeye başladı. Petro gözlerini daha uzun erimli amaçlara çevirdi, çabalarını daha geniş ufuklara yöneltti. Zaten Rus halkı da devrimleri günlük kaygılarla benimsemeyi yeterli bulmamıştı. Halkı peşinden sürükleyen başka şeydi; günlük kaygılarla kıyas kaldırmayacak kadar yüksek amaçları gözeten bir önsezi. Halk daha o zamandan ilerisini görüyor, geleceğin getireceklerini bekliyordu. Bir kez daha söyleyeyim, halk bunun bilincine ermemişti daha; fakat amacının o yönde yattığını seziyor, önemini anlıyordu. Onun içindir ki gözlerimiz, hemen bütün insanların birleşmesi ülküsüne çevrildi. Düşmanlık duygusuyla yapılmadı bu. İçimizden taşan iyi niyetle, yüreğimizdeki sonsuz sevgiyle hiç ırk ayrımı gözetmeden yabancı milletlerin dehalarını bağrımıza bastık; daha ilk adımda sezgimiz bize anlayışlı davranmayı, aykırılıkları gözümüzde büyütmemeyi, hepsini hoş görüp uzlaştırma yoluna gitmeyi öğretti. Böylelikle (biz de bunun daha yeni farkına varıyorduk) büyük Aryan ailesini hep bir araya getirip kardeş kılacak bir ülküyü benimsemeye hazır ve istekli olduğumuzu gösterdik. Evet, hiç şüpheniz olmasın, Rus'un kaderi Avrupa'nın birleşmesi, bütün insanlığın birleşmesi yönünde gelişecektir. Gerçekten Rus olmak, bütün insanlarla kardeş olmaktır, evrensel insan olmaktır. Aramızdaki bütün bu Slavcılık, Batıcılık ayırımları bir yerde tarihi şartlanmaya dayanıyor, ama aslına bakarsanız birbirimizi yanlış anlamamızdan doğuyor. Gerçek bir Rus'un gözünde Avrupa'nın geleceği

Rusya'nın geleceği kadar, kendi anayurdunun geleceği kadar azizdir. Çünkü Rusya'nın kaderi evrensellik katına çıkmaktır; kılıç zoruyla değil, kardeşlik bağlarının kuvvetiyle, insanları kardeşlik ülküsü çerçevesinde birleştirme emelimizle. Petro'nun devrimlerinden bu yana tarihimizi iyi inceleyin. Avrupa milletleriyle aramızdaki ilişkilerde, hatta devletin güttüğü siyasette hep bu düşünceyle (benim bu hayalimle deyin isterseniz) karşılaşacaksınız. Rusya'nın siyaseti bu son iki yüz yıl içerisinde Avrupa'ya hizmet etmekten başka ne yapmıştır? Hatta Rusya kraldan çok kralcı oldu diyebiliriz. Bunun devlet adamlarımızın işe yaramaz oluşundan ileri geldiğini sanmıyorum. Bugün bizim gözümüzde değerinin ne olduğunu Avrupa çok iyi bilmektedir. Bir gün gelecek bizler değil ama, çocuklarımız anlayacak ki gerçekten Rus olmak demek, Avrupa'nın içine düştüğü çelişkileri ortadan kaldırmayı amaç edinmek demektir; gönlümüzdeki kardeşlik sevgisinden kuvvet alarak bütün insanların birleşmesi yolunda savaşmak demektir; belki de, nihayet, insanlık birliği ülküsünün gerçekleşeceğine, İsa'nın dediğinin olacağına, günün birinde bütün insanların el ele vereceğine inandığımızı bütün dünyaya haykırmak demektir. Ben inanıyorum bunun böyle olacağına. Biliyorum, çok iyi biliyorum ki bu sözlerime bir dolu deli saçması diyenleriniz olacak. Öyle olsun. Söyledim ya bunları, hiç pişman değilim. Söylenmesi gerekiyor çünkü. Özellikle şimdi, burada, eşsiz sanat gücüyle bu düşünceyi dünyaya salan büyük dâhiyi kutladığımız bir sırada hepsinin söylenmesi gerekiyor. Bu düşünce bundan önce de birçok kereler dile getirildi. Ben yeni bir şey söylemiyorum. Yine de böyle konuşmamı küstahlık sayanlar çıkacaktır. "Bu mu bizim kaderimiz? Bu mu bizim zavallı, ilkel yurdumuzun kaderi? Dünyaya yeni bir ülkünün tohumlarını atmak, bütün insanlar arasında bize mi düştü?"

Ekonomik başarılardan, silah gücünden, bilim gücünden söz ediyor muyum? İnsanlar arasında kardeşlik bağlarının kurulmasından söz ediyorum. Bu ülküyü gerçekleştirmek, diyorum, bütün uluslar arasında belki Rusya'nın kaderi olacaktır. Bu ülkünün izleri tarihimizdedir, yetiştirdiğimiz dehalardadır. Puşkin'in sanat dehasındadır. Yurdumuz yoksul olsun, ne zararı var? "Hazreti İsa'nın bir köle kılığında boydan boya geçip takdis ettiği" ülkedir burası, bütün yoksulluğuyla. Niye İsa'nın son sözünün bir gün gerçek katına çıkacağı umudu bizim olmasın? İsa da bir ahırda doğmamış mıydı? Dediğim gibi hiç olmazsa Puşkin örneği var önümüzde, Puşkin'in dehasının bütün insanlığı içine alan kapsamı var. Puşkin'in göğsünde kendi ulusunun yanı sıra yabancı milletlerin de yüreği çarpardı. Puşkin, hiç olmazsa sanat alanında, Rus bilincinin bu evrensel eğilimini açığa vurdu. Bizim için bu paha biçilmez bir uyarıdır. Düşüncemiz bir hayalden, bir düşten öteye varmasa bile hiç değilse Puşkin'in eserinde bu hayal, bu düş kendine sağlam temeller bulmuştur. Puşkin'in ömrü daha uzun olsaydı kim bilir daha nice coşkun, ölümsüz tipler yaratacak, Avrupalı kardeşlerimiz de Rus olmanın ne demek olduğunu anlayabileceklerdi. Şimdikinden çok daha büyük bir güçle Puşkin Avrupa'yı kendine çekecekti. Belki onlara anlatabilecekti gönlümüzde yatan özlemin gerçek yanını. Onlar da bizi şimdi anladıklarından daha iyi anlayacaklar, yüreğimizin atışını duyuyor olacaklardı; bize şüpheyle, şimdiki gibi biraz da küçümseyerek bakmaz olacaklardı. Puşkin daha çok yaşasaydı belki bizim aramızda da anlaşmazlıklar daha az olacaktı, birbirimizle böylesine hırlaşmayacaktık. Allah'ın hikmeti başkaymış. Puşkin en olgun, en güçlü çağında öldü. Öldü, mezarına büyük bir sır götürdü. Şimdi biz, onsuz, onun kutsal sırrını çözmek için savaşıyoruz.

Kronoloji

1799

6 Haziran: Aleksandr Sergeyeviç Puşkin, emekli binbaşı Sergey Lvoviç Puşkin ile Nadejda Osipovna Gannibal'ın oğlu olarak dünyaya gelir.

1799-1811

Çocukluğu Moskova ve Moskova yakınlarındaki çiftlikleri Zaharovo'da geçer. Fransız öğretmenleri, anneannesi Mariya Alekseyevna Gannibal ve şiirlerinde çok yer ayırdığı dadısı Arina Rodionovna Yakovleva iyi bir ev eğitimi görmesini sağlarlar.

1811-1817

Temmuz: Çar I. Aleksandr tarafından imtiyazlı okul olarak kurulan Tsarskoselskiy Litsey'de (Çar Köyü Lisesi) eğitim görür. Lise arkadaşları arasında daha sonra tanınmış şairler olan ve Puşkin tarafından kendilerine birçok şiir yazılan Puşçin, Kühelbeker, Delvig de vardır.

1814

"Şiir yazan dostuma" isimli ilk şiiri yayımlanır.

1815

8 Ocak: Lise imtihanında şairin *Çar Köyü Anıları*'nı okumasından sonra, dönemin büyük şairlerinden Derjavin, onun edebiyat alanındaki büyük yeteneğini değerlendirir ve Puşkin bunun üzerine *Yevgeniy Onegin*'in sekizinci bölümünde daha sonra meşhur olan dizelerini yazar: *Nişan koydu Derjavin dede / Duasını hayra yordu.*

1817

Dış İşleri Bakanlığı'nda göreve atanır.
Eylül: Liseden bağlantıları olan "Arzamas" edebiyat derneğine resmi üyeliği kesinleşir. Bu derneğin üyeleri arasında Jukovskiy, Davidov, Batüşkov, Vyazemskiy, şairin amcası V. Puşkin vardı.

1817-1820

Aralıkçılar (Dekabristler) hareketinin önderleri olacak Rıleyev, Lunin, Orlov'la tanışır; dönemin ünlü şairleri Griboedov ve Baratınskiy,

tarihçi Karamzin'le dostluk ilişkileri kurar; "Özgürlük Odu'nu", "Affedin Sadık Meşe Ormanlar!", "Çaadaev'e", "Rus Köyü", "Çar Köyü" şiirlerini yazar.

1820

Nisan: *Ruslan ve Ludmila* poemasını tamamlar. Şiire hayran kalan Jukovskiy şaire kendi portresini, "Zaferi kazanan öğrencime, kaybeden öğretmeninden" yazısıyla hediye eder.
6 Mayıs: Güney bölge ordusuna, Korgeneral İnzov'un kançelaryasına atanır.

1820-1824

Güney sürgünü. Sürgünün nedeni, el yazısıyla dağıtılan özgürlük şiirleri ve politik epigramlarıdır. Bu dönemde Güney Gizli Derneği'nin başkanı ve Aralıkçılar isyanından sonra idam edilen önderlerden Pestel'le tanışır.

1821

Kafkas Tutsağı poemasını, "Hançer", "Napoleon", "Ovidiy'e", "Mahpus", "Cilveli Kadın" şiirlerini kaleme alır.

1822

"Bilge Oleg Ağıtı" başlıklı şiirini yazar.

1823

9 Mayıs: *Yevgeniy Onegin* şiir-romanına başlar.
Yaz: Yeni Rus dilinin bir örneğini teşkil eden *Bahçesaray Çeşmesi* poemasını tamamlar.

1824

Çingeneler poemasını yazmaya başlar ve aynı yılın Ekim ayında Mihaylovskoye köyünde bitirir. *Çingeneler,* Puşkin'in son romantik poemasıdır.
Yaz: Rus İmparatoru'nun fermanıyla görevden alınır (8 Temmuz) ve polis nezaretinde kalmak üzere Mihaylovskoye köyüne sürülür (1 Ağustos).

1824-1826

Mihaylovskoye sürgünü. Gözden düşen şairi, lise arkadaşları Puşçin (11 Ocak 1825) ve Delvig (Nisan 1825) ziyaret ederler.

1825

Şubat: *Yevgeniy Onegin* şiir-romanının ilk bölümü yayımlanır.
Kasım: *Boris Godunov* tragedyası çalışmalarını tamamlar.
Aralık: *Dekont Nulin* poemasını, "A.P. Kern'e", "Fırtına" şiirlerini yazar.

1826

Ocak: *Aleksandr Puşkin'in Şiirleri* başlıklı kitabı basılır.
8 Eylül: Çar I. Nikolay'ın talimatı üzerine Moskova'ya gelir; Çar'la görüşür. Çar şaire ülkede özgürce hareket etme hakkını verir ve aynı zamanda kendisini Puşkin'e ait yapıtların denetleyicisi olarak belirler. Bunun sonucu olarak şair Polis Şefi Benkendorf'un gizli takibine uğrar.

1826-1827

Edebiyattaki gençlik akımlarıyla yakınlık kurar, *Moskovskiy Vestnik* (Moskova Haberleri) dergisinin yayın çalışmalarına katılır.

1827

Çar I. Petro'nun çağıyla ilgili *Büyük Petro'nun Arabı* adlı tarihsel romanını yazmaya başlar.

1828

Sonbahar: *Poltava* poemasını bitirir.

1829

9 Mayıs: İzinsiz Kafkasya Cephesi'ne gider; sürgündeki Aralıkçılarla görüşür; dönüşünde seyahat defterine dayanarak *1829 Seferi Sırasında Erzurum'a Seyahat*'ı kaleme alır.

1830

6 Mayıs: Natalya Gonçarova'yla nişanlanır.

3 Eylül: Babasının çiftliği olan köyü kendi adına geçirtmek için Boldino'ya gelir. Kolera salgınından dolayı orada zorunlu olarak kaldığı ve Rus eleştirmenlerinin "Boldino Sonbaharı" diye adlandırdığı bu dönem, edebiyat açısından çok verimli geçer. *Yevgeniy Onegin*'i (bazı verilere göre 1931'de), *Küçük Tragedyalar*'ı ve *Belkin'in Hikâyeleri*'ni tamamlar, "Benim Adım...", "Vedalaşma" ile otuza yakın şiire imza atar.
5 Aralık: Moskova'ya döner.

1831

18 Şubat: Natalya Gonçarova'yla nikâhlanır.
Mayıs: Petersburg'a taşınır.
Temmuz: Devlet arşivlerinden yararlanmaya elverişli olan "tarih uzmanlığı" görevine atanır!

1832

Dubrovskiy kısa romanını yazmaya başlar (1833'te tamamlanmıştır).

1833

Eylül: *Pugaçov'un Tarihi* için malzeme toplamak amacıyla Orenburg iline gider.
Sonbahar: İkinci "Boldino Sonbaharı": *Anjelo, Bakır Atlı* eserlerini ve bazı masalları kaleme alır.
Ekim: Pugaçov'un Tarihi ile *Maça Kızı*'nı *bitirir.*

1836

Ocak: *Sovremennik* (Çağdaş) dergisini yayınlamaya başlar. Aynı dergide ilk basımı gerçekleşen *Yüzbaşının Kızı*'nı tamamlar.

1837

27 Ocak: Dantes'le düelloya çıkar.
29 Ocak: Düelloda yaralanan Puşkin iki gün sonra dünyaya gözlerini yumar. Çar'ın talimatıyla naaşı Petersburg'dan gizlice çıkarılır ve Mihaylovskoye köyü yakınlarında Svyatogorskiy manastırının mezarlığında toprağa verilir.

Notlar

(3, 4, 7, 8, 18, 19, 22, 24, 25, 28, 29, 33, 34, 35, 37, 42, 44, 46, 47, 49, 50, 52, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 70, 71, 72, 74, 76, 77, 79, 80, 85, 86, 87, 88, 94 nolu dipnotlar Puşkin'in kendi notlarıdır. Bazı ortak dipnotlarda Turgenyev'in notları parantez içinde verilmiştir. Diğer notlar Turgenyev'e aittir.)

Giriş

1. Epigraf, orijinal metinde Fransızca'dır:

Pétri de vanité, il avait encore plus de cette espèce d'orgueil qui fait avouer avec la même indifférence les bonnes comme les mauvaises actions, suite d'un sentiment de supériorité peut-être imaginaire.

(Tiré d'une lettre particulière.)

Birinci Bölüm

2. *Ruslan ve Ludmila*: Puşkin'in yirmi yaşında yazdığı ilk poeması.
3. Besarabya'da yazıldı. (Turgenyev'in notu: *Yevgeniy Onegin* Puşkin'in sürgün edildiği Besarabya'da yazılmaya başlandı.)
4. "Dandy", züppe anlamına geliyor.
5. Bu kıta Puşkin tarafından çıkarılmıştır.
6. Bu kıtalar Puşkin tarafından çıkarılmıştır.
7. "À la Bolivar" şapkasıdır. (Turgenyev'in notu: Birinci Bölüm 1823'te yazılmıştır.)
8. Ünlü bir restoran.
9. Dönemin ünlü bir gastronomu.
10. II. Katerina dönemi yazarı Denis İvanoviç Fonvizin. *Le Brigadier* (Tuğbay) ve *Le Jeune Gentillâtre* (Anasının Kuzusu) adlı iki komedi oyununun yazarıdır. Oyunları önyargıları ve cahilliği alaya alır.
11. İkinci Rejimin yazarı. *Vadim* adındaki trajedisi yaşlılığında bestelenmiştir. Mutlakıyete göndermelerde bulunan bu oyun nedeniyle karakola çağırılmış ve kırbaçlanmış, akabinde yaşamını yitirmiştir.
12. Racine ile kıyaslanan trajedi yazarı, şair. Eserleri arasında Dmitri Donskoï yer alıyor. Freiland muhaberesi ertesinde geçen hikâyedeki Kırım Tatar Hanı ve elçisinin şahsında Napolyon ve Caulaincourt'un ima edildiği açıkça belli olmaktadır.
13. Çok başarılı bir kadın trajedi oyuncusu. Gagarin ailesinden bir prensle evlenmiştir.
14. Puşkin'in arkadaşı ve Corneille'in çevirmeni.

15. Çok verimli bir yazar; burjuva yaşamını konu alan çok sayıda komedi kaleme almıştır.
16. Fransız dansçı ve bale eğitmeni.
17. Zamanının ünlü kadın dansçısı.
18. Child Harold'a yakışır soğuk duygu özelliği. G. Didelot'nun baleleri, hayâl gücü ve olağanüstü çekiciliğiyle sahneye uyarlanmıştır. Bizim romantik yazarlarımızdan biri, bu balelerde tüm Fransız edebiyatındakinden daha fazla şiirsellik bulmuştur.
19. "Herkes bilirdi ki o, düzgün kullanırdı; ve buna kesinlikle inanmayan bendeniz, bunu sezinlemeye başladım, yalnız yüz rengi düzeldiği için veya tuvalet masasında düzgün için kullanılan kapları gördüğüm için değil, günün birinde odasına girdiğim zaman özel bir fırçayla tırnak temizlerken gördüğüm için; uğraşını benim odada bulunduğum süre içinde de gururla sürdürdü. Ve ben şöyle düşündüm: Eğer insan, her sabah iki saatini tırnaklarını temizlemek için kullanıyorsa, cildinin noksanlıklarını kapatmak için ona birkaç dakika yetebilir." (J.-J. Rousseau'nun *İtiraf*ından).
Grimm, kendi yüzyılının önüne geçti: şimdi bütün gelişmiş Avrupa'da tırnakları özel fırça ile temizliyorlar.
20. Burada bahse konu sözlük açık biçimde ve haklı olarak eleştirilmektedir. Özellikle ulusal deyimleri yeterince muhafaza etmediği için.
21. Bu kıtalar Puşkin tarafından çıkarılmıştır.
22. Bu ironik kıta, bütünüyle, bizim güzel hanımlarımız için ince bir övgüden başka bir şey değildir. Örneğin, Boileau sitem eder gibi yapıp XIV. Louis'yi över. Bizim hanımlarımız gelişmişliği nezaketle, sıkı ahlâk safiyetini ise Mme. de Staël'i öylesine esir alan Doğu çekiciliğiyle (bkz. *Dix Années d'Exil*) birleştirmesini bilirler.
23. Petersburg'da yaz ortalarındaki günlerde gece olmadığı, günbatımıyla gündoğumu arasında gökyüzünü günışığı kadar aydınlık bir alacakaranlığın kapladığı bilinir.
24. Okuyucular, Gnediç'in çobanıl şiirindeki Petersburg gecelerinin olağanüstü güzel betimlemesini hatırlayacaklardır:

"İşte gece: ama sönmüyor bulutların altın izi.
Aysız ve yıldızsız aydınlanıyor tan yeri.
Uzak kıyıda gümüşe çalan yelkenleri var
Zar zor görünen gemilerin, mavi gökte yüzer gibi.
Arı-duru bir ışıltıyla parıldıyor gökyüzü,
Ve gurubun erguvanı örtüşüyor altınıyla tanın:

Sanki sabah yıldızı çıkarıyor ardından akşamın
Al yanaklı sabahı. Her şey altındandı o yıl,
Yaz günleri çalıyor sanki gecenin krallığını;
Nasıl da esir alıyor yabancının gözlerini
Gün ortası göğün hiçbir zaman süslemediği,
Gölgenin ve tatlı ışığın büyülü birlikteliği;
O aydınlık, mavi gözleri ve al yanakları
Sarı lüle dalgalarıyla çok zor gölgelenen
Kuzey kızının albenisidir sanki.
O zaman Neva üzerinde, görkemli Petropol'da görürler
Loş olmayan akşamı ve gölgesiz hızlı geceleri;
O zaman bülbül gece yarısı şarkısını bitirir ancak
Ve ötmeye başlar doğan günü selamlayarak.
Ama çok geç; bir tazelik esti Neva tundrasına;
Çiy düştü;.....
İşte gece yarısı; akşam bin kürekle ses çıkaran
Neva şimdi sütliman; dağıldı kentin konukları;
Kıyıda bir tek ses yok, nehirde ölü dalga, sessizlik;
Bazen bir uğultu koşar dalga üzerinden, köprüde,
Bazen bir çığlık duyulur uzak köyden uzun uzun,
O da bekçilerin işaretidir birbirine.
Her şey uykuda....."

25. "Hoşgörülü Tanrıçayı
Görür şair hislenerek,
Bilir uykusuz kalmayı,
Granite yaslanarak."
(Muravyov: "Neva'nın Tanrıçasına")

(Turgenyev'in notu: Gnediç'in "Nevalı Balıkçılar" adlı ünlü ağıtına gönderme. Bu şair aynı zamanda İlyada'nın mükemmel Rusça çevirisiyle ünlüdür.)

26. Neva nehrine paralel uzanan cadde.
27. Lord Byron.
28. Odessa'da yazılmıştır.
29. Bkz. *Yevgeniy Onegin*'in birinci baskısı. (Turgenyev'in notu: Puşkin'in, ana tarafından, Büyük Petro'nun hizmetkarı siyah köle Annibal'in torunu olduğu bilinmektedir.)
30. İkinci şiir kitabı *Kafkas Tutsağı*'ndan.
31. Üçüncü şiir kitabı *Bahçesaray Çeşmesi*'nden.

İkinci Bölüm

32. Büyük Petro'nun eşi Evdoksiya'nın kısaltılmış hali.
33. *Dneprovskaya Rusalka (Dinyeper'li Deniz Kızı)* operasının 1. bölümünden.
34. Çok tatlı sese sahip Yunan adları Agafon, Filat, Fedora, Fekla, vb. bizde yalnız halk arasında kullanılır.
35. Grandison ve Lovlas, iki hoş romanın kahramanları.
36. Muhafız alayında sadece tek bir albay vardı ki o da hükümdarın kendisiydi ve sıradan erler de centilmenlerden oluşmaktaydı. Bu durumda muhafız çavuşu (sözde) albay katına denk geliyordu.
37. "Si j'avais la folie de croire encore au bonheur, je le chercherais dans l'habitude" (Benim bir de mutluluğa inanmak gibi bir düşüncesizliğim olsaydı, onu alışkanlıkta arardım. Chateaubriand).
38. Yani askere alınacak köylüleri seçiyor ve kafalarını sıfıra vuruyordu.
39. Fransa'da Jeanne'a Jenny denmesi gibi.
40. Bir çeşit eritilmiş tereyağlı kalın krep.
41. Bir çeşit bira.
42. "Zavallı Yorick!", Hamlet'in mezarlıkta eski saray soytarısı için haykırışı (bkz. Shaskespeare ve Stern).
43. Dinyeper Nehri ağzında yer alan Moldova şehri; Suvorof tarafından Türklerden 1788'de alınmıştır.

Üçüncü Bölüm

44. Bir önceki baskıda yanlışlıkla "eve" yerine "kışın" sözcüğü kullanılmıştır. Bunun hiçbir anlamı yoktu. Eleştirmenler, söz konusu yanlışı fark etmeseler de, daha sonraki kıtalarda bir zaman uyumsuzluğu saptamışlar. Emin olabilirsiniz, bizim romanda zaman, takvime göre hesaplanmıştır.
45. Jukovskiy'in baladından bir kadın kahraman.
46. Julie Volmer, Yeni Héloise'dır. Malek-Adel ise, Mme. Cottin'in orta düzeydeki romanının kahramanıdır. Gustav de Linar, Krüdener'in kusursuz uzun hikâyesinde yer alan kahramanın adıdır.
47. Vampir, yanlış olarak Lord Byron'a mal edilen uzun hikâye. Melmoth, Metyürin'in dâhiyane eseri. Jean Sbogar ise Charles Nodier'nin ünlü romanıdır.
48. İvan'ın küçültme ekiyle söylenen hali.
49. *Lasciate ogni speranza voi ch'entrate.* Alçakgönüllü şairimiz, ünlü şiirin ancak birinci yarısını çevirmiştir.

50. Zamanında merhum A. İzmaylov tarafından düzensiz olarak basılan dergi. (Turgenyev'in notu: Yayın yönetmeninin, bir sayının dağıtımının gecikmesinin festival boyunca aşırı içmiş olmasından kaynaklandığını belirten özür yazısına bakarak derginin değeri hakkında fikir sahibi olunabilir.)
51. "Psişe" şiirinin şairi. II. Katerina zamanında yayımlanmış bu şiir Puşkin'in gençliğinde hâlâ okunuyordu.
52. Y. A. Baratinskiy. (Turgenyev'in notu: Ağıtlarıyla bilinen şair; esas olarak "Şölenler" adlı şiiriyle tanındı. Sonrasında Finlandiya'ya sürgüne gönderildi.)
53. Aslında Puşkin'in benzer koşullarda böyle bir mektup aldığına inanılır.
54. Bu şarkı bir halk türküsü ritmine göre yazılmıştır. Dizelerin yapısı bakımından diğer kıtalardan çok farklıdır.

Dördüncü Bölüm

55. Puşkin bu kıtayı yazarken gelecekteki ölümünün nedenlerini önceden haber veriyor gibidir.
56. Amatör ressam.
57. Puşkin, Rus şiirine anakronik olarak ulusal olmayı öneren, Çar I. Nikolay döneminin Nadejdin isimli eleştirmenini kastediyor.
58. Çariçe II. Katerina dönemi kastediliyor.
59. Boileau'dan parçalar aktarmayı adet edinmiş, tarihçi Karamzin'in bir dönem Rus nesrinde işgal ettiği yerin şiirdeki karşılığı olan Dimitriyev isimli kişi.
60. Dergilerde şaşıyorlardı, nasıl olur da bir köylü kızına masal güzeli, az aşağıda soylu hanımlara kızcık sıfatı verilir, diye.
61. Bizi eleştirenlerden biri der ki: "Bu çocuklar paten yapıyorlar." Haklıdır.
62. "Güzel yıllarımda benim
Şiirsel Ai'yi,
Sesli köpüğünü severdim.
Aşka benzerdi bu, ve
Biraz da çılgın gençliğe, vb."
(L.P. 'ye mesaj)
63. August Lafontaine, çok sayıda aile romanının yazarı.

Beşinci Bölüm

64. Bkz. Prens Vyazemskiy'in "İlk Kar" şiiri.
65. Bkz. Y. Baratınskiy'in "Edâ" şiirinde Finlandiya kışının tablosu.

66. 6 Ocak Bayramı.
67. "Erkek kedi, dişiyi çağırıyor
Fırın üstüne, uyumaya."
Bu, düğün alâmetidir; birinci şarkı ise, ölümün habercisidir.
68. Böylelikle gelecekteki damadın adını öğreniyorlar.
69. Slav mitolojisinden. Slavların Venüs'ü sayılan (Gençlik Tanrıçası) Lada'nın adına köy türkülerinin nakaratlarında halen rastlanır.
70. Dergilerde "hlop", "molv" ve "top" sözcüklerini başarısız bir yenilik olarak eleştirmişler. Bu sözcükler, Rus kökenlidir. Bkz. "Bova Şehzade Masalı", "Eski Rus Şiirleri".
Bizim zengin ve güzel dilimize engel olunmamalı.
71. Bizi eleştirenlerden birisi, bu şiirde, anlamadığımız bir "edebe aykırılığın" varlığını ileri sürmüştür.
72. Falcı kitaplar bizde saygın olan ve B. M. Fedorov'un belirttiğine göre hiçbir vakit falcı kitaplar yazmayan Martın Zadeka firması adına yayımlanıyor.
73. *Henriade* destanının Khéraskof adlı biri tarafından yazılmış nefret edilesi taklidi; bu kişi ayrıca *Rossiade*'ın da yazarıdır.
74. Lomonosov'un tanınmış şiirlerine parodi:
"Şafak erguvan rengi eliyle
Sabahı rahat sularından
Götürüyor güneşle birlikte," vb.
75. Buyanov açık saçık bir öykünün kahramanıdır. Dizeler Puşkin'in amcalarından biri tarafından şiir formunda yazılmıştır.
76. "Buyanov, komşum benim,
.....
Geldi bana dün sarkık bıyığıyla,
Dağınık, tüylü, siperli kasketiyle..."
(Tehlikeli Komşu)
77. Güzel cinsin hayranı olan eleştirmenlerimiz, bu şiiri yakışıksız olmakla suçlamışlardı.
78. Eupraxie Wulf'un lakabı. Puşkin'in komşusu olan bir kadın. (BRS'nin notlarından)

Altıncı Bölüm

79. Parisli restoran sahibi.
80. Griboedov'un şiiri.
81. Puşkin'in erken yaşta vefat etmiş şair arkadaşı.
82. Bir eleştirmenin Puşkin'e yönelttiği eleştiri.
83. Ünlü tüfek ustası.

84. Rusçada "mladost" ve "sladast" kelimeleri hemen hemen eş anlamlıdır.
85. Birinci baskıda Altıncı Bölüm şöyle bitiyordu:

Ya sen ey genç ilham perisi,
Dağılsın düşlerimin sisi,
Hız ver kalbin uykusuna,
Sık sık uçarak gel bana,
Şair ruhun donmasına ve
Kalbin katılaşmasına,
Ardından taşlaşmasına,
Işığın ölüp bitmesine,
Karşı çık, mağrurlar ile,
Andaval cesurlar ile.

XLVII

Hem çokbilmiş, hem çok dalgacı
Zırtapozlar arasında,
Hem çok gülünç, hem çok sıkıcı,
Bön yargıçlar arasında,
Fettan kadınlar arasında,
Gönüllü kullar arasında,
Günlük moda sahnelerin,
İçinde ihanetlerin,
Katı yürekli telaşların
Soğuk hükmü arasında,
Can sıkıcı duldasında
Sohbetlerin ve hesapların,
Karşı çık da, görsün ne var
Bu batakta, aziz dostlar!

Yedinci Bölüm

86. Levşin, ev işleriyle ilgili çok sayıda kitabın yazarıdır.
87. "Yollarımız, göz için bahçe:
Ağaçlar, kesekler, hendek;
İş çok, ün çok olsa bile,
Ne yazık ki bir geçit yok.
Bekçilik yapan ağaçtan
Yolcu medet ummaz öyle;
İyi yol, iyidir dersin,
"Geçen için!": şiiri anarsın.

Özgürdür gezi Rusya'da
Ancak iki durum var:
Mak Adam veya *Mak Havva*
Yani kış, gelirse, çıtırdar,
Hırsla soygun yaparsa,
Yolları buzla kaplarsa,
Ve kar erken yağarsa,
Yoldaki izi tüylü kumuyla
Veya kuraklık tarlaları
Basarsa tüm gücü ile,
O zaman su birikintisinden
Kapalı gözlerle geçecek
Elbette sinek bile.

(İstasyon, Prens Vyazemskiy)

88. Kıyaslama düşünün oynaklığıyla ünlü K'dan aktarılmıştır. K'nın anlattığına göre, Prens, Potyomkin'den İmparatoriçe'ye kurye olarak gönderildiğinde o kadar hızlı gidiyordu ki, kılıcı arabadan sarkarak kilometre direklerini sanki duvara vuruyormuşçasına takırdatıyordu.
89. Moskova'nın girişinde, Petersburg yönündeki cadde.
90. Paşa sözcüğünün Fransızca çevirisi, Prascovia'nın kısaltılarak söylenen hali.
91. Puşkin'in döneminde, arşivcilik, aile kızlarının çalışması konusunda Petersburg'un Moskova'ya bıraktığı tek iş durumundaydı.
92. Bu dizelerin Puşkin'in eşi olacak kadını ima ettiğine inanılır.

Sekizinci Bölüm

93. Derjavin II. Katerina döneminin ünlü bir şairidir. İlerlemiş yaşına rağmen, Puşkin'in on beş yaşında ona mısralarından bölümler okuduğu yer olan Çarköyü Lisesinde sınavlara yardımcı oluyordu. Aşırı bir duygusallık ve heyecanla Puşkin'in kendisinin varisi olduğunu ilan etmiştir.
94. Danssız akşam toplantıları, düz anlamı: kalabalık.
95. Burada Puşkin'in, kendisini eleştirenlere doğrudan cevap verdiği görülmektedir.
96. Griboedov'un komedisinden bir tipleme.
97. Pletniyev: Puşkin'in arkadaşı. Kendisi aynı zamanda *Yevgeniy Onegin* romanını derleyen kişidir. Rus edebiyatı otoriteleri onu dilde sadeleşme konusunda iflah olmaz biri olarak tasvir etmektedir.

İçindekiler

Sunuş *9*
Önsöz *13*
Birinci Basıma Önsöz *15*

Yevgeniy Onegin
Giriş *25*
Birinci Bölüm *33*
İkinci Bölüm *67*
Dördüncü Bölüm *121*
Beşinci Bölüm *147*
Altıncı Bölüm *173*
Sekizinci Bölüm *229*

Ek: Dostoyevski'nin Puşkin Konuşması *261*
Kronoloji *285*
Notlar *291*

Rusça'nın büyük şairlerinden Puşkin'in başyapıtı *Y* 1825
1832 yılları arasında kaleme alındı. Puşkin bir dost tupta
yapıtını "şiir-roman" diye tanımlıyordu. Belinski t: anla
mıyla tarihsel ve olağanüstü bir yapıt" ve Dostoyevs siz ve
ölümsüz bir şiir" olarak nitelenen *Yevgeniy Onegin*, d ihin
de sarsılmaz bir yere sahiptir.

THG
D15878
EEA
2016
THG 0015878 EEA

ISBN 978-605-314-070-2
9 786053 140702